

24 ก.พ. 2538

การศึกษาปัญหาพฤติกรรมเด็กในเขตชุมชนชั้นนอก
กรุงเทพมหานครด้วยวิธีการสังเกตโดยตรง

A DIRECT OBSERVATION STUDY OF CHILD PROBLEM BEHAVIOR
IN BANGKOK SUBURBAN COMMUNITIES

อาภาพ ทองเงิน

ฉบับนี้เป็นการ

จาก

“ฝึกที่ต่างกมล ๗. ม.๖๓๗”

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาจิตวิทยาคลินิก
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2537

34331

Copyright by Mahidol University

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

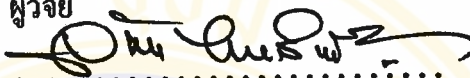
การศึกษานโยบายพฤติกรรมเด็กในเขตชุมชนชั้นนอก

กรุงเทพมหานครด้วยวิธีการสังเกตโดยตรง

อาไพ ทองเงิน

ผู้วิจัย

วันชัย ไชยสิทธิ์ วท.บ. (จิตวิทยา),

M.A. (Agency Counseling)

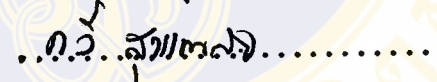
ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

สมทรง สุวรรณเลิศ อ.บ. (เกียรตินิยม),

DIP.C.S.

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

กวี สุวรรณกิจ พ.บ., S.M., M.P.H.

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

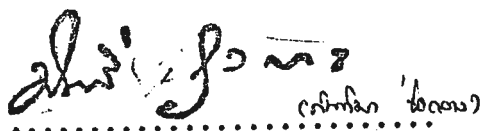

สมสรร วงษ์อยู่น้อย กศ.ด. (การวิจัยและ

พัฒนาหลักสูตร)

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

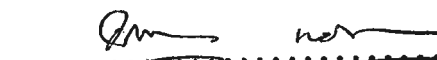

มนตรี จุลสมัย พ.บ., Ph.D.

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย

อรพรรณ ทองแดง พ.บ., อ.ว. (จิตเวชศาสตร์)

ประธานคณะกรรมการประจำหลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาจิตวิทยาคลินิก

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาปัญหาพฤติกรรมเด็กในเขตชุมชนชั้นนอก

กรุงเทพมหานครด้วยวิธีการสังเกตโดยตรง

ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาจิตวิทยาคลินิก

วันที่ 27 กันยายน พ.ศ.2537

.....
.....

อาไพ ทองเงิน

ผู้วิจัย

.....
.....

วันชัย ไชยสิทธิ์ วท.บ.(จิตวิทยา),

M.A.(Agency Counseling)

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
.....

สมทรง สุวรรณเลิศ อ.บ.(เกียรตินิยม),

DIP.C.S.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
.....

กวี สุวรรณกิจ พ.บ., S.M., M.P.H.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
.....

อรุณ เผ่าสวัสดิ์ พ.บ., (Dr.Med)

คณบดี

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

มหาวิทยาลัยมหิดล

.....
.....

สมสรร วงษ์อยู่น้อย กศ.ค.(การวิจัย

และพัฒนาหลักสูตร)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
.....

กนกรัตน์ สุขะตุงคะ กศ.ม., วท.ม.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
..... (ฉบับลง 1000)

มันตรี จุลสมัย พ.บ., Ph.D.

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	อาไพ ทองเงิน
วัน เดือน ปีเกิด	8 มีนาคม 2499
สถานที่เกิด	จังหวัดเพชรบุรี
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (จิตวิทยา) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ.2522 วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาคลินิก) มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ.2537
ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน	นักจิตวิทยา โรงพยาบาลยุวประสาทไวทโยปถัมภ์ สถาบันสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก อาจารย์วันชัย ชาญสิทธิ์ อาจารย์สมทรง สุวรรณเลิศ อาจารย์สมสรร วงษ์อยู่น้อย และอาจารย์กวี สุวรรณกิจ ที่ได้ให้คำแนะนำและข้อคิดในการวิจัย ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ มาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์กนกรัตน์ สุชะตุงคะ ที่กรุณาาร่วมเป็นกรรมการในการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์เชิดศักดิ์ ภิรมวาสินธุ์ ที่ให้ความช่วยเหลือด้านการวิเคราะห์ข้อมูล

ขอขอบคุณคณะครู และนักเรียนโรงเรียนวัดเลา โรงเรียนธนาบุรีศึกษา และโรงเรียนแม่พระประจักษ์ ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ คุณสุชีรา ภักทรายุตวรรัตน์ ที่กรุณาให้คำแนะนำและให้กำลังใจในการเขียนวิทยานิพนธ์ด้วยดีตลอดมา

ขอขอบคุณ คุณมงคล หลีกคำ ผู้ร่วมเก็บข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

และขอขอบคุณ พี่ ๆ น้อง ๆ เพื่อน ๆ ทุกคน ที่คอยให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจจนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี

ท้ายสุดผู้วิจัย ขอโน้มระลึกถึงพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การอบรมเลี้ยงดูมาอย่างดี ขอระลึกถึงพระคุณครู อาจารย์ทุกท่านที่เคยถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ให้ผู้วิจัยได้นำมาใช้เพื่อศึกษาค้นคว้าจนถึงทุกวันนี้ คุณความดีและประโยชน์ที่พึงมีของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณยิ่งทุกท่าน.

อาทิพ ทองเงิน.

ชื่อวิทยานิพนธ์ การศึกษาปัญหาพฤติกรรมเด็กในเขตชุมชนชั้นนอกกรุงเทพมหานคร
ด้วยวิธีการสังเกตโดยตรง

ผู้วิจัย อ.ไพ ทองเงิน

ปริญญา วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาคลินิก)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

วันชัย ไชยสิทธิ์ วท.บ., M.A. (Agency Counseling)

สมทรง สุวรรณเลิศ อ.บ. (เกียรตินิยม), DIP.C.S.

กวี สุวรรณกิจ พ.บ., S.M., M.P.H.

สมสรร วงษ์อยู่น้อย กศ.ม., กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร)

วันที่สำเร็จการศึกษา 27 กันยายน พ.ศ.2537

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัญหาพฤติกรรมเด็กปกติ ในช่วงอายุ 6-11 ปี กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย และนักเรียนหญิง ปีการศึกษา 2533 ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนวัดเลา โรงเรียนแม่พระประจักษ์ และโรงเรียนธนบุรีศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 54 คน เป็นชาย 27 คน หญิง 27 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสังเกตพฤติกรรมเด็กโดยตรง ซึ่งประกอบด้วยข้อปัญหาพฤติกรรม จำนวน 111 ข้อ แบ่งเป็น กลุ่มปัญหาพฤติกรรมที่สามารถอธิบาย และ/หรือสังเกต เห็นได้ชัดเจน 76 ข้อ และกลุ่มปัญหาพฤติกรรมที่ต้องอาศัยการตัดสินใจโดยรวมทั่ว ๆ ไปของผู้สังเกต 35 ข้อ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม โดยใช้ t-test และ F-test ที่ระดับนัยสำคัญ .05 เป็นเกณฑ์

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาพฤติกรรมได้รับการประเมินจำนวน 66 ข้อ จากจำนวนทั้งสิ้น 111 ข้อ และโดยภาพรวม เด็กมีปัญหาพฤติกรรมเพียง 2 ปัญหาและเป็นปัญหาที่อยู่ในระดับมีพฤติกรรมเกิดขึ้น น้อยมากหรือสังเกตได้ไม่ชัดเจน ได้แก่ปัญหาพฤติกรรมหยุดยึก หรือขยุกขยิกและปัญหาพฤติกรรม ถูกดึงความสนใจได้ง่าย ส่วนปัญหาพฤติกรรมข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับไม่มีพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้

2. เด็กชาย และเด็กหญิง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติดังนี้

2.1 เด็กชาย มีปัญหาพฤติกรรมไม่อยู่นิ่ง ลูกลี้ ลูกนอน หรืออยู่ไม่สุข มากกว่าเด็กหญิง

2.2 เด็กชาย มีระดับความรุนแรงของปัญหาพฤติกรรมโดยรวมทั่ว ๆ ไป มากกว่าเด็กหญิง

2.3 เด็กหญิง มีพฤติกรรมการสังคมน่ารังเกียจ การทำให้ หรือแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้อื่น มากกว่าเด็กชาย

3. เด็กอายุ 6-7 ปี 8-9 ปี และ 10-11 ปี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ ดังนี้

3.1 เด็กอายุ 6-7 ปี มีปัญหาพฤติกรรมไม่อยู่นิ่ง ลูกลี้ ลูกนอน หรืออยู่ไม่สุข มากกว่าเด็กอายุ 8-9 ปี และ 10-11 ปี

3.2 เด็กอายุ 6-7 ปี มีปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออก มากกว่าเด็กอายุ 10-11 ปี

3.3 เด็กอายุ 6-7 ปี มีพฤติกรรมการสังคมน่ารังเกียจช่วยเหลือผู้อื่นมากกว่าเด็กอายุ 8-9 ปี และ 10-11 ปี

Thesis Title A Direct Observation Study of Child
 Problem Behavior in Bangkok Suburban
 Communities

Name Umpai Tongngen

Degree Master of Science (Clinical Psychology)

Thesis Supervisory Committee

Wanchai Chaiyasit, B.S., M.A. (Agency Counseling)

Somsong Suwanlert, B.A., DIP.C.S.

Kavi Suvarnakich, M.D., S.M., M.P.H.

Somson Wongyounoi, Ed.D.

Date of Graduation 27 September B.E.2537(1994)

Abstract

The purpose of this study was to investigate the problem behavior in school children aged 6-11. The sample consisted of 54 elementary school children, 27 boys and 27 girls, from 3 elementary schools in Bangkok during the academic year 1990. The Child Behavior Checklist, Direct Observation Form (CBCL-DOF) was used. The CBCL-DOF consisted of 111 items. Seventy-six items were those clearly observed behaviors and thirty-five items were those problem behaviors that required global judgement and general impressions. Statistical analysis was performed by using SPSS software program. Mean score, standard deviation, t-test and F-test were calculated at the level of significance = 0.05.

The results were as follow:

1. Only 66 from 111 items were rated. As a group, two items were rated as very slight or ambiguous behavior. The items were "easily distracted" and "fidgeting". The rest of them were rated as non-observed behavior.

2. Boys showed more "doesn't sit still, restless or hyperactive" behavior than girls and showed overall level of problem behavior more often than girls.

Girls showed more prosocial behavior in giving or sharing than boys.

3. Those children aged 6-7 years showed more "doesn't sit still, restless or hyperactive" behavior when compared to those children aged 8-9 and 10-11 years.

Those children aged 6-7 years showed undercontrolled problem behavior more often than 10-11 years but showed more helping others behavior when compared to those children aged 8-9 and 10-11 years.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญตาราง	ช
บทที่	
1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	5
ข้อตกลงเบื้องต้น	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
นิยามศัพท์	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
ทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กวัย 6-11 ปี	9
พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กวัย 6-11 ปี	19
ความแตกต่างระหว่างเพศ	23
แบบสังเกตพฤติกรรมเด็กโดยตรง	27
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปัญหาพฤติกรรมเด็ก	34
3 วิธีดำเนินการวิจัย	41
4 ผลการวิจัย	52

5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	
	สรุปผลการวิจัย	80
	อภิปรายผลการวิจัย	82
	ข้อเสนอแนะ	86
	บรรณานุกรม	89
	ภาคผนวก	
	ก แบบสังเกตพฤติกรรมเด็ก	97
	ข สถิติที่ใช้ในการหาค่าความเที่ยงของการสังเกต	108
	ค ตารางแสดงการวิเคราะห์ปัญหาพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามโรงเรียนและศาสนา	111

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา	43
2 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ระดับอายุ และโรงเรียน	53
3 แสดงช่วงเวลาการสังเกตพฤติกรรมเด็ก	54
4 แสดงลักษณะการจัดชั้นเรียน	54
5 แสดงระดับการมีสมาธิในงานที่ได้รับมอบหมาย	55
6 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความรุนแรงและอัตราความชุกของกลุ่มปัญหาพฤติกรรมที่สามารถอธิบายและ/หรือสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนเป็นรายชื่อ	56
7 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความรุนแรงและอัตราความชุกของกลุ่มปัญหาพฤติกรรมที่อาศัยการพิจารณาตัดสินด้วยความเห็นโดยรวมทั่ว ๆ ไปของผู้สังเกตเป็นรายชื่อ	61
8 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความรุนแรงและอัตราความชุกของปัญหาพฤติกรรมแบบเก็บกดเป็นรายชื่อ	63
9 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความรุนแรงและอัตราความชุกของปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออกเป็นรายชื่อ	65
10 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาพฤติกรรมแต่ละด้านโดยรวม	67
11 แสดงค่าเฉลี่ยอัตราความชุกของพฤติกรรมการสังคมกับผู้อื่นเป็นรายชื่อ	68
12 แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มนักเรียนชายและกลุ่มนักเรียนหญิงในกลุ่มปัญหาพฤติกรรมที่สามารถอธิบายและ/หรือสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน เฉพาะปัญหาพฤติกรรมข้อ 8	69
13 แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มนักเรียนชายและกลุ่มนักเรียนหญิงในด้านการประเมินปัญหาเด็กโดยรวม	70
14 แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มนักเรียนชายและกลุ่มนักเรียนหญิงในด้านพฤติกรรมการสังคมกับผู้อื่น	71
15 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของปัญหาพฤติกรรมข้อ 8 ระหว่างระดับอายุ	72
16 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปัญหาพฤติกรรมข้อ 8 ระหว่างระดับอายุ	73

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
17 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับอายุในด้าน การประเมินปัญหาเด็กโดยรวม	74
18 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของการประเมินปัญหาเด็กโดยรวม ในข้อ 2 ปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออกระหว่างระดับอายุ	75
19 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการประเมินปัญหาเด็กโดยรวมในข้อ 2 ปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออกระหว่างระดับอายุ	76
20 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับอายุเด็กในด้านพฤติกรรม การสังคมกับผู้อื่น	77
21 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของพฤติกรรมทางสังคมกับผู้อื่นในข้อ 1 ระหว่างระดับอายุ	78
22 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมทางสังคมกับผู้อื่นในข้อ 1 ระหว่าง ระดับอายุ	79
23 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของปัญหาพฤติกรรมข้อ 5 ระหว่างโรงเรียน	111
24 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปัญหาพฤติกรรมข้อ 5 ระหว่างโรงเรียน	112
25 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของปัญหาพฤติกรรมข้อ 42 ระหว่างโรงเรียน	113
26 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปัญหาพฤติกรรมข้อ 42 ระหว่างโรงเรียน	113
27 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของปัญหาพฤติกรรมข้อ 63 ระหว่างโรงเรียน	114
28 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปัญหาพฤติกรรมข้อ 63 ระหว่างโรงเรียน	115
29 แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มนักเรียนพุทธ และ นักเรียนคาทอลิกเฉพาะปัญหาพฤติกรรมข้อ 5 ข้อ 10 และข้อ 42	116

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นเหตุให้บุคคลต้องมีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลาให้เข้ากับสภาวะที่เปลี่ยนแปลงนั้น ๆ เพื่อความอยู่รอดคนสังคม วัยเด็กเป็นวัยหนึ่งที่ได้รับผลกระทบในเรื่องนี้มาก เนื่องจากเป็นวัยที่มีการเติบโตรวดเร็ว ช่วยตัวเองไม่ได้เต็มที่ ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่นในการช่วยสนองความต้องการพื้นฐานของตน เป็นวัยที่ยังไม่สามารถสื่อความหมาย ให้ผู้อื่นทราบถึงความต้องการนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมรวมทั้ง เป็นวัยที่ได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมทั้งด้านกายภาพบุคคลและการเลี้ยงดูมากที่สุด จึงนับได้ว่าเป็นวัยที่ ละเอียดย่อน ง่ายซ้อน เพราะบางและอาจเกิดปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาการปรับตัว ตลอดจนปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ได้ง่าย

ในปัจจุบันนี้ พบว่าเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์ มารับบริการตามหน่วยงานจิตเวชและสุขภาพจิตมีจํานวนมากขึ้น จากจํานวนผู้ป่วยทางจิตเวช ตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 14 ปี เฉพาะที่มารับการรักษาจากโรงพยาบาลจุฬารักษาสภากวทรโยปถัมภ์ ซึ่งเป็นโรงพยาบาลจิตเวชเด็กโดยตรงในปี 2535 มีจํานวนผู้ป่วยนอกถึง 5,641 คน และผู้ป่วยใน 324 คน (เอกสารประกอบการตรวจเยี่ยมโรงพยาบาลจุฬารักษาสภากวทรโยปถัมภ์ 2536: 45-46) เด็กเหล่านี้ต้องผ่านกระบวนการศึกษาเพื่อให้เข้าใจปัญหาเด็กซึ่งประกอบด้วย การสัมภาษณ์ การสังเกตและการทดสอบทางจิตวิทยา สำหรับการสังเกตจะกระทำควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์และการทดสอบ หรือจัดสถานการณ์ให้เด็กได้แสดงพฤติกรรม เช่นการใช้การเล่นเป็นสื่อซึ่งการสังเกตจะมีประโยชน์อย่างมากในการใช้ประกอบการประเมินและวิเคราะห์ปัญหา เพื่อวางแผนให้การช่วยเหลือต่อไป

ลักษณะสำคัญของการสังเกต คือ การหาข้อเท็จจริงที่ต้องการทราบโดยเฝ้ามองจากปรากฏการณ์จริง หรือจากสภาพการณ์นั้นจริง ๆ ซึ่งจะไม่ให้ผู้ถูกสังเกตรู้ตัว และมีการบันทึกพฤติกรรมไว้ตามที่เห็น และได้ยิน โดยไม่ใส่ความคิดเห็นส่วนตัวลงไป (อาสี รังสินธ์ 2524: 23)

สำหรับประเทศไทย ในช่วงที่ผ่านมาได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรม และอารมณ์อยู่หลายวิธี ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์ หรือศึกษาจากแฟ้มประวัติ โดยมุ่ง ประเด็นศึกษา ในเด็กที่มีปัญหาทางจิตเวชอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การศึกษาปัญหาของเด็กที่ มารับบริการจากหน่วยงานจิตเวช และสุขภาพจิตของ อัมพร โอตระกูล และคณะ (2511) การ ศึกษาเด็กที่มีปัญหาการเรียนต่ำกว่าความสามารถของ สมทรง สุวรรณเลิศ และคณะ (2512) การ ศึกษาเด็กที่มีพฤติกรรมแปรปรวนของ สุภา มาลากุล ณ อยุธยา และคณะ (2516) และการศึกษา สุขภาพจิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา ในจังหวัดสมุทรปราการของ สุรีย์ โกลากุล และคณะ (2529)

ปัจจุบันได้เริ่มมีการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาพฤติกรรม และอารมณ์เด็กอย่างเป็นระบบมากขึ้น โดยศึกษาในแง่ปฏิบัติการ ความบ่อยมากน้อยและรูปแบบของปัญหาที่เกิดขึ้น ดังเช่นการศึกษาปัญหา พฤติกรรมเด็กในทัศนะของผู้ใหญ่ของ สมทรง สุวรรณเลิศ และวันชัย ไชยสิทธิ์ (2531) ซึ่งได้ ศึกษาปัญหาพฤติกรรมเด็กในแง่มุมมองและวิธีการต่าง ๆ อาทิการศึกษาอันดับแรกคือ การศึกษาปัญหา ในเด็กและวัยรุ่นที่มารับบริการที่หน่วยงานจิตเวชและสุขภาพจิต โดยใช้การศึกษาจากแฟ้มประวัติ ของผู้ป่วยเด็ก และพบว่าปัญหาที่พบบ่อยที่สุดคือ ผู้ปกครอง พาเด็กมารับบริการที่หน่วยงานจิตเวช และสุขภาพจิต จะเป็นปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออกโดยขาดการควบคุม มากกว่าปัญหาพฤติกรรม แบบเก็บกด ทั้งนี้เพราะพ่อแม่ผู้ปกครองมีความอดทนต่อพฤติกรรมแบบแสดงออกของเด็กได้น้อยกว่า พฤติกรรมแบบเก็บกด การศึกษาอันดับที่สองคือ การศึกษาปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์ในเด็กปกติ อายุ 6-11 ปี ตามทัศนะพ่อแม่ผู้ปกครอง และครู โดยใช้การตอบแบบสำรวจพฤติกรรมเด็ก ผล การศึกษาพบว่า ปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์ตามที่รายงานในทัศนะของพ่อแม่ ผู้ปกครอง จะน้อยกว่า ตามที่รายงานในทัศนะครู ส่วนรูปแบบของปัญหา ทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครู มีความเห็นตรงกันว่า เป็นแบบเก็บกดมากกว่าแบบแสดงออก เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาลักษณะเดียวกันในเด็กอเมริกัน และการศึกษาอันดับสุดท้าย คือการศึกษาทัศนะของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูและนักจิตวิทยาคลินิก ต่อ ปัญหาพฤติกรรมแบบเก็บกดและแบบแสดงออก โดยใช้การตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็นส่วนตัว พบว่าพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครู มีความกังวลห่วงใยต่อปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออกมากกว่า แบบเก็บกด แต่ไม่คิดว่าเป็นปัญหาพฤติกรรมที่ผิดปกตินัก ปัญหาอาจลึกลงไปได้เอง ส่วนนัก จิตวิทยาคลินิก มีความเห็นว่า ปัญหาพฤติกรรมทั้งสองรูปแบบ มีความสำคัญเท่า ๆ กัน และเป็น ความผิดปกติที่สมควรได้รับการแก้ไข จะเห็นได้ว่าถึงแม้จะทำการศึกษานในเรื่องเดียวกัน แต่ก็ได้

ผลสรุปที่แตกต่างกันออกไป ไม่สามารถทราบได้ว่าปัญหาที่แท้จริงเป็นอย่างไร จึงน่าที่จะได้มีการศึกษาด้วยวิธีการอื่น ๆ อีกเช่นการศึกษาด้วยวิธีการสังเกตโดยตรง ซึ่งจะเป็นวิธีการที่จะได้ข้อมูลละเอียด ชัดเจน ตรงไปตรงมา ใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด (อารี พันธุ์ณี 2534: 22)

ส่วนการหาข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์นั้น มักมีข้อจำกัดที่เป็นการสอบถามพฤติกรรมที่ผ่านไปแล้ว หรือสอบถามเรื่องราวในอดีต คำตอบที่ได้จึงขึ้นอยู่กับความจำ และความแม่นยำของผู้ถูกสัมภาษณ์ ทำให้บางครั้งข้อมูลที่ได้เกิดจากความบังเอิญ เพราะผู้ถูกสัมภาษณ์ลืมเหตุการณ์บางอย่างไป (อารี รังสินทร์ 2524: 42) หรือบางครั้ง ครู และพ่อแม่ ผู้ปกครอง มีระดับความอดทนต่อปัญหาต่างกัน หรือใช้ทัศนคติส่วนบุคคลเข้ามาตัดสินปัญหา ก็อาจทำให้ได้ข้อมูลไม่ตรงตามความเป็นจริง สำหรับการทดสอบ เป็นการจัดสถานการณ์ หรือสิ่งเร้าให้เด็ก แสดงพฤติกรรมตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้แบบทดสอบ ไม่ได้เป็นสถานการณ์ที่แท้จริงในชีวิตประจำวันของเด็ก เด็กอาจรู้ตัวว่าถูกทดสอบ พฤติกรรมที่ได้จึงเป็นพฤติกรรมจำลอง หรือพฤติกรรมภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด บางครั้งอาจไม่ได้พฤติกรรมตามที่ต้องการ เช่นเด็กไม่ให้ความร่วมมือในการทดสอบ เด็กมีสติปัญญาต่ำ หรือมีความบกพร่องทางร่างกาย ทำให้แสดงพฤติกรรมตามที่กำหนดไม่ได้ เป็นต้น ดังนั้นการสังเกตจึงให้ข้อเท็จจริงบางประการ ซึ่งไม่อาจได้มาด้วยวิธีการศึกษาเด็กแบบอื่น ๆ

ผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติงานอยู่ในหน่วยงานสุขภาพจิตเด็ก จึงมีความสนใจและเห็นความสำคัญของการศึกษานี้ เรื่องนี้ โดยผู้วิจัยได้เลือกศึกษาเฉพาะเด็กในช่วงอายุ 6 - 11 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยเรียน (School Age) หรือเป็นช่วงต่อระหว่างวัยเด็กกับวัยรุ่น ตามทฤษฎีพัฒนาการของอีริคสัน เด็กวัยนี้จัดอยู่ในช่วงวัยเอาการเอางาน ชอบการแข่งขัน หรือมีปมด้อย กล่าวคือเด็กวัยนี้ จะมีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น เริ่มแสดงความคิดเห็นของตนเอง ขณะเดียวกันก็รับฟังความคิดเห็นของคนอื่นด้วย รู้จักการควบคุมอารมณ์ตนเอง เริ่มเข้ากลุ่มเพื่อน มักคบเพื่อนเพศเดียวกัน เรียนรู้กฎเกณฑ์ความเป็นอยู่ของสังคมที่นอกเหนือไปจากสังคมครอบครัว วัฒนธรรม บุญประกอบ (2519: 305) กล่าวว่า เด็กวัยเรียนช่วงนี้ เป็นวัยที่มีอาการแสดงทางอารมณ์ พฤติกรรม และจิตวิญญานมากที่สุด เพราะเด็กต้องเผชิญกับความเครียดทั้งที่บ้านและโรงเรียน

จากข้อสรุปต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วแสดงให้เห็นชัดว่า เด็กช่วงวัย 6 - 11 ปี นี้เป็นช่วงวัยที่มีการปรับตัวด้านต่าง ๆ มากมาย ทั้งด้านบุคลิกภาพ อารมณ์ สังคม ซึ่งเป็นผลให้เกิดรูปแบบพฤติกรรมทั้งที่เป็นปัญหา และไม่เป็นปัญหา ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความเชื่อว่าการศึกษานี้ปัญหาพฤติกรรมเด็กด้วยวิธีการสังเกตโดยตรง จะเป็นการได้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมเด็ก ที่ใกล้เคียงความเป็นจริง

มากที่สุดอันจะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้เป็นแนวทางการศึกษาปัญหาพฤติกรรมเด็ก ที่อาจพบได้ด้วยการสังเกตจากสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวันต่อไป นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ทราบว่ามีการศึกษาในลักษณะเดียวกันนี้ของ มงคล หลักล้า นักจิตวิทยาโรงพยาบาลศิริราช ซึ่งทำการศึกษาปัญหาพฤติกรรมเด็กในเขตชุมชนชั้นกลางกรุงเทพมหานคร และผู้วิจัยคาดว่าผลการศึกษาทั้งหมดน่าจะได้มีการศึกษาเปรียบเทียบกันในอนาคต เพื่อจะได้ข้อมูล ผลการวิจัยที่จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาปัญหาพฤติกรรมเด็กเพิ่มขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะปัญหาพฤติกรรมเด็กในช่วงอายุ 6 - 11 ปี ในด้าน ความซุก ความรุนแรง และรูปแบบของปัญหา ด้วยวิธีการสังเกตโดยตรง
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบลักษณะปัญหาพฤติกรรมโดยแยกตามเพศ ระดับอายุ

ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เด็กนักเรียนอายุระหว่าง 6 - 11 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนรัฐบาลสังกัดกรุงเทพมหานคร โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนคาทอลิก รวมทั้งสิ้น 54 คน เป็นนักเรียนชาย 27 คน นักเรียนหญิง 27 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระได้แก่
 - 1.1 เพศ แบ่งเป็น เพศชาย เพศหญิง
 - 1.2 อายุ แบ่งเป็น สามช่วงอายุ คือ 6 - 7 ปี, 8 - 9 ปี และ 10 - 11 ปี

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ลักษณะปัญหาพฤติกรรม ซึ่งแบ่งเป็น
 - 2.1 กลุ่มปัญหาพฤติกรรมที่สามารถอธิบาย และ/หรือสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน
(Items involving explicitly defined and/or clearly observed behavior)
 - 2.2 กลุ่มปัญหาพฤติกรรมที่อาศัยการพิจารณาตัดสินด้วยความเห็นโดยรวมทั่ว ๆ ไป
ของผู้สังเกต (Items involving global judgements and general impression)
 - 2.3 ปัญหาพฤติกรรมแบบเก็บกด (Overcontrolled or Internalizing problem behavior)
 - 2.4 ปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออก (Undercontrolled or Externalizing problem behavior)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสังเกตพฤติกรรมเด็ก ซึ่งแปลเรียบเรียงและดัดแปลงจาก Child Behavior Checklist - Direct Observation Form, 1981 ของ Thomas M. Achenbach and Craig Edelbrock (Unauthorized revision by John R. Weisz 1989) โดยสมทรง สุวรรณเลิศ วันชัย ไรยสิทธิ์ แห่งศูนย์สุขภาพจิต สถาบันสุขภาพจิต และ มงคล หล้าคำ อาพา ทองเงิน นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมือง คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมเด็กแบบประเมินค่า (Rating Scale) จำนวน 111 ข้อ

ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

เริ่มเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2533 ถึงเดือนกรกฎาคม 2533 รวมเวลาในการเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 2 เดือนเต็ม

ข้อตกลงเบื้องต้น

พฤติกรรมของเด็ก ที่แสดงออกในช่วงเวลาที่ทำการสังเกต ถือว่าเป็นตัวแทนของพฤติกรรมทั้งหมด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ช่วยให้ทราบถึงลักษณะปัญหาพฤติกรรมเด็ก ในลักษณะที่เป็นภาพรวมของปัญหาจากการสังเกตโดยตรง
2. ผลการศึกษาวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็ก เช่น บุคลากรทีมสุขภาพจิต ครู และครูแนะแนว ซึ่งจะนำไปประยุกต์ใช้ในการป้องกันปัญหา และส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดีแก่เด็กต่อไป
3. เมื่อการศึกษาวิจัยเสร็จสิ้นแล้ว แบบสังเกตพฤติกรรมเด็กที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อการศึกษาวิจัยนี้ สามารถนำไปใช้เพื่อประโยชน์ในการตรวจแยกแยะระหว่างเด็กปกติ กับเด็กที่มีปัญหา โดยบุคลากรวิชาชีพต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานในทีมสุขภาพจิต ตลอดจนบุคลากรอื่น ๆ ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็ก เช่น ครู และครูแนะแนว เป็นต้น

นิยามศัพท์

"ปัญหาพฤติกรรม" หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการปรับตัวไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ หรือเป็นพฤติกรรมที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของเด็ก ความสัมพันธ์กับครู ความสัมพันธ์กับเพื่อน หรือเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีปัญหาด้านจิตใจและอารมณ์ซึ่งปัญหาพฤติกรรมเหล่านี้พบได้ในเด็กปกติ แต่เกิดขึ้นไม่บ่อยและมีความรุนแรงน้อย หากมีการเกิดขึ้นบ่อยและรุนแรงมากจึงจะถือว่าเป็นปัญหาพฤติกรรม ลักษณะปัญหาพฤติกรรมแบ่งออกได้ดังนี้

1. กลุ่มปัญหาพฤติกรรมที่สามารถอธิบาย และ/หรือสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน
(Items involving explicitly defined and/or clearly observed behavior)

2. กลุ่มปัญหาพฤติกรรมที่อาศัยการพิจารณาตัดสินด้วยความเห็นโดยรวมทั่ว ๆ ไปของผู้สังเกต (Items involving global judgements and general impression)
3. ปัญหาพฤติกรรมแบบเก็บกด (Overcontrolled or Internalizing problem behavior)
4. ปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออก (Undercontrolled or Externalizing problem behavior)

"เด็ก" หมายถึง เด็กนักเรียนอายุระหว่าง 6 - 11 ปี ทั้งเพศชาย เพศหญิง ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนวัดเลา ซึ่งเป็นโรงเรียนรัฐบาลสังกัดกรุงเทพมหานคร โรงเรียนชนบุรีศึกษา ซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชน และโรงเรียนแม่พระประจักษ์ ซึ่งเป็นโรงเรียนคาทอลิก ในปีการศึกษา 2533

"เขตชุมชนชั้นนอก กรุงเทพมหานคร" หมายถึง ชุมชนชานเมือง ซึ่งสำนักนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร ได้จัดให้เป็นเขตที่มีการเจริญเติบโตอย่างไม่เป็นระเบียบ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรม ยังมีสภาพเป็นชนบท ประชากรอยู่กันกระจุกกระจายกว่าในเมือง แต่ปัจจุบันมีการขยายตัวของเขตเมือง ทำให้เกิดการรุกล้ำพื้นที่เกษตรกรรมเป็นพื้นที่ประกอบธุรกิจการค้า โรงงานอุตสาหกรรม และที่อยู่อาศัย ในลักษณะบ้านจัดสรรทั้งของเอกชนและการเคหะแห่งชาติ เป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มว่าอัตราการขยายตัวของเมืองจะสูงขึ้นได้แก่ เขตพระโขนง บางเขน บางกะปิ หนองจอก มีนบุรี ลาดกระบัง ภาษีเจริญ บางขุนเทียน ราษฎร์บูรณะ ดลิ่งชัน และหนองแขม

"การสังเกตโดยตรง" หมายถึง การเฝ้าดูอย่างเอาใจใส่ของผู้วิจัยที่เข้าร่วมอยู่ในชั้นเรียนขณะที่กลุ่มตัวอย่างกำลังเรียนหนังสือ และไม่รู้ตัวว่าถูกเฝ้าดู โดยผู้วิจัยกำหนดลักษณะปัญหาพฤติกรรมที่เป็นแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมเด็กไว้ล่วงหน้า

"ระดับความรุนแรงของพฤติกรรม" หมายถึง ดัชนีที่ใช้อธิบายพฤติกรรมที่เกิดขึ้นว่ามีระดับความรุนแรงมากน้อยเพียงใด จากการถูกประเมินตามค่าคะแนนเป็น 0, 1, 2, 3 โดยพิจารณาเทียบตามเกณฑ์ค่าเฉลี่ย (Mean) ที่กำหนดไว้

"อัตราความทุกข์ของพฤติกรรม" หมายถึง พฤติกรรมมีการเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด โดยคิดเป็นค่าร้อยละ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กวัย 6-11 ปี
2. พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กวัย 6-11 ปี
3. ความแตกต่างระหว่างเพศ
4. แบบสังเกตพฤติกรรมเด็กโดยตรง
5. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปัญหาพฤติกรรมเด็ก

ทฤษฎีและแนวความคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กวัย 6-11 ปี

การศึกษาพฤติกรรมเด็กในรูปแบบต่าง ๆ มีความจำเป็นอย่างหนึ่งที่ต้องศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีทางจิตวิทยาและพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กเพื่อทำให้ทราบถึงทฤษฎีที่แตกต่างกันหลายแนวคิด รวมทั้งแบบแผนของพัฒนาการเด็ก และพัฒนาการในแต่ละด้านซึ่งมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน แนวคิดและพัฒนาการด้านต่าง ๆ จะเป็นความรู้พื้นฐานในการทำความเข้าใจลักษณะพฤติกรรมของเด็กวัยนี้ได้อย่างดี และนำไปสู่การศึกษาค้นคว้าพฤติกรรม ตลอดจนแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมหรือบุคลิกภาพที่พึงประสงค์แก่เด็กต่อไป

เนื่องจากการวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาค้นคว้าพฤติกรรมเด็กอายุ 6-11 ปี จึงจะเน้นรายละเอียดในเด็กวัยนี้ มากกว่าวัยอื่น ๆ ซึ่งมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

1. ทฤษฎีพัฒนาการบุคลิกภาพ

ในทฤษฎีกลุ่มนี้ตามแนวความคิดของ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) เชื่อว่าพัฒนาการบุคลิกภาพของเด็กแต่ละคน จะขึ้นอยู่กับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางชีวภาพของบริเวณแห่งความ

พึงพอใจเป็นระยะ ๆ ในช่วงอายุต่าง ๆ กัน ถ้าบริเวณแห่งความพึงพอใจต่าง ๆ นี้ ได้รับการตอบสนองเต็มที่ เด็กจะมีพัฒนาการที่ดี และสมบูรณ์ แต่ในทางตรงข้ามถ้าไม่ได้รับการตอบสนองเต็มที่ ก็จะทำให้เกิดการสะสมปัญหาเพื่อไปแสดงออกเมื่อเด็กโต ซึ่งการตอบสนองแต่ละระยะจะขึ้นอยู่กับบุคคลรอบตัวเด็กเป็นสำคัญ

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ فروยด์ ได้แบ่งขั้นของพัฒนาการมนุษย์ออกเป็น 5 ระยะคือ

(ดวงเดือน ศาสตรภัทร 2535: 231; ระพีวรรณ คล้ายแดง 2534: 10-11; Baldwin 1967: 354-371)

ระยะที่ 1 **ขั้นปาก (Oral Stage)** เริ่มจาก 1 ปีแรกของอายุ เป็นระยะที่เด็กสร้างความพึงพอใจในบริเวณปาก

ระยะที่ 2 **ขั้นทวาร (Anal Stage)** เริ่มจาก 1 ปีถึง 3 ปี เป็นระยะที่เด็กหันมาสนใจเกี่ยวกับการขับถ่าย เด็กจะมีความพึงพอใจในความสามารถควบคุมกล้ามเนื้อเปิดปิดทวารหนัก

ระยะที่ 3 **ขั้นหลงเพศ (Phallic Stage)** อยู่ในช่วงอายุ 3-5 ปี บริเวณความพึงพอใจอยู่ที่อวัยวะสืบพันธุ์ เป็นระยะที่เรียกว่า Oedipus Complex เด็กจะเกิดความสนใจความแตกต่างของอวัยวะเพศชายและหญิง เด็กหญิงจะรักใคร่ผูกพันบิดา และเด็กชายจะรักใคร่ผูกพันกับมารดาเป็นพิเศษ ขณะเดียวกันจะเริ่มแยกพฤติกรรม และเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ ตามเพศของตน ซึ่งก็จะเป็นช่วงที่เด็กเริ่มพัฒนาบุคลิกภาพแห่งเพศของตน

ระยะที่ 4 **ขั้นแฝง (Latency Stage)** อยู่ในช่วงอายุ 5-12 ปี เป็นระยะที่เด็กเริ่มเข้าสู่โรงเรียน เด็กสนใจตัวเองน้อยลง พุ่งความสนใจไปยังสิ่งรอบ ๆ ตัว พยายามเรียนรู้การปรับตัวต่อสังคม เด็กจะมีความสุขจากการคบเพื่อน โดยรวมกลุ่มกันทำงานหรือเล่นด้วยกัน ส่วนมากจะมีเพื่อนสนิทเพศเดียวกัน เป็นการย้ายการเรียนรู้และการเลียนแบบบทบาททางเพศต่อจากช่วงอายุที่ผ่านมา นอกจากนี้เด็กจะเริ่มรู้จักใช้เหตุผลมากขึ้น พัฒนาการของ ซุปเปอร์อีโก้ (Superego) เข้มแข็งขึ้น เด็กจึงชอบปฏิบัติตามกฎเกณฑ์กติกาสังคม เช่นการเล่น การทำกิจวัตรประจำวัน

ระยะที่ 5 **ขั้นวัยรุ่น (Genital Stage)** อยู่ในช่วงอายุ 12 ปีขึ้นไป เป็นระยะเริ่มต้นความเป็นผู้ใหญ่ เด็กจะแสดงออกถึงความพึงพอใจในเพศตรงข้ามอย่างเปิดเผย มีการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับผู้อื่น และมีการเตรียมตัวเพื่ออาชีพและชีวิตครอบครัวในอนาคต

فروยด์ เน้นว่าถ้าช่วงอายุ 5 ปีแรกชีวิตเด็กไม่ได้รับการตอบสนองความพึงพอใจต่างๆ เหล่านี้เด็กจะคงอยู่ (Fixation) ในระยะนั้น คือแสดงพฤติกรรมนั้นมาโดยตลอด ทั้ง ๆ ที่ พฤติกรรมนั้นถดถอย (Regression) โดยหันไปแสดงพฤติกรรมที่เคยทำในอดีตอีก นอกจากนี้ فروยด์ ยังกล่าวถึงโครงสร้างบุคลิกภาพไว้ว่าบุคลิกภาพประกอบด้วย อิด (Id) อีโก้ (Ego) และซูเปอร์อีโก้ (Superego) ซึ่งการทำงานของบุคลิกภาพจะอยู่ภายใต้พลัง 3 สิ่งนี้ คือ

อิด (Id) เป็นความต้องการของอินทรีย์ ตามสัญชาตญาณตามธรรมชาติได้แก่ ความ ก้าวร้าว และความต้องการทางเพศ ซึ่งจะเกิดมากในช่วงปีแรกของอายุ เช่น เมื่อหิว เด็กจะ ร้องไห้ทันทีที่ไม่มีการควบคุม

อีโก้ (Ego) เป็นตัวควบคุมความต้องการตามสัญชาตญาณ อีโก้ จะรู้ว่าอะไรเป็นไปได้ อะไรเป็นไปไม่ได้ จะเริ่มปรากฏควบคู่กับ อิด (Id) ในช่วงระยะทวาร (Anal Stage) เช่น เมื่อเด็กหิวเด็กจะร้องไห้ แต่เมื่อแม่บอกว่าคอยเดี๋ยว เด็กจะหยุดร้อง เพราะมี อีโก้ คอยบริหาร

ซูเปอร์อีโก้ (Superego) เป็นส่วนของจิตใต้สำนึกที่คอยควบคุม ให้เด็กปฏิบัติตาม มาตรฐานที่สังคมกำหนด ทักษะที่ควบคุมอิด (Id) ซูเปอร์อีโก้ จะเกิดจากการที่เด็กได้รับการ อบรมสั่งสอนจากพ่อแม่ โดยเกิดขึ้นในระยะหลงเพศ (Phallic Stage) ซูเปอร์อีโก้ จึงทำหน้าที่ คอยควบคุมพฤติกรรมหรือบุคลิกภาพที่แสดงออก

สรุปได้ว่า فروยด์ เน้นถึงพฤติกรรมมนุษย์จะเกิดขึ้นเนื่องจาก การเปลี่ยนแปลงทาง ชีวภาพ (พันธุกรรม) และจิตใต้สำนึกจะมีอิทธิพลโดยตรง ต่อพัฒนาการบุคลิกภาพของเด็ก

ส่วน อีริคสัน (Erikson) ซึ่งได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดของ فروยด์ ได้ตั้งทฤษฎี พัฒนาการทางสังคม (Psychosocial Development) ขึ้นโดยเน้นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ที่มีต่อขั้นพัฒนาการแต่ละขั้นของเด็ก และเน้นว่าบุคลิกภาพของมนุษย์จะพัฒนาได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่า แต่ละช่วงอายุจะประสบความสำเร็จในการพัฒนาบางอย่างที่เกิดขึ้นในช่วงชีวิตหนึ่ง ๆ ถ้า งานนั้นมีพัฒนาการที่ดี ได้รับการตอบสนองเต็มที่ บุคคลนั้นก็จะมีบุคลิกภาพที่ดีและพร้อมที่จะพัฒนา ในขั้นต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถ้าบุคคลนั้นประสบความสำเร็จเพียงเล็กน้อยที่จะพัฒนางานนั้น ๆ ก็จะทำให้ เกิดผลกระทบกระเทือนต่อบุคลิกภาพ อันเป็นผลให้เกิดบุคลิกภาพหรือพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในลักษณะ ต่าง ๆ (ประไพพรรณ ภูมิวิศิษฐ์ 2531: 64 อ้างอิงจาก ระพีวรรณ คล้ายแดง 2534: 12)

อีริคสัน ได้แบ่งขั้นพัฒนาการออกเป็น 8 ขั้น ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุของมนุษย์ ดังนี้

ขั้นที่ 1 (แรกเกิด-18 เดือน) เป็นขั้นพัฒนาความไว้วางใจ หรือความไม่ไว้วางใจ (Trust & Mistrust) ระยะเวลาที่ทารกมีความสบายทางกาย ได้รับความรักความอบอุ่นจากมารดาเพียงพอทารกจะมีการปรับตัวที่สามารถพัฒนาเป็นความรู้สึกไว้วางใจ และความรู้สึกมั่นคงขึ้นได้

ขั้นที่ 2 (18 เดือน-3 ปี) เป็นขั้นพัฒนาความเป็นอิสระ หรือความไม่แน่ใจ (Autonomy & Self doubt) เด็กเริ่มเรียนรู้ที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองอย่างอิสระ รวมทั้งการฝึกหัดขับถ่าย ถ้าเด็กปฏิบัติได้ดีจะสามารถผ่านขั้นนี้ไปได้ด้วยดี เกิดการเรียนรู้ที่จะรักษาความตั้งใจของตนเองและทำความเข้าใจของตนเองให้เป็นจริงได้

ขั้นที่ 3 (3-7 ปี) เป็นขั้นพัฒนาความคิดริเริ่มหรือรู้สึกผิด (Initiative & Guilt) เด็กเริ่มมีความอยากรู้อยากเห็น ชอบทำสิ่งใหม่ ๆ เริ่มฝึกทักษะการให้ความร่วมมือ การเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี ถ้าได้รับการส่งเสริมถูกต้อง เด็กจะพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักแสวงหาวิธีการหรือทำกิจกรรมด้วยตนเอง ในทางตรงข้ามถ้าถูกตำหนิว่ากล่าวทุกครั้งที่ทำงานผิดพลาด เด็กจะเกิดความรู้สึกว่าตนเองทำผิดเมื่อพยายามจะทำอะไรด้วยตนเอง

ขั้นที่ 4 (7-11 ปี) เป็นขั้นพัฒนาความขยันหมั่นเพียร หรือการมีมด้อย (Industry & Inferiority) ในช่วงนี้เป็นระยะที่เด็กเข้าโรงเรียน มีเพื่อนและมีประสบการณ์เพิ่มมากขึ้น เด็กจะต้องการการยอมรับจากเพื่อน ครู และบุคคลอื่น ๆ ซึ่งทำให้เด็กเกิดความรู้สึกอยากแข่งขันเพื่อเอาชัยชนะ พยายามขยันขันแข็งอดสาหัส เพื่อให้ตนประสบความสำเร็จ เมื่อประสบความสำเร็จจะเกิดความภาคภูมิใจ และความมีคุณค่า เกิดความพอกเพียรพยายามในงานครั้งต่อไป ในทางตรงข้าม ถ้าเด็กไม่ประสบความสำเร็จในการทำงาน หรือได้รับงานที่นอกเหนือจากความสามารถ จะทำให้เด็กประสบความล้มเหลว ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม เกิดเป็นมด้อย และขาดความมั่นใจในตัวเอง

ขั้นที่ 5 (11-18 ปี) เป็นขั้นพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตน หรือความสับสนในตัวเอง (Identity & Role Confusion) เป็นระยะเด็กเข้าสู่วัยรุ่น เริ่มค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง และเป็นช่วงที่เกิดความขัดแย้งต่าง ๆ เช่น การเรียน งานอาชีพ ฯลฯ การประสบความล้มเหลวในการแก้ปัญหาความขัดแย้งจะทำให้เด็กวัยรุ่นเกิดความสับสนใจ ในบทบาทของตนเอง

ขั้นที่ 6 (18-21 ปี) เป็นขั้นพัฒนาความใกล้ชิดสนิทสนม หรือความเปล่าเปลี่ยว (Intimacy & Isolation) เป็นระยะผู้ใหญ่ตอนต้นมุ่งอยู่กับการทำงาน และการแลกเปลี่ยน

ความสัมพันธ์อย่างสนิทสนมกับบุคคลอื่น ถ้าพัฒนาการที่ผ่านมาประสบความสำเร็จดี บุคคลจะมีความมั่นใจในตนเองรู้จักบทบาทของตนเอง ซึ่งจะทำให้บุคคลนั้นมีความสุขได้

ขั้นที่ 7 (21-40 ปี) เป็นขั้นพัฒนาการอนุเคราะห์เกื้อกูล หรือเห็นแก่ตัว (Generativity & Self-absorption) เป็นช่วงที่บุคคลมีความรับผิดชอบในด้านต่าง ๆ เช่น ครอบครัว ชุมชน คิดถึงผู้อื่น ไม่โลภ บุคคลที่ไม่ประสบความสำเร็จขั้นนี้ จะหมกหมุ่นกับตนเอง เอาตนเองเป็นศูนย์กลาง มีชีวิตอย่างไม่มีความสุข

ขั้นที่ 8 (40 ปีขึ้นไป) เป็นขั้นพัฒนาความมั่นคงทางใจ หรือสิ้นหวัง (Integrity & Despair) ช่วงนี้เป็นผลรวมของพัฒนาการทั้ง 7 ขั้น ถ้าบุคคลประสบความสำเร็จมาตลอดชีวิต ก็จะเป็นคนที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ พบกับความสุขสบายใจไม่หวั่นไหวกับบางสิ่งบางอย่างที่เปลี่ยนแปลงไป ยอมรับความเป็นจริงของชีวิตได้ เช่นการแก่ เจ็บ และตาย แต่ถ้าบางคนตลอดชีวิตที่ผ่านมาพบกับความผิดหวัง ล้มเหลว ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกว่าไม่สามารถทนต่อสภาพชีวิตที่สิ้นหวังได้ (อุบลรัตน์ เพ็งสถิตย์ 2529: 95-97; Maier 1969: 32-72; Papalia and Olds 1993: 223-331)

2. ทฤษฎีพัฒนาการทางความคิดและความเข้าใจ

แนวความคิดของทฤษฎีนี้คือเพียเจต์ (Piaget) เป็นผู้นำ โดยเห็นว่าพัฒนาการทางสติปัญญา ความคิดและความเข้าใจของเด็กนั้น ต้องเป็นไปตามลำดับขั้นอย่างต่อเนื่อง จากเรื่องง่ายไปสู่อะไรที่ยาก จากรูปธรรมไปสู่นามธรรม พัฒนาการดังกล่าวไม่สามารถข้ามขั้นตอนได้ เพราะพัฒนาการแต่ละขั้น จะเป็นพื้นฐานของพัฒนาการในขั้นต่อไป ปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ที่มีผลต่อพัฒนาการทางสติปัญญาและความคิดของเด็ก คือการที่เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับสิ่งแวดล้อมตั้งแต่วัยเด็ก เมื่อมีการรับรู้สิ่งแวดล้อมเข้ามา กระบวนการทางสมองจะมีการจัดระบบและมีการปรับตัว (Adaptation) เพื่อให้เกิดความสมดุลย์ (Equilibration) ซึ่งทำให้เกิดโครงสร้างความรู้ และความเข้าใจขึ้น (สุรางค์ รัตตะกุล 2523: 11)

เพียเจต์ ได้แบ่งขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาออกเป็น 4 ขั้น ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยรุ่น ดังนี้ (สงคราม เขาวินศิลป์ และนารา วีเรนทร 2527: 114- 115; Ginbury & Oppen 1969 : 98-113)

ขั้นที่ 1 ขั้นใช้ประสาทสัมผัส และการเคลื่อนไหว (Sensorimotor Period) อายุแรกเกิด ถึง 2 ปี เด็กมีพัฒนาการทางด้านความคิดและความเข้าใจเรื่องราวเพราะได้ใช้ประสาทสัมผัส เช่นรู้ว่าสิ่งนั้นเป็นวัตถุ แตกต่างจากตัวเอง รู้จักแสวงหาสิ่งเร้า และจดจำสิ่งที่น่าสนใจ ลักษณะพฤติกรรมจะเป็นปฏิกิริยา สะท้อน เช่นการดูด การกลืน การจับฉวย การร้องไห้ และเริ่มมีพัฒนาการทางภาษาพูดเกิดขึ้น

ขั้นที่ 2 ขั้นเริ่มคิดเริ่มเข้าใจ (Preoperational Thought Period) อายุ 2-7 ปี ระยะเวลาี้เด็กจะมีพัฒนาการด้านภาษา และความคิดเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว พฤติกรรมในระยะตอนต้น 2-4 หรือ 5 ปี จะเป็นแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ไม่มีสังคม ไม่เข้าใจความคิดของผู้อื่น มองเห็นความเหมือนกันแต่ไม่เห็นความแตกต่างของวัตถุ จนอายุได้ 6-7 ปี จึงจะมีการใช้ภาษา เพื่อสังคมมากขึ้น เข้าใจเรื่องความสัมพันธ์ เข้าใจจำนวนเลข เริ่มพัฒนาความคิดเรื่องการทรงสถานะของสสาร น้ำหนัก และปริมาตร

ขั้นที่ 3 ขั้นการใช้ความคิดเชิงรูปธรรม (Concrete Operation) อายุ 7-11 ปี ระยะเวลาี้ พัฒนาการทางความคิดของเด็กจะมีเหตุผล ตามหลักตรรกศาสตร์ สามารถคิดย้อนกลับได้ มีลักษณะเป็นแบบรูปธรรม รู้จักแบ่งแยกจัดหมวดหมู่ ลำดับขั้นตอน หรือรู้จักจัดองค์ประกอบลดหลั่นจากเล็กไปหาใหญ่ มีความเข้าใจเรื่องกาลเวลา เรื่องความยาว ความกว้าง และปริมาตรเชิงนามธรรม นอกจากนี้ เด็กยังสามารถสำรวจความคิดตนเองได้ เริ่มยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนถึงเรื่องคุณธรรม และพยายามกระทำสิ่งที่ถูกต้อง

ขั้นที่ 4 ขั้นการใช้ความคิดเชิงนามธรรม (Formal Operation) อายุ 12 ปีขึ้นไป เด็กสามารถคิดโดยไม่ต้องใช้วัตถุเป็นสื่อ สามารถคิดเชิงรูปธรรม คิดแบบรวบยอด หรือคิดแบบวิเคราะห์ตีความหมายตลอดจนทดสอบสมมุติฐานได้

3. ทฤษฎีพัฒนาการทางพฤติกรรมสังคม

ในทฤษฎีกลุ่มนี้ ตามแนวคิดของ สกินเนอร์ (Skinner) เชื่อว่าพฤติกรรมของเด็กได้รับอิทธิพลจากการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้นี้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อันเนื่องมาจากการมีประสบการณ์ต่าง ๆ จากสิ่งแวดล้อม ตามการศึกษาของเขาได้แบ่งการเรียนรู้ของเด็กออกได้ 3 วิธีคือ (สิทธิโชค วรานุสันติกุล 2531: 35-41)

1. การเรียนรู้แบบเชื่อมโยงความสัมพันธ์ เป็นการเรียนรู้ที่จะแสดงพฤติกรรมเฉพาะอย่าง เมื่อมีสิ่งหนึ่งเป็นสัญญาณปรากฏขึ้นก่อนเสมอ เช่น เด็กอาจจะอยากหนีเรียนเพราะเพื่อนสนิทของเขาได้หนีเรียนไปก่อนแล้ว

2. การเรียนรู้จากผลกรรม เป็นการเรียนรู้ที่เด็กเรียนจากผลกรรมคือ ถ้าเด็กแสดงพฤติกรรมไปแล้ว ผลตอบสนองกลับมามีทำให้เกิดความพอใจ เด็กจะอยากกระทำอีก ในทางตรงข้ามหากกระทำแล้วเกิดความไม่พึงพอใจ เด็กจะหยุดการกระทำนั้นไปในที่สุด

3. การเรียนรู้จากตัวแบบหรือตัวอย่าง เป็นการเรียนรู้พฤติกรรมโดยเด็กลอกเลียนมาจากผู้อื่น เช่น เลียนแบบจากพ่อแม่ พี่น้อง หรือจากภาพยนตร์ โทรทัศน์ เป็นต้น

ส่วนแบบดูรา (Bandura) ผู้ศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้สังคม (Social Learning Theory) มีความเชื่อว่า พฤติกรรมมนุษย์ องค์กรประกอบภายในตัวเอง และสิ่งแวดล้อม ต่างมีอิทธิพลต่อกันและกัน ในบางครั้งสิ่งแวดล้อมอาจมีส่วนทำให้เกิดพฤติกรรมได้มากกว่าองค์ประกอบภายในตัวบุคคล ส่วนในเวลาอื่น องค์กรประกอบภายในตัวบุคคลก็อาจมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์มากกว่าสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกันพฤติกรรมของมนุษย์ก็มีอิทธิพลต่อทั้งสองสิ่งด้วยเหมือนกัน (สิทธิโชค วรานุสันติกุล 2531: 15) แบบดูรา เชื่อว่า เด็กทุกคนเกิดมาจะมีพฤติกรรมเบื้องต้นติดตัวมาด้วย จากนั้นจะเรียนรู้พฤติกรรมต่าง ๆ เพิ่มขึ้น สรุปลงได้ว่า พฤติกรรมเด็กเกิดจาก

1. การเรียนรู้จากผลการตอบสนอง เด็กเรียนรู้โดยตรงจากผลการกระทำ ซึ่งอาจเป็นผลบวกหรือผลลบ จากประสบการณ์ชีวิตในแต่ละวันและจะเลือกกระทำพฤติกรรมที่ให้ผลบวกมากกว่าที่จะกระทำพฤติกรรมที่ให้ผลลบ

2. การเรียนรู้จากตัวแบบ โดยผ่านกระบวนการสังเกต ซึ่งจะประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการได้แก่

2.1 การให้ความเอาใจใส่หรือตั้งใจในการสังเกตตัวแบบ (Attentional Process) เพื่อให้ได้การรับรู้ที่ถูกต้อง

2.2 การจดจำ (Retention Process) เด็กจะจดจำ วาดภาพในใจ ทบทวนคำพูด ดูแบบอย่างพฤติกรรมตัวแบบอย่างมีระบบ การลอกเลียนแบบพฤติกรรมที่ถูกต้องจึงจะเกิดการเรียนรู้

2.3 การสร้างพฤติกรรมทางอวัยวะการเคลื่อนไหว (Motor Reproduction Process) หลังจากเก็บรวบรวมความคิด วาดภาพในใจแล้วเด็กจะแสดงออกในรูปแบบพฤติกรรม

เคลื่อนไหว และการแสดงพฤติกรรมครั้งแรก อาจไม่สมบูรณ์อย่างตัวแบบ เด็กก็จะลองทำหลาย ๆ ครั้ง จนมีพฤติกรรมคล้ายกับพฤติกรรมที่ต้องการตามตัวแบบ

2.4 การจูงใจ (Motivational Process) เด็กอาจไม่แสดงพฤติกรรมทุกอย่างตามที่ตนเรียนรู้เสมอไป การสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้จึงมีบทบาทสำคัญ เด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมที่ให้ผลดีกับเขามากกว่าพฤติกรรมที่ให้โทษกับเขา และมีแนวโน้มที่จะเลียนแบบพฤติกรรมที่เขาพอใจ มากกว่าพฤติกรรมที่เขาไม่สบายใจ (ดวงเดือน ศาสตร์ภัทร 2535: 386-388; พรรณทิพย์ ศิริวรรณสุย์ 2530: 209-211)

สำหรับพฤติกรรมที่รับชื่อนั้น เด็กจะพัฒนาพฤติกรรมได้ โดยการเลียนแบบสิ่งที่สังเกตเห็นเป็นครั้งแรก เพียงส่วนใดส่วนหนึ่งแล้วสร้างต่อเติมแบบทั้งหมดขึ้นมาทีละน้อย เป็นขั้น ๆ จนสมบูรณ์แบบ แบบดรูรา ได้สรุปลักษณะตัวแบบที่เด็กจะยึดถือเป็นแนวทางดังนี้ (ดวงเดือน ศาสตร์ภัทร 2535: 390)

1. ตัวแบบเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง
2. ตัวแบบเป็นบุคคลที่มีเพศเดียวกับเด็ก
3. ตัวแบบได้รับรางวัลเป็นเครื่องตอบแทน เช่น เงิน ชื่อเสียง ฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคม
4. ตัวแบบมีความคล้ายคลึงกับเด็ก เช่น อายุ สถานภาพทางสังคม
5. บุคคลที่ถูกลงโทษ มีแนวโน้มที่เด็กจะไม่เลียนแบบพฤติกรรมของเขา

นอกจากนี้ เซียร์ส (Sears) นักจิตวิทยาซึ่งศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีผลต่อลักษณะพฤติกรรม หรือบุคลิกภาพของเด็กได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับ พัฒนาการทางพฤติกรรมว่า บุคลิกภาพของเด็กจะขึ้นอยู่กับรูปแบบการเลี้ยงดูที่ต่างกันของพ่อแม่ สิ่งแวดล้อมและสังคมภายนอกจะเป็นตัวเสริมแรงพฤติกรรมที่ปรากฏ โดยให้พ่อแม่เป็นตัวเสริมแรงที่สำคัญ สิ่งสำคัญประการหนึ่งในทัศนะของ เซียร์ส คือ เด็กมีการเลียนแบบ (Identification) เพื่อให้เกิดพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมกับสังคม และเหมาะสมต่อเพศของตนเอง โดยเด็กชายจะเลียนแบบพ่อ ส่วนเด็กหญิงจะเลียนแบบแม่ (พรรณทิพย์ ศิริวรรณสุย์ 2530: 183)

4. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

เพียเจท์ (Piaget) เป็นบุคคลแรกที่ค้นคว้าเรื่องจริยธรรมเด็ก และเชื่อว่าจริยธรรมมีแฝงอยู่ในกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เพราะกฎเกณฑ์เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องปฏิบัติ เขาได้แบ่งระดับพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ชั้น ดังนี้

1. ชั้นก่อนจริยธรรม (แรกเกิด-2 ปี) เป็นช่วงวัยที่เด็กยังไม่สามารถรับรู้สิ่งแวดล้อมได้อย่างสมบูรณ์ การกระทำของเด็กเป็นการเรียกร้องการตอบสนองความต้องการทางร่างกาย เป็นส่วนใหญ่

2. ชั้นยึดคำสั่งผู้ใหญ่ (2-8 ปี) เป็นช่วงวัยที่เด็กรับรู้สิ่งแวดล้อมมากขึ้น ผู้ใหญ่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมของเด็กอย่างชัดเจน โดยที่เด็กจะต้องกระทำหรือไม่กระทำตามที่ผู้ใหญ่กำหนด เพราะกลัวว่าผู้ใหญ่จะไม่รัก ไม่ชมเชย หรือไม่ยอมรับตน ฉะนั้นเด็กจะยึดกฎเกณฑ์ตายตัว คิดเป็นคิด ท้าคิดต้องได้รับโทษโดยไม่คำนึงถึงแรงจูงใจ หรือเหตุผลของการกระทำนั้น ๆ วัยนี้ถ้าทำผิดจะรู้สึกผิดและเกิดกังวลใจได้ง่าย

3. ชั้นยึดหลักแห่งตน (8 ปีขึ้นไป) เป็นช่วงที่จริยธรรมพัฒนาถึงขั้นมีความคิดเป็นของตนเอง เด็กรู้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิดด้วยเหตุผล เริ่มมีคุณธรรมเป็นของตนเอง คำนึงถึงความยุติธรรมและเคารพกฎเกณฑ์สากลได้ เมื่อเด็กอายุ 11-12 ปี ขึ้นไป จะสามารถอธิบายถึงแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำได้ ซึ่งเด็กจะนำมาประกอบการตัดสินใจ และใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในการกระทำ (พจนีย์ สุระสร้างศรี 2535: 10; ศรีธรรม ธนภูมิ 2535: 41)

สำหรับ โคลเบอร์ก (Kohlberg) ได้นำทฤษฎีเชิงจริยธรรมของ เพียเจท์ มาเป็นพื้นฐานในการจัดระดับจริยธรรมของเด็กตามแนวคิดของเขา และสรุปว่าขั้นของพัฒนาการทางจริยธรรมมี 6 ชั้น ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับอายุ และพัฒนาการทางสติปัญญาด้วย ขั้นของพัฒนาการทางจริยธรรมทั้ง 6 ชั้นนี้ จัดเป็น 3 ระดับ เรียงตามอายุของผู้ใช้เหตุผลนั้น ตามลำดับดังนี้ (Helms and Turner 1981: 283-284; Papalia and Olds 1993: 405-406)

ระดับ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Preconventional Level) เด็กจะเลือกตัดสินใจกระทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองโดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้อื่น แบ่งเป็น 2 ชั้นคือ
ชั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการลงโทษ (2-7 ปี) เด็กจะยอมทำตามผู้ใหญ่ เพื่อหลีกเลี่ยง

เลี้ยงการถูกลองโทษ ทางกาย เพราะกลัวความเจ็บปวดที่ได้รับ

ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (7-10 ปี) เด็กจะเลือกทำสิ่งที้นำความพอใจมาให้ตนเท่านั้น รู้จักการแลกเปลี่ยน เช่น เขาให้ฉัน ฉันก็ต้องให้เขา หรือทำดีทำถูกเพื่อได้รับรางวัล

ระดับ 2 ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional Level) เด็กทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อย ๆ ของตน หรือทำตามกฎหมายและศาสนา รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา แสดงออกทางสังคมได้ แบ่งเป็น 2 ขั้นคือ

ขั้นที่ 3 หลักทำตามผู้อื่นเห็นชอบ (10-13 ปี) เด็กยังไม่เป็นตัวของตัวเอง ยอมทำตามผู้อื่นที่เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม

ขั้นที่ 4 หลักทำตามหน้าที่ของสังคม (13-16 ปี) เด็กรับรู้บทบาทหน้าที่ของตนในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของสังคม จึงมีหน้าที่ต้องทำตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมกำหนดหรือคาดหวัง

ระดับ 3 ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Postconventional Level) บุคคลจะตัดสินใจขัดแย้งต่าง ๆ ด้วยการใช้อุปมาพิจารณาตามเหตุผลทางจริยธรรม แบ่งเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 5 หลักการทำตามความสำนึก (อายุ 16 ปีขึ้นไป) บุคคลจะเห็นความสำคัญของส่วนรวม สนใจต่อความคิดเห็น และคุณค่าของผู้อื่น ยอมตกลงปฏิบัติตามสัญญาข้อผูกมัดที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกัน

ขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล (อายุ 25 ปีขึ้นไป) บุคคลจะกระทำสิ่งที่ถูกต้องโดยการกำหนด และการตัดสินใจของมโนธรรมที่อยู่ภายในตน และการกระทำนั้น ๆ ต้องสอดคล้องกับหลักอุดมคติตามเหตุผลของสากล

จากทฤษฎีและแนวคิดของนักจิตวิทยากลุ่มต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วนี้ สามารถสรุปถึงสาเหตุและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการบุคลิกภาพ และพฤติกรรมเด็กวัยเรียนได้ คือความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับสิ่งแวดล้อม จะมีผลต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพ โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมที่เร่งเรียนซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญเป็นอันดับสองรองจากครอบครัว ส่วนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กแต่ละช่วงอายุ จะเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงด้านวุฒิภาวะ และการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม อาจกล่าวได้ว่า วุฒิภาวะเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ แต่

การเรียนรู้และสภาพสิ่งแวดล้อมเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาพฤติกรรมเด็กให้สอดคล้องกับแบบแผนที่สังคมยอมรับ หากสภาพสิ่งแวดล้อมไม่เหมาะสม ก็อาจก่อให้เกิดปัญหาพฤติกรรมขึ้นได้ ฉะนั้น วิธีการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการส่งเสริมที่เด็ก มีพัฒนาการสูงสุด

พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กวัย 6-11 ปี

ผลการวิจัยของนักจิตวิทยา เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กด้านต่าง ๆ ได้สรุปหลักสำคัญของพัฒนาการว่าจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม (ระพีวรรณ คล้ายแดง 2534: 16) ฉะนั้นหากพัฒนาการด้านใด ด้านหนึ่ง ไม่ได้รับการส่งเสริมหรือพัฒนาให้สมบูรณ์ตามวัย จะมีผลกระทบต่อพัฒนาการด้านอื่นด้วย ดังนั้นการศึกษาเพื่อให้เข้าใจถึงพัฒนาการและลักษณะพฤติกรรมของเด็กวัยนี้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรที่จะศึกษา ทาความเข้าใจพัฒนาการด้านอื่น ๆ ประกอบกันไป เท่าที่ประมวลมานี้ เป็นพัฒนาการตามหลักทฤษฎีสากลที่นักจิตวิทยา นักการศึกษา ได้ศึกษาทดลอง และสรุปผลถึงพัฒนาการของเด็กในช่วงวัย 6-11 ปี โดยลักษณะพัฒนาการของเด็กวัยนี้ จะมีความกว้างถึงคือเป็นช่วงต่อที่เด็กพ้นวัยเด็กเล็ก เข้าสู่เด็กวัยเรียนหรือวัยประถมศึกษา และจากวัยประถมศึกษาจะเข้าสู่วัยรุ่น พัฒนาการต่าง ๆ มีดังนี้

1. พัฒนาการด้านร่างกาย

เด็กวัยนี้ เป็นช่วงระยะเวลาที่ร่างกายมีการเจริญเติบโตอย่างเห็นได้ชัด และค่อยเป็นค่อยไป ช้า ๆ สม่่าเสมอ ร่างกายเด็กจะขยายออก ทางส่วนสูงมากกว่าทางส่วนกว้าง ช่วงลำตัวและแขนขาจะยาวขึ้น เริ่มมีฟันถาวรแทนฟันน้ำนม พอเด็กอายุ 10 ปีขึ้นไป ร่างกายจึงจะเติบโตรวดเร็วทั้งส่วนสูงและน้ำหนัก เด็กหญิงจะโตเร็วกว่าเด็กชายประมาณ 2 ปี ทั้งด้านร่างกายและวุฒิภาวะ โดยจะ เริ่มเข้าสู่ระยะก่อนวัยรุ่นหรือวัยเริ่มแตกเนื้อสาว

โดยทั่วไป เด็กวัยนี้จะมีพลังงานมาก และพฤติกรรมที่แสดงถึงพัฒนาการทางกาย ที่เด่นชัดที่สุด คือพฤติกรรมการไม่อยู่นิ่ง ชอบออกกกำลังกาย เล่นซุกซน เคลื่อนไหวไปมา เช่นกระโดด ปีนป่าย ท้อยเทน เมื่อเข้าสู่ช่วงท้าย ๆ ของวัย เด็กจะเริ่มอยู่นิ่ง ๆ ได้มากและนานขึ้น นอกจาก

นี้เด็กจะชอบขีดเขียน ประติมากรรม หรือทำงานศิลปะที่ต้องใช้ฝีมือประณีต เพราะเด็กมีความเจริญในหน้าที่ของสมอง ระบบประสาทตา กล้ามเนื้อ และข้อต่อต่าง ๆ ดีขึ้นกว่าเดิม เด็กจึงมักอยากรู้อยากลอง และทำทาสีใหม่ ๆ หาโอกาสทำด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เกิดประสบการณ์ และมีทักษะในการตัดสินใจ ตลอดจนทักษะในการเคลื่อนไหวดีขึ้น

2. พัฒนาการด้านภาษา

ภาษาเป็นสื่อในการสัมพันธ์ความหมายระหว่างตัวเด็ก และสิ่งแวดล้อมทั้งด้านการรับรู้ เข้าใจ ว่าจะจะเป็นคำพูดหรือกิริยาท่าทาง สีนัยผู้อื่น รวมทั้งด้านการแสดงออก ความรู้สึกนึกคิด และความต้องการของตนเองต่อผู้อื่น เด็กวัยนี้มีสมองส่วนที่ควบคุมการพูด และอวัยวะต่าง ๆ ที่ใช้ในการได้ยิน และการพูดทบทวนที่ได้ดีขึ้น ดังนั้นพัฒนาการด้านภาษา และการพูดจึงเจริญก้าวหน้ารวดเร็วเมื่อเด็กเข้าโรงเรียนแล้ว (วารุณี อมรทัต 2530: 39-40)

3. พัฒนาการด้านสติปัญญา

การที่สมองมีพัฒนาการเจริญขึ้นทำให้เด็กสามารถเข้าใจสิ่งที่ตนได้ยิน ได้เห็น ได้อ่าน หรือได้รู้มา รวบรวมอย่างมีระบบแบบแผน มีความหมาย จดจำ นึกคิด ตัดสิน และวางแผนอย่างมีเหตุผลลักษณะการแสดงออกทางสติปัญญาของเด็กวัยนี้ สามารถสรุปได้ดังนี้ (Blair and Burton 1951 อ้างอิงจาก สุภัททา บิณฑะแพทย์ 2527: 145)

1. มีความสนใจสิ่งต่าง ๆ ใต้นานขึ้น
2. พึงเหตุผลของผู้ใหญ่ และต้องการให้ผู้ใหญ่พึงเหตุผลตนด้วย
3. สามารถคิดแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องอาศัยการนำทางของผู้ใหญ่ การตัดสินใจจะใช้ความคิด ประสบการณ์อย่างไตร่ตรอง
4. มีความอยากรู้อยากเห็น ชอบแสวงหาความจริง มักชอบถามเกี่ยวกับตนเอง
5. ต้องการงานที่ท้าทายต่าง ๆ เพื่อฝึกความสามารถ และหาประสบการณ์ใหม่ ๆ
6. เริ่มมีความสนใจปัญหาสังคม โลกภายนอก ชอบอภิปรายแสดงความคิดเห็น และเริ่มมีความคิดริเริ่ม

นอกจากนี้เด็กยังสามารถเข้าใจสิ่งต่าง ๆ เช่น เข้าใจในเรื่องระยะทาง และการแทนที่ มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับจำนวน น้ำหนัก กฎเกณฑ์ความยาว และการคิดคำนวณตัวเลข เป็นต้น

4. พัฒนาการด้านอารมณ์

การเกิดอารมณ์และการแสดงอารมณ์นั้นมีพื้นฐานจากลักษณะนิสัยทางอารมณ์ ซึ่งติดตัวมาโดยกำเนิด และจากการเลียนแบบที่ได้พบเห็นจากประสบการณ์ของตัวเด็กเอง เด็กปกติอายุ 6-11 ปี โดยทั่วไปจะมีพัฒนาการทางอารมณ์ดังนี้ (วารุณี อมรทัต 2530: 42-44; อุบลรัตน์ เฟิงสดีตย์ 2529: 264-266)

1. อารมณ์สนุกสนานรื่นเริง วัยนี้เป็นวัยที่มีความสุขที่สุดในชีวิต แม้เด็กจะมีภาระกิจหน้าที่ทั้งที่บ้าน โรงเรียน และส่วนตัว แต่ก็เป็นการกระทำที่นำไปสู่ ความสำเร็จที่เด็กพึงพอใจ
2. อารมณ์รักและพึงพอใจ เด็กมักไม่แสดงออกโดยเปิดเผย เพราะอายแต่จะแสดงออกทางอ้อมด้วยการขบออยู่ใกล้ผู้ที่ตนรัก ขอบช่วยเหลือและทำสิ่งซึ่งผู้ที่ตนรักพอใจ
3. อารมณ์โกรธ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับเด็กวัยนี้มาก เพราะเด็กเกิดความคับข้องใจที่ไม่สามารถกระทำหรือได้รับสิ่งที่ตนต้องการ เด็กจะแสดงออกโดยมีลักษณะอารมณ์ไม่ดี เช่น บึ้งตึง ไม่พูดจา ชัดขึ้น อึดอัด ร้องไห้ ขวนะเลาะ จุกจิกงู้จี้ หรือการต่อต้านโดยตรง บางครั้งอาจมีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงได้

4. ความกลัว เด็กมักกลัวในสิ่งที่ตนสร้างจินตนาการในเรื่องเรอภัยไข้เจ็บ การสูญเสีย การพลัดพราก กลัวภัยพิบัติ กลัวไฟไหม้ กลัวความมืด เป็นต้น การแสดงออกของความกลัว จะมีการแสดงออกโดยการหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความกลัวนั้น อาจออกมาในรูปแบบ

4.1 ความอาย มักพบในเด็กที่อายุน้อย ๆ มากกว่าเด็กที่มีอายุมาก ๆ เด็กจะแสดงออกในลักษณะของอาการทางประสาท เช่น สั่น กระตุก กระวนกระวาย อยู่ไม่นิ่ง พุดตะกุกตะกัก จับผมด้วยมือข้างใด ข้างหนึ่ง ท้าทาบิดขี้มา ดึงจมูกหรือใบหู กัดเล็บ ใช้นิ้วเท้าเชยสิ่งของหรือบุคคล เป็นต้น

4.2 ความวิตกกังวล เป็นความกลัวที่มีสาเหตุจากการคิดหรือการเข้าใจจินตนาการของเด็กเอง เด็กคาดว่าอาจเกิดเหตุการณ์ที่ไม่ดีกับตัวเอง เช่น กังวลใจเรื่องปัญหาครอบครัว

โรงเรียน ปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลหรือสังคม โดยเฉพาะเด็กที่ไม่ได้รับการยอมรับจากผู้อื่นมักมีความวิตกกังวลสูงกว่าเด็กที่ได้รับการยอมรับ

5. ความอิจฉา เด็กวัยนี้จะรู้สึกว่าการที่ตนเองต้องแยกจากพ่อแม่หรือญาติที่บ้าน ขณะไปโรงเรียนนั้น พี่หรือน้องที่บ้านกลับได้มีโอกาสสนุกสนาน และได้รับความรักความเอาใจใส่มากกว่าเด็กที่มีความอิจฉามาจากครอบครัวนั้น เมื่อมาอยู่โรงเรียนมักจะมีอาการอิจฉาต่อเพื่อน และคนอื่น ๆ อาจแสดงออกโดยตรง เช่น ทะเลาะวิวาท หัวเราะเยาะ ยั่วแหย่ ล้อเล่น ล้อเลียน ชมเหงะรังแก หรือวิจารณ์เด็กที่ตนอิจฉา ขณะเดียวกันก็อาจแสดงออกทางอ้อม โดยการแสดงความไร้เดียงสา ต่อเด็กที่ตนอิจฉา เช่น พูดกระทบกระแทก การพ่นกลางวัน การรอกหกเรื่องราวต่าง ๆ เป็นต้น แต่โดยส่วนใหญ่แล้ว การอิจฉาเด็กมักแสดงออกทางอ้อมมากกว่าแสดงออกโดยตรง ๆ

5. พัฒนาการด้านสังคม

วัยนี้เป็นวัยของการเข้ากลุ่ม (Group Age) เนื่องจากเด็กต้องการให้เพื่อนยอมรับและอยากมีส่วนร่วมในการเล่น หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ กับกลุ่มมากกว่าที่จะอยู่คนเดียว กลุ่มจะทำให้เด็กมีความมั่นคงทางจิตใจ เด็กจะมีการแต่งกาย ทาทำทาง ลอกเลียนแบบเพื่อนที่ตนเห็นว่าเป็นที่พอใจหรือคนที่ตนพอใจ เด็กมักวิจารณ์หรือล้อเลียนเพื่อน หากทำไม่ถูกต้องตามที่กลุ่มต้องการ มีการจำกัดผู้ที่เข้าร่วมกลุ่ม เฉพาะผู้ที่มีคุณสมบัติหรือความสามารถสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของกลุ่มดังนั้นเด็กจึงต้องปรับตัวเข้าหากัน โดยยึดกลุ่มเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้ตนเป็นที่ยอมรับ และจะค่อย ๆ เรียนรู้ถึงความต้องการของสังคม สิ่งที่สังคมยอมรับหรือไม่ยอมรับ รวมทั้งรู้จักผ่อนปรน และให้ความร่วมมือกับผู้อื่น นอกจากนั้น วัยนี้ยังชอบคบเพื่อนเพศเดียวกับตน และมักตำหนิเพื่อนเพศตรงข้าม ซึ่งถือเป็นพัฒนาการปกติในอันที่จะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ ความแตกต่าง ลักษณะนิสัยและบทบาทหน้าที่ของทั้งสองเพศ พร้อมฝึกฝนตนเองในการปฏิบัติให้เหมาะสมกับเพศของตน อันเป็นแนวทางนำไปสู่พัฒนาการด้านบุคลิกภาพที่ดีต่อไป (วารุณี อมรทัต 2530: 45)

6. พัฒนาการด้านบุคลิกภาพ

เด็กวัยนี้จะมิบุคลิกภาพใหม่ ๆ ซึ่งเป็นผลที่เด็กได้รับจากโรงเรียนโดยตรง เพราะเด็กได้เห็นบุคลิกภาพของครู เพื่อน และพฤติกรรมของคนอื่น ๆ จึงทำให้บุคลิกภาพของเด็กเริ่มเปลี่ยนแปลง นอกจากนั้นเด็กจะมีบุคลิกภาพที่แตกต่างกันระหว่าง เพศชายและเพศหญิง คือเด็กชายจะมีลักษณะก้าวร้าว ทะเลาะวิวาท ชอบแสดงตนเป็นเจ้านายคน หรือชอบแสดงออกอยู่ตลอดเวลา ส่วนเด็กหญิงจะมีลักษณะเงียบขรึม มีอารมณ์ขัน เป็นนักกีฬาที่ดี มีบุคลิกภาพที่มองแล้วสวมความเป็นหญิง ซึ่งแสดงถึงเด็กได้พัฒนาบุคลิกภาพที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองว่า ต้องการเป็นเพศใด (Sexual Identity) และนำไปสู่การประพัตติคนตามบทบาท ของเพศที่ตนชอบด้วย (อุบลรัตน์ เพ็งสติชัย 2539: 279)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดถึงทฤษฎี และพัฒนาการในด้าน ต่าง ๆ ของเด็กวัย 6-11 ปี นี้ ทำให้ทราบถึงแบบแผนพัฒนาการของเด็กทั้งหมด อันจะเป็นความรู้พื้นฐานสำคัญ ในการทำความเข้าใจพฤติกรรมเด็ก ในช่วงวัยนั้น ๆ ได้อย่างดี ดังที่ กีเซล (Gesell 1979 อ้างอิงจากระฟัวร์ธม คล้ายแดง 2534: 20) กล่าวว่า พฤติกรรมและอารมณ์เป็นผลของวุฒิภาวะและการเรียนรู้ การที่เข้าใจพฤติกรรมการแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ ได้ นั้น ต้องรู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่าง แบบแผนของพัฒนาการทั้งหมดและผลของวุฒิภาวะประกอบกัน

ความแตกต่างระหว่างเพศ

เพศชาย และเพศหญิง มีความแตกต่างกัน เริ่มจากการกำหนดเพศที่ต่างกัน เพศหญิงจะมีโครโมโซมเพศประกอบด้วย 46XX ส่วนเพศชายมีโครโมโซมประกอบด้วย 46XY (Sahler & Mc Anarney 1981: 63) และเมื่อคลอดออกมาแล้ว ทารกชายจะตัวใหญ่ และมีกล้ามเนื้อมากกว่าทารกหญิงเล็กน้อย แต่เด็กหญิงจะมีพัฒนาการบางด้านเร็วกว่าเด็กชายเล็กน้อย เช่นการขึ้นของฟัน การหัดเดิน และพัฒนาด้านระบบโครงสร้างของร่างกาย (Specht & Craig 1982 : 133) เมื่อเด็กอายุ 3-4 ปี เด็กจะเริ่มสนใจในความแตกต่างทางเพศ โดยสังเกตจาก เสื้อผ้า ทรงผม ความแตกต่างในเรื่องความสนใจ ความถนัดต่าง ๆ และจะเริ่มเรียนรู้บทบาททางเพศที่เหมาะสมของตนเอง เฮอร์ลอค (Hurlock 1978: 474) ได้กล่าวถึงวิธีการเกิดเอกลักษณ์

บทบาททางเพศในเด็กชาย และเด็กหญิงว่ามี 3 วิธีคือ

1. การเอาอย่างโดยตั้งใจ เด็กจะเรียนรู้จากบุคคลที่มีอำนาจเหนือเขา ที่เขาได้เกี่ยวข้อง หรือมีความสัมพันธ์ด้วย เช่น พ่อแม่ พี่ พี่เลี้ยง หรือครู ซึ่งเด็กจะลอกเลียนแบบทั้งในลักษณะท่าทาง คำพูด พฤติกรรม ลักษณะบุคลิกภาพ ความสนใจ ทัศนคติ และนิสัย ความเคยชินของบุคคลนั้น
2. เอาอย่างโดยอัตโนมัติ เด็กจะรับเอาบุคคลสำคัญที่เขาชื่นชอบ มาเป็นแบบอย่างบุคคลแรกคือ พ่อแม่ หรือคนใกล้ชิดที่มีเมตตาต่อเด็กที่เป็นเพศเดียวกัน
3. การอบรมเลี้ยงดู เด็กจะเรียนรู้ ผูกพันในด้านการกระทำ ความคิด การแสดงความรู้สึกตามที่ผู้ใหญ่ หรือสังคมคาดหวังไว้ว่าเหมาะสม กับเพศของตน ถ้าเด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม ก็จะได้รับรางวัล และจะถูกลงโทษเมื่อแสดงบทบาททางเพศหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับเพศของตน

จากการเลียนแบบและการเรียนรู้เรื่อง เอกลักษณ์บทบาททางเพศที่แตกต่างกัน ย่อมทำให้การแสดงออกทางพฤติกรรมของเพศชาย และเพศหญิงแตกต่างกันด้วย โดยทั่วไปบทบาทของเพศชายในสังคม มักแสดงออกในลักษณะแข็งแรง ก้าวร้าว อุดม ร้องไห้น้อยกว่าหญิง แต่มีความกล้าหาญมากกว่าหญิง (กาญจนา วิชธรรมชัย 2531: 38) นอกจากนี้ยังมีสภาวะอื่น ๆ ที่แตกต่างกันไปตามเพศ อาทิ

ด้านความคาดหวังและค่านิยมของสังคม สังคมคาดหวังบทบาทของเพศชายและเพศหญิงในลักษณะที่ต่างกัน ผู้ชายจะถูกคาดหวังให้มีค่านิยมที่เน้นความสำเร็จของชีวิต ขณะที่ผู้หญิงถูกคาดหวังให้มีค่านิยมที่เน้นในเรื่องครอบครัว ดังการศึกษาของ จรุงกุล ชูดาเทมีย์ (Jarungkul Chudatemiya 1980: 26) ซึ่งศึกษาเรื่องบทบาทของเพศหญิงในสังคมไทย พบว่าเมื่อเด็กชายเติบโตขึ้นสังคมจะคาดหวังให้เด็กชายพัฒนาความเป็นอิสระ เชื่อมั่นในตนเอง รักการต่อสู้ ต้องการให้เด็กชายเติบโตเป็นผู้ชายที่เข้มแข็งในการประกอบอาชีพเลี้ยงดูภรรยาและครอบครัว ในขณะที่คาดหวังให้เด็กหญิง มีความสนใจในความเป็นอยู่ของผู้อื่น รู้จักเอาอกเอาใจผู้อื่น มีความสุภาพเรียบร้อย

ด้านการอบรมเลี้ยงดู ก็พบที่มีความแตกต่าง ระหว่างเพศชายกับเพศหญิงดังที่ วรรณญา เวรจรณ์ (2525: 22) ได้ศึกษาชีวิตครอบครัวไทยพบว่าโดยทั่วไป เด็กหญิงจะได้รับการเลี้ยงดูแบบจำกัดขอบเขต ขณะที่เด็กชายมีอิสระทำอะไรก็ได้ตามใจชอบ ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กชายได้

อิสระในการคิดและการกระทำสิ่งต่าง ๆ มากกว่าเด็กหญิง ไม่ค่อยถูกตำหนิเมื่อทำอะไรผิดพลาด การอบรมเลี้ยงดูดังกล่าวส่งผลให้เพศชาย มีลักษณะทำอะไรตามสบาย ทำตามความปรารถนาและอารมณ์ ตรงข้ามกับเพศหญิงที่จะถูกเข้มงวดความประพฤติมากกว่าชาย และการยอมรับการปฏิเสธจากสังคมมีความหมายต่อหญิงมากกว่าชาย ทำให้เพศหญิงพยายามประพฤติตนตามกฎเกณฑ์ของสังคม ใต้อารมณ์ก่อนตัดสินใจทำพฤติกรรมใด ๆ มีความอดทน มีการระงับความปรารถนาของตนเองเพื่อที่จะแสดงออกในทางที่สังคมยอมรับ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุนน อมรวีวัฒน์ และคณะ (2534: 392) ที่ได้ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทย พบว่าเด็กหญิงจะได้รับการอบรมสั่งสอนให้รู้จักสำรวม ระมัดระวังกิริยามารยาท ต้องสุภาพอ่อนโยน ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน ส่วนเด็กชายจะไม่ถูกกวดขันเรื่องกิริยามารยาท แต่ส่งเสริมให้ทำตัวเป็นผู้ชายมากขึ้น เช่น ช่วยพ่อแม่ทำงานในไร่นา และมีอิสระทำสิ่งต่าง ๆ ได้มากกว่าเด็กหญิง

ด้านบุคลิกภาพ จากการวิจัยพบว่า เพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกันในเรื่องบุคลิกภาพ เพศชายมักมีความกระตือรือร้น กล้าแสดงออก มีความเป็นอิสระ มีอำนาจ มีความสามารถในการตัดสินใจ และมีความสามารถในการเป็นผู้นำสูงกว่าหญิง ส่วนเพศหญิงจะมีความอ่อนโยน ชอบการมีปฏิสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น มีลักษณะการคล้อยตามสูง (Broverman et al cited by Eagly 1978: 86-116) ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ อัจฉรา กัลยาณชาติ (2531: 11) ที่พบว่าเพศชายจะมีลักษณะเน้นเรื่องการทำงานให้สำเร็จ ส่วนเพศหญิงจะมีลักษณะสนใจการมีปฏิสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น

ด้านความสนใจ การให้ความสนใจกับการเล่น จัดเป็นกิจกรรมหนึ่งของชีวิตเด็ก ซึ่งมีความแตกต่างไปตามเพศของเด็กด้วย การเล่นของเด็กชายในลักษณะการคิดสร้างสรรค์ จะต้องมีการใช้เครื่องมือช่วย เช่น ทำด้วยไม้ หรืออุปกรณ์อื่น ๆ ร่วมด้วย ส่วนเด็กหญิงจะมีการเล่นที่คิดสร้างสรรค์ ในลักษณะอื่น ๆ เช่นการเย็บผ้าการวาดภาพ การระบายสี เป็นต้น ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การอ่าน พบว่าเด็กหญิงจะชอบอ่านมากกว่าเด็กชาย (อุบลรัตน์ เฟิงสฤติย์ 2529: 270-271) นอกจากนี้การศึกษาของ สุนน อมรวีวัฒน์ และคณะ (2534: 303) ยังพบว่าเด็กหญิงจะถูกสอนให้เล่นตุ๊กตา เล่นบทบาทแม่บ้าน การแต่งตัว และร้องเพลง ส่วนเด็กชายจะเล่นวิ่งไล่จับ เล่นการต่อสู้ และเล่นบทบาทผู้ชายที่ทำงาน

ด้านความก้าวร้าว มีหลายการศึกษาได้ข้อค้นพบตรงกันว่า เพศชายมีความก้าวร้าวมากกว่าเพศหญิง (Maccoby & Jacklin 1980: 964-980) ซึ่งเป็นผลมาจากชีวภาพและกายภาพ สอดคล้องกับความเห็นของ ซีวาร์ด และซีวาร์ด (Seward & Seward 1980: 129) ที่ว่าเพศชายมีพฤติกรรมก้าวร้าวมากกว่าเพศหญิง โดยพบว่าอาชญากรรมทุกรูปแบบรวมทั้งความรุนแรงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เกิดจากการกระทำของเพศชายมากกว่าเพศหญิง นอกจากนี้ ออฟลีสวอตัน (2530: 269-270) ยังมีความเห็นว่าพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กน่าจะมีส่วนสาเหตุจากความแตกต่างระหว่างเพศ และการเลียนแบบพฤติกรรม กล่าวคือ เด็กชายจะมีลักษณะทางร่างกาย แข็งแรง เติบโตมาก มีพื้นฐานทางอารมณ์ (Temperament) รุนแรงกว่าเด็กหญิง ส่วนเด็กหญิงมีลักษณะพึ่งพาพ่อแม่ ได้รับการเอาใจใส่ดูแลและปกป้องมากกว่าเด็กชาย อีกทั้งพ่อแม่ ครู มักมีปฏิกิริยาที่แข็งกร้าวกับเด็กชายมากกว่าเด็กหญิง จึงทำให้เด็กชายเลียนแบบปฏิกิริยาที่แข็งกร้าวมากกว่าเด็กหญิง จึงทำให้พบว่าเด็กชายมีพฤติกรรมรุนแรงกว่าเด็กหญิง

ด้านการปรับตัว ความแตกต่างระหว่างเพศมีส่วนทำให้การปรับตัวของบุคคลแตกต่างกันออกไป ดังในทัศนะของ วัลลภ บิยะมธธรรม (2533: 196) ที่ว่าธรรมชาติของเพศหญิงเป็นเพศที่มีศักยภาพ สมรรถภาพ หรือประสิทธิภาพเหนือกว่าเพศชาย ไม่ว่าจะเป็นด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ ความคิด สติปัญญา ความอดทน ความเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และความสุภาพอ่อนโยน ซึ่งส่งผลให้การปรับตัวต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ของเพศหญิงดีกว่าเพศชาย สอดคล้องกับการศึกษาทั่วโลกการเผชิญปัญหาของนักเรียนมัธยมต้นในเขตจังหวัดสมุทรปราการของ ประเวศ ดันติพิวัฒน์สกุลและคณะ (2535: 64) ที่พบว่าเด็กหญิงมีแนวโน้มยอมรับว่าตนเครียดได้มากกว่าเด็กชาย และมีผลการวิจัยทั่วโลกการเผชิญปัญหาได้ดีกว่าเด็กชายในแทบทุกด้าน ตรงกับความเห็นของ วัฒนเพ็ญ บุญประกอบ (2534: 76) ที่ว่าเด็กชายจะมีความเปราะบางต่อการเผชิญกับความเครียดเมื่อเปรียบเทียบกับเด็กหญิงในทุก ๆ อายุ ซึ่งไม่ทราบสาเหตุแน่นอน ฉะนั้นเด็กชายจึงเสี่ยงต่อการเกิดการปรับตัวผิดปกติได้ง่ายและบ่อยกว่าเด็กหญิง

แบบสังเกตพฤติกรรมเด็กโดยตรง (Direct Observation Form)

แบบสังเกตพฤติกรรมเด็กโดยตรง จัดเป็นแบบสำรวจพฤติกรรมเด็ก (Child Behavior Checklist) ประเภทหนึ่งในจำนวนแบบสำรวจพฤติกรรมที่สร้างขึ้น โดย โทมัส เอ็ม อเคนแบค (Thomas M. Achenbach 1988: 10) ซึ่งมีทั้งหมด 5 แบบ (Forms) ได้แก่

1. แบบสำรวจพฤติกรรมเด็กอายุ 2-3 ปี โดยพ่อแม่หรือผู้ปกครองเด็ก
(Child Behavior Checklist for Ages 2-3) (CBCL/2-3)
2. แบบสำรวจพฤติกรรมเด็กอายุ 4-16 ปี โดยพ่อแม่หรือผู้ปกครองเด็ก
(Child Behavior Checklist for Ages 4-16) (CBCL/4-16)
3. แบบสำรวจพฤติกรรมเด็กอายุ 6-16 ปี โดยครู
(Teacher's report Form) (TRF)
4. แบบรายงานพฤติกรรมเด็กด้วยตัวเอง อายุ 11-18 ปี
(Youth Self-Report) (YSR)
5. แบบสังเกตพฤติกรรมเด็กโดยตรง อายุ 5-14 ปี
(Direct Observation Form) (DOF)

อเคนแบค (Achenbach) ได้สร้างแบบสำรวจพฤติกรรมเด็กขึ้นจากการรวบรวมงานศึกษาวิจัยเกี่ยวกับลักษณะปัญหาที่พบบ่อยในเด็กและวัยรุ่นทั้งปกติ และที่มีปัญหาต้องไปรับบริการจากหน่วยงานสุขภาพจิตและจิตเวช รวมทั้งเป็นปัญหาที่ได้จากคำบอกเล่าของผู้ใกล้ชิดเด็กโดยตรง คือ พ่อแม่ ผู้ปกครองและครู มีการนำวิเคราะห์หาความถี่ที่เกิดขึ้น จัดความสัมพันธ์กับกลุ่มอาการ (Syndromes) ที่แสดงถึงพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่าง ๆ แล้วจัดทำเป็นมาตรวัดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (Behavior Problem Scale) โดยมีเกณฑ์มาตรฐานในการเปรียบเทียบคะแนนระหว่างเด็กปกติและเด็กที่มีปัญหา นอกจากนี้มีการจำแนกรูปแบบพฤติกรรมเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่กลุ่มปัญหาที่แสดงถึงการเก็บกด ความวิตกกังวล หรือมีความขัดแย้งภายในจิตใจ (Internalizing Problems) กับกลุ่มปัญหาที่แสดงออกอย่างตรงไปตรงมา หรือขาดการควบคุม (Externalizing Problems) (สมทรง สุวรรณเลิศ และวันชัย ไชยสิทธิ์ 2535: 1)

สำหรับแบบสังเกตพฤติกรรมเด็กโดยตรง อเคนแบค (Achenbach) ได้พัฒนาขึ้นในปี ค.ศ.1981 ด้วยการเห็นความสำคัญว่าการสังเกตโดยตรง เป็นการได้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กที่ สะดวกง่ายและตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดวิธีหนึ่ง ข้อมูลที่ได้จะเป็นรูปแบบที่เป็นทางการ โดยมีวิธีการสังเกตที่เป็นระบบระเบียบมีผู้สังเกตที่เป็นกลาง ไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก และการสังเกต โดยตรงสามารถนำไปใช้ได้หลาย ๆ สถานการณ์ เช่น ในห้องเรียน ในช่วงหยุดพัก ช่วงรับประทานอาหารกลางวัน หรือช่วงที่มีกิจกรรมกลุ่ม เป็นต้น ส่วนการประเมินพฤติกรรมเด็กโดยพ่อแม่ ผู้ปกครองหรือครูนั้น เป็นการได้ภาพพฤติกรรมในมุมมองของผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ในช่วงเวลาที่ผ่านไป ซึ่งอาจเป็นช่วงเวลา 2 หรือ 6 เดือน (Achenbach & Edelbrock 1983: 157)

ความเที่ยง (Reliability) และความตรง (Validity) ของ DOF

รีดและอีเดลบร็อค (Reed & Edelbrock 1983: 523-528) ได้ทำการศึกษาสหสัมพันธ์ ของการสังเกตพฤติกรรมเด็กโดยตรง ระหว่างผู้สังเกตโดยตรง ซึ่งทำการสังเกตอย่างเป็นกลาง กับกลุ่มตัวอย่าง นักเรียนโรงเรียนรัฐบาลจำนวน 25 คน โดยทำการสังเกตเด็กคนละ 6 ครั้ง ๆ ละ 10 นาที พบว่าปัญหาพฤติกรรมทั้งหมด (Total Problems) มีค่าความเที่ยงระหว่างผู้สังเกต (Interobserver Reliability) ที่สังเกตเด็กคนละ 6 ครั้ง ๆ ละ 10 นาที รวม 60 นาที มีค่าสหสัมพันธ์ (r)=.91 และการมีสมาธิ (On Task) มีค่าสหสัมพันธ์ (r)=.83 ส่วนค่าความ เที่ยงระหว่างผู้สังเกต (Interobserver Reliability) ที่สังเกตเป็นรายครั้ง ๆ ละ 10 นาที พบว่าปัญหาพฤติกรรมทั้งหมด (Total Problems) มีค่าสหสัมพันธ์ (r)=.85 และการมีสมาธิ (On task) มีค่าสหสัมพันธ์ (r)=.71

สำหรับค่าความตรง (Validity) พบว่าแบบสังเกตพฤติกรรมเด็กโดยตรง มีสหสัมพันธ์ ทางบวก กับการประเมินพฤติกรรมเด็กโดยครู (Teacher's Report Form) แต่จะมีสหสัมพันธ์ ทางลบกับการประเมินผลทางการเรียนและการปรับตัวด้านอื่น ๆ (School Performance and Adaptive Functioning) นอกจากนี้ รีด และ อีเดลบร็อค (Reed & Edelbrock) ยังได้ ศึกษาค่าความตรงเชิงจำแนก (Discriminative Validity) ของผู้สังเกตทั้ง 2 คนพบว่า เด็กที่ถูกครูประเมินว่ามีปัญหาพฤติกรรม จะมีคะแนนปัญหาพฤติกรรมทั้งหมด (Total Problems)

สูงกว่าเด็กที่ไม่มีปัญหาพฤติกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\bar{X}=41.5$ & 27.0 $t=4.3$ $p<.001$) และมีค่าคะแนนการมีสมาธิ (On Task) ต่ำกว่าเด็กที่มีพฤติกรรมปกติ

ในปี ค.ศ.1983 เช่นกัน อเคนแบค และ อีเดลบร็อคค (Achenbach & Edelbrock 1983: 157-162) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรมซึ่งมารับบริการที่ศูนย์ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรม โดยมีผู้สังเกตพฤติกรรม 2 คน ทำการสังเกตอย่างเป็นกลาง พบว่า ค่าความเที่ยงระหว่างผู้สังเกต (Interobserver Reliability) ของปัญหาพฤติกรรมทั้งหมด (Total Problems) และการมีสมาธิ (On Task) มีค่าสหสัมพันธ์ (r)=.96 & .71 ตามลำดับ อีก 6 เดือน ต่อมาทำการหาค่าสหสัมพันธ์อีกครั้งเพื่อดูความคงที่ (Stability) ของปัญหาพฤติกรรมทั้งหมด (Total Problems) พบว่าการสังเกตในชั้นเรียน (Class Room) มีค่าสหสัมพันธ์ (r)=.55 ในช่วงหยุดพัก (Recess) มีค่าสหสัมพันธ์ (r)=.59 ส่วนการมีสมาธิ (On Task) ในชั้นเรียนมีค่าสหสัมพันธ์ (r)=.51 ในช่วงหยุดพักมีค่าสหสัมพันธ์ (r)=.60 และค่าสหสัมพันธ์ทั้งหมด ดังกล่าวนี้มีค่าใกล้เคียงกับ ที่ได้จากแบบสำรวจพฤติกรรมเด็กโดยพ่อแม่หรือผู้ปกครอง (CBCL) ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์ (r)=.57

ลักษณะแบบสังเกตพฤติกรรมเด็กโดยตรง

แบบสังเกตพฤติกรรมเด็กโดยตรง ของ อเคนแบค (Achenbach) ใช้สำหรับสังเกตพฤติกรรมเด็กอายุ 5-14 ปี ประกอบด้วยเนื้อหา 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลเบื้องต้นของเด็ก ได้แก่ อายุ เพศ เชื้อชาติ ชื่อผู้สังเกต การสังเกตครั้งที่ วันที่ทำการสังเกต สถานที่สังเกต หลักเกณฑ์ทั่วไปของการสังเกต และการให้คะแนน

ส่วนที่ 2 เป็นหัวข้อปัญหาพฤติกรรมต่าง ๆ สำหรับผู้สังเกต ให้คะแนน 0,1,2,3 ตามความบ่อยมากน้อยของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นขณะที่ทำการสังเกต ในช่วง 10 นาที

ส่วนที่ 3 เป็นส่วนบันทึกผลการมีสมาธิ หรือไม่มีสมาธิของเด็กในแต่ละนาที และบันทึกพฤติกรรมที่เกิดขึ้นขณะทำการสังเกต

แบบสังเกตพฤติกรรมเด็กโดยตรงฉบับนี้ มีหัวข้อปัญหาพฤติกรรมให้สังเกต ทั้งหมด 96 ข้อ จะมีปัญหาพฤติกรรม 72 ข้อ ที่คล้ายคลึงกับในแบบสำรวจพฤติกรรมเด็กโดยพ่อแม่ หรือ ผู้ปกครอง (CBCL) และมี 85 ข้อ ที่คล้ายคลึงกับในแบบสำรวจพฤติกรรมเด็กโดยครู (TRF)

การจัดจําแนกรูปแบบของปัญหาพฤติกรรม (Scales Scores from the Direct Observation Form)

อเคนแบค (Achenbach 1988: 74-80) ได้ทำการศึกษาวิจัยและจําแนกรูปแบบของ ปัญหาตลอดจนลักษณะปัญหาพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ร่วมกับกลุ่มอาการทางจิตเวช โดยรวบรวมข้อมูล การสังเกตพฤติกรรมเด็กโดยตรง ในห้องเรียนจากกลุ่มเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรม ซึ่งมีอายุระหว่าง 5-14 ปี จํานวน 212 คน และกลุ่มเด็กปกติ ในห้องเดียวกัน จํานวน 287 คน จากโรงเรียน ทั้งหมด 45 แห่งในประเทศอเมริกา นำข้อมูลที่ได้ มาวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) ผล การวิเคราะห์สามารถจัดเป็นรูปแบบปัญหาพฤติกรรมได้ 4 ด้าน ดังนี้

1. การมีสมาธิ (On Task)
2. ปัญหาพฤติกรรมทั้งหมด (Total Problems)
3. ปัญหาพฤติกรรมแบบเก็บกด (Internalizing Problems)
4. ปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออก (Externalizing Problems)

ส่วนกลุ่มอาการทางจิตเวชที่สัมพันธ์กับปัญหาพฤติกรรม แบ่งเป็น 6 พฤติกรรมดังนี้

1. พฤติกรรมเก็บตัว (Withdrawn-Inattentive)
2. พฤติกรรมย้ำคิด (Nervous-Obsessive)
3. พฤติกรรมซึมเศร้า (Depressed)
4. พฤติกรรมไม่อยู่นิ่ง (Hyperactivity)
5. พฤติกรรมเรียกร้องความสนใจ (Attention Demanding)
6. พฤติกรรมก้าวร้าว (Aggressive)

นอกจากนี้ อเคนแบค (Achenbach) ได้ทำการหาค่าเฉลี่ยและเกณฑ์ปกติเป็นเปอร์เซ็นต์ (Percentile) สำหรับเป็นหลักเกณฑ์การตัดสิน แยกระหว่างเด็กปกติกับเด็กที่มีปัญหา พฤติกรรมซึ่งได้สรุปรวมไว้ดังนี้

เกณฑ์จุดตัดและค่าเฉลี่ยของปัญหาพฤติกรรมจากการสังเกตโดยตรง (Cutoffs and Mean Scores for DOF Scales)

	ค่าเฉลี่ย (Mean Scores)	จุดตัด (ค่า Percentile)
การมีสมาธิ		-
ปัญหาพฤติกรรมทั้งหมด	6.0	93
พฤติกรรมแบบเก็บกด	2.0	94
พฤติกรรมแบบแสดงออก	1.0	94
พฤติกรรมเก็บตัว	2.0	98
พฤติกรรมขี้กลัว	1.0	98
พฤติกรรมซึมเศร้า	1.0	98
พฤติกรรมไม่อยู่นิ่ง	5.0	98
พฤติกรรมเรียกร้องความสนใจ	1.5	98
พฤติกรรมก้าวร้าว	2.0	98

จากเกณฑ์จุดตัดและค่าเฉลี่ยของปัญหาพฤติกรรมดังกล่าว เด็กที่ได้ค่าคะแนนพฤติกรรมสูงกว่าเกณฑ์จุดตัดจะถือว่า มีปัญหาพฤติกรรม

คำชี้แจงการดำเนินการสังเกต

1. ผู้สังเกต

1.1 ผู้สังเกต ต้องเป็นผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมวิธีการสังเกต และมีประสบการณ์คุ้นเคยกับข้อปัญหาพฤติกรรมแบบสังเกต เป็นอย่างดี ตลอดจนมีความเป็นกลาง (Blind Observer) ในการสังเกต

1.2 ผู้สังเกต ต้องสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับกลุ่มเด็ก ที่เข้าพบทางการสังเกตได้ โดยเด็กที่ถูกสังเกต ไม่รู้ตัวว่าถูกสังเกต

2. วิธีการสังเกต

2.1 การสังเกต กระทำเป็นรายบุคคล บุคคลละ 6 ครั้ง ๆ ละ 10 นาที โดยกระจายการสังเกตให้ครอบคลุมทั้งภาคเช้า กลางวัน และต่างวัน ต่างสถานการณ์

2.2 ใน 5 วินาทีสุดท้าย ของแต่ละ นาที ที่สังเกต ผู้สังเกตต้องบันทึกการมีสมาธิ/ไม่มีสมาธิในการทำงานของเด็ก (เช่น เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม เด็กปฏิบัติตามคำสั่งของครู ทำงานอยู่บนโต๊ะ หรือไม่รบกวนผู้อื่น ถือว่ามีสมาธิในการทำงานเป็นต้น)

2.3 ผู้สังเกตต้องบันทึกผลการสังเกตพฤติกรรมโดยเลือกคำตอบที่ตรงกับพฤติกรรมที่เกิดขึ้นตามระดับความรุนแรง ซึ่งกำหนดค่าคะแนนไว้เป็น 0, 1, 2, 3

คะแนน 0 หมายถึง ไม่มีพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้

คะแนน 1 หมายถึง มีพฤติกรรมเกิดขึ้นน้อยมากหรือสังเกตได้ไม่ชัดเจน

คะแนน 2 หมายถึง มีพฤติกรรมเกิดขึ้นเห็นได้ชัดเจนมีความรุนแรงปานกลางและเกิดขึ้นเป็นเวลาน้อยกว่า 3 นาที

คะแนน 3 หมายถึง มีพฤติกรรมเกิดขึ้นเห็นได้ชัดเจนและมีความรุนแรงมากหรือเกิดขึ้นเป็นเวลานานมากกว่า 3 นาที

การคิดคะแนน

คะแนนรวมของปัญหาพฤติกรรมทั้งหมด (Total Problems) ได้จากค่าเฉลี่ย (Means) ของการสังเกตปัญหาพฤติกรรมเด็ก 6 ครั้ง ในแต่ละคน

คะแนนรวมของการมีสมาธิ (On Task) ได้จากการรวมคะแนนการมีสมาธิ ขณะที่ทำการสังเกต 10 นาที (ค่าคะแนนระหว่าง 0-10) ทั้ง 6 ครั้ง และนำมาเทียบเป็นค่าร้อยละ

ค่าคะแนนปัญหาพฤติกรรมโดยรวมที่สูง และค่าคะแนนการมีสมาธิที่ต่ำ จะเป็นการประเมินถึงการมีปัญหาในการปรับตัวของเด็ก (Achenbach 1986: 1; Achenbach & Edelbrock 1983: 160; McConaughy & Achenbach 1988: 75)

สำหรับแบบสังเกตพฤติกรรมเด็กโดยตรง ฉบับที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จอห์น อาร์ ไวทซ์ แห่งมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ลอสแอนเจลิส สหรัฐอเมริกา (John R. Weisz, University of California, Los Angeles, U.S.A.) ได้ปรับปรุงแก้ไข จากต้นฉบับของ อเคนแบค

(Achenbach) เมื่อปี พ.ศ. 2532 และสมทรง สุวรรณเลิศ วันชัย ไชยสิทธิ์ แห่งศูนย์สุขภาพจิต สถาบันสุขภาพจิต ร่วมกับ มงคล หลีกคำ อาไพ ทองเงิน นักศึกษาระดับบัณฑิตวิทยาลัย สาขาจิตวิทยาคลินิก คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล ได้แปลและเรียบเรียงเป็นฉบับภาษาไทย ซึ่งมีเนื้อหาเพิ่มเติมจากต้นฉบับเดิม ดังนี้

1. เพิ่มส่วนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคม 4 ข้อ
2. เพิ่มส่วนที่เป็นปัญหาพฤติกรรมจากเดิม 96 ข้อ เป็น 111 ข้อ โดยแบ่งกลุ่มพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเป็น 4 กลุ่มคือ
 - 2.1 กลุ่มปัญหาพฤติกรรมที่สามารถอธิบายและ/หรือ สังเกตเห็นได้ อย่างชัดเจน จำนวน 76 ข้อ
 - 2.2 กลุ่มปัญหาพฤติกรรมที่อาศัยการพิจารณาตัดสินด้วยความเห็น โดยรวมทั่ว ๆ ไป ของผู้สังเกตจำนวน 35 ข้อ
 - 2.3 ปัญหาพฤติกรรมแบบเก็บกด จำนวน 21 ข้อ
 - 2.4 ปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออก จำนวน 23 ข้อ
3. เพิ่มส่วนที่เป็นการประเมินปัญหาเด็กโดยรวมจำนวน 3 ข้อ
4. เพิ่มเติมหลักเกณฑ์การบันทึกการมีสมาธิ/ไม่มีสมาธิ ในการทำงานให้ชัดเจนมากขึ้น

แบบสังเกตพฤติกรรมเด็กโดยตรง ฉบับแก้ไขปรับปรุงโดยจอห์น อาร์ ไวทซ์ (John R. Weisz) จึงประกอบด้วยข้อปัญหาพฤติกรรมทั้งสิ้น 111 ข้อ ส่วนวิธีการสังเกตหลักเกณฑ์การให้คะแนน จะใช้หลักการเดียวกับของ อเคนแบค (Achenbach) ทุกประการ (ดูภาคผนวกประกอบ)

ค่าความเที่ยง (Reliability) และความตรง (Validity) ของ DOF ฉบับแก้ไขปรับปรุง

ผู้วิจัยและผู้ร่วมเก็บข้อมูล ได้ทำการหาค่าความเที่ยง (Reliability) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 ราย ซึ่งมีอายุระหว่าง 6-11 ปี จากโรงเรียนรัฐบาล แห่งหนึ่ง โดยทำการสังเกต เด็กคนละ 6 ครั้ง ๆ ละ 10 นาที ได้ผลการทดสอบดังนี้

การมีสมาธิ (On Task)

Intra-Observer มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = .64

Inter-Observer มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = .93

Cross-Observer มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = .70

ปัญหาพฤติกรรมทั้งหมด (Total Problems)

Intra-Observer มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = .83

Inter-Observer มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = .85

Cross-Observer มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = .71

จะเห็นได้ว่า การสังเกตพฤติกรรมเด็กโดยตรงนี้มีลักษณะเด่น และมีวิธีการสังเกตตลอดจนหลักเกณฑ์การให้คะแนนที่ค่อนข้างละเอียด ดังนั้นการนำไปใช้ควรจะได้มีการศึกษาถึงวิธีการใช้ให้ถูกต้อง เพื่อให้ผลที่ได้มีมาตรฐานมากยิ่งขึ้น

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปัญหาพฤติกรรม

เอกสารและงานวิจัยในประเทศ

กูราติ และไซท์ (Gulati and Sigh 1987: 20-27) ได้ทำการศึกษาลักษณะบุคลิกภาพของเด็กวัยเรียนที่ขาดบิดา โดยใช้วิธีการให้เด็กตอบแบบสอบถาม (Children's Personality Questionnaire) กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 8-12 ปี จำนวน 128 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีทั้งเด็กที่ขาดบิดา และอยู่กับบิดา ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่ขาดบิดา เป็นเด็กที่มีพฤติกรรมเก็บตัว ความสามารถทางเชาวน์ปัญญาต่ำ ขาดความมั่นคงทางอารมณ์ ตื่นเต้นง่าย เฉื่อยชา และมักทำผิดกฎระเบียบของสังคม ส่วนเด็กที่อยู่กับบิดา เป็นเด็กที่ร่าเริง เชาวน์ปัญญาสูง มีความมั่นคงทางอารมณ์ ควบคุมตัวเองได้ดี มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูงกว่าเด็กที่ขาดบิดา

รูบิน และมิลส์ (Rubin and Mills 1988: 916-924) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมหลักหนีสังคม (Social Isolation) ในเด็ก 3 กลุ่มคือ เด็กเกรด 2 จำนวน 88 คน เกรด 4 จำนวน 81 คน เกรด 5 จำนวน 77 คน โดยให้เพื่อนและครูทำการสังเกตพฤติกรรมเด็กทุกคน ขณะกำลังเล่นอย่างอิสระ นอกจากนี้ครูและเพื่อนจะทำงานแบบประเมิน พฤติกรรมการเก็บตัว พฤติกรรมการเป็นคนเด่นของสังคม และพฤติกรรมก้าวร้าว พร้อมทั้งให้กลุ่มตัวอย่างทุกคนประเมินทักษะทางสังคมของตนด้วย ผลการศึกษา พบว่า พฤติกรรมหลักหนีสังคม มี 2 ลักษณะคือ แบบไม่กล้าแสดงออก และวิตกกังวล (Passive-Anxious) กับแบบกล้าแสดงออก แต่ไม่เหมาะสม

(Active-Immature) สำหรับพฤติกรรมแบบไม่กล้าแสดงออกและวิตกกังวล มีการเกิดขึ้นน้อยมาก และสัมพันธ์กับการถูกเพื่อนปฏิเสธ การมีปัญหาเก็บกด (Internalized Difficulties) และการมีทัศนคติทางลบกับสังคม ส่วนพฤติกรรมแบบแสดงออกแต่ไม่เหมาะสม มีการเกิดขึ้นน้อย และสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าว และการมีปัญหาด้านการแสดงออก (Externalized Difficulties)

เวอเฮร์ท และอเคอฮุส (Verhulst and Akkerhuis 1989: 123-136) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการรายงานปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์ ในเด็กอายุ 4-12 ปี จำนวน 1161 คน โดยให้พ่อแม่และครูตอบแบบประเมินปัญหาพฤติกรรมเด็ก (Child Behavior Checklist) ผลการศึกษาพบว่า

1. พ่อแม่จะรายงานว่า เด็กมีปัญหาพฤติกรรมมากกว่าครู
2. ทั้งครูและพ่อแม่มีความเห็นตรงกันว่า ปัญหาพฤติกรรมส่วนใหญ่จะเป็นแบบแสดงออก (Externalized Problems) มากกว่าแบบเก็บกด (Internalized Problems)
3. เด็กที่มีอายุมากมีปัญหาพฤติกรรมมากกว่าเด็กที่มีอายุน้อย เพียงเล็กน้อยเท่านั้น
4. เพศหญิงและเพศชายมีปัญหาพฤติกรรมไม่แตกต่างกัน
5. ปัญหาพฤติกรรมที่ครูรายงาน จะเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กับเพื่อนและปัญหาทางการเรียน
6. ปัญหาพฤติกรรมที่พ่อแม่รายงาน จะเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการขาดการควบคุมตัวเองมากกว่าปัญหาแบบเก็บกด

แลมเบิร์ต และคณะ (Lambert, et al. 1990: 177-191) ศึกษาปัญหาพฤติกรรมเด็กและวัยรุ่น จาไมกา อายุระหว่าง 6-17 ปี จำนวน 180 คน โดยให้พ่อแม่และครูตอบแบบประเมินพฤติกรรมตามที่สังเกตเห็น ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาพฤติกรรมแบบเก็บกดที่พ่อแม่และครูทำการประเมินไม่มีความแตกต่างกัน แต่ปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออก มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมแบบแสดงออก สังเกตเห็นได้ง่ายมีความเป็นปรนัย (Objective) มากกว่าส่วนพฤติกรรมแบบเก็บกดจะสังเกตได้ยาก ค่อนข้างเป็นอัตวิสัย (Subjective)

อึคแบค (Ekblad 1990: 775-791) ได้ทำการศึกษาปัญหาพฤติกรรมในเด็กจีน อายุ 11-13 ปี โดยให้พ่อแม่จำนวน 248 คน และครู 266 คน เป็นผู้ตอบแบบสอบถามพฤติกรรมเด็ก (Rutter's Questionnaire) ผลการศึกษาพบว่า พ่อแม่ให้คะแนนปัญหาพฤติกรรมสูงกว่าครู

โดยเฉพาะในเรื่องพฤติกรรมต่อต้านสังคม (Antisocial) และพฤติกรรมโรคประสาท (Neurotic behavior) ทั้งครูและพ่อแม่มีความเห็นตรงกันว่า เด็กผู้ชายจะมีพฤติกรรมต่อต้านสังคมสูงกว่าเด็กผู้หญิงและในความเห็นของครู เด็กที่มีปัญหาด้านการอ่านการเขียนและการมีสมาธิเนี่ย มักจะเป็นเด็กที่ไม่อยู่นิ่งก้าวร้าว และมีพฤติกรรมต่อต้านสังคม

โรซาริโอ และคณะ (Rozario, et al. 1990: 165-169) ศึกษาขนาดวิทยาเกี่ยวกับอัตราความชุกของปัญหาสุขภาพจิต ในเด็กวัยรุ่นอายุ 12-16 ปี เป็นเด็กชาย 692 คน เด็กหญิง 679 คน ด้วยวิธีการให้ครูประเมินการปรับตัวของเด็ก และประเมินปัญหาพฤติกรรมพบว่า เด็ก 88 คน มีปัญหาสุขภาพจิตคิดเป็นร้อยละ 6.42 ซึ่งในจำนวนนี้จะเป็นเด็กชาย 78 คน ช่วงอายุที่มีปัญหาสูงที่สุดคือ 13 ปี และปัญหาจะลดลงเมื่ออายุมากขึ้นนอกจากนี้เด็กที่มีความพิการทางร่างกายมักมีความเปราะบางทางพฤติกรรมและอารมณ์ร่วมด้วย เช่น มีอาการทางกายเนื่องจากจิตใจ มีความมุ่งร้าย (Hostile) เก็บตัวและดื้อรั้น

กรายบิล และคณะ (Graybill, et al. 1991: 747-753) ได้ศึกษาพฤติกรรมเด็กในภาวะคับข้องใจ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กนักเรียนหญิง 124 คน เด็กนักเรียนชาย 121 คน เรียนอยู่ในระดับ เกรด 1-6 โดยให้เด็กทุกคนทำแบบทดสอบวัดพฤติกรรมการแสดงออกในภาวะคับข้องใจ แบบประเมินพฤติกรรมตัวเอง และให้ครูประเมินพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กด้วย ผลการศึกษา พบว่า ในสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดภาวะความขัดแย้งนั้น คำตอบเกี่ยวกับพฤติกรรมมุ่งร้าย (Hostile) จากแบบทดสอบจะสัมพันธ์กับการรายงานพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็ก แต่จะไม่สัมพันธ์กับการประเมินพฤติกรรมก้าวร้าวของครู นอกจากนี้ พบว่า เด็กนักเรียนชายมีความมุ่งร้ายสูงกว่าเด็กนักเรียนหญิง

พอร์ทเทียส (Porteous 1991: 304-315) ทำการศึกษาปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์ในเด็กไอริช ระดับชั้นประถมศึกษาซึ่งมี อายุระหว่าง 9-10 ปี จำนวน 733 คน โดยให้พ่อแม่และครู ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมเด็ก และทำการทดสอบทางจิตวิทยากับเด็กทุกคน ผลการศึกษาจากรายงานของพ่อแม่ พบว่า 10% ของกลุ่มตัวอย่าง มีปัญหาการปรับตัว 24% ของกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาด้านอื่น ๆ เช่นการไม่มีความสุข การไม่อยู่นิ่ง เป็นต้น ทั้งพ่อแม่ และครู มีความเห็นตรงกันว่า เด็กบางคนไม่คอยอยู่นิ่ง เช่นตอนที่บ้านและที่โรงเรียน อย่างไรก็ตามพฤติกรรมแสดงออกโดยขาดการควบคุม ยังพบน้อยมากในกลุ่มตัวอย่างนี้ และเด็กผู้ชายก็มีปัญหาด้านนี้น้อยด้วย

โก และคณะ (Gau, et al. 1992: 53-63) ได้ทำการศึกษาปัญหาพฤติกรรมเด็กเปรียบเทียบกับระหว่าง กลุ่มเด็กถูกแค้นกับกลุ่มเด็กที่ไม่ได้เป็นลูกแค้น ในช่วงอายุ 6-16 ปี โดยให้พ่อแม่ ผู้ปกครองตอบแบบประเมินปัญหาพฤติกรรมเด็ก ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่เป็นลูกแค้นมีปัญหาพฤติกรรมน้อยกว่า เด็กที่ไม่ได้เป็นลูกแค้น แต่มีระดับความรุนแรงของปัญหาค่อนข้างสูงกว่าและจะรุนแรงมากขึ้นเมื่อเด็กมีอายุมากขึ้น รวมทั้งพฤติกรรมที่เป็นแบบเก็บกดและแบบแสดงออกด้วย นอกจากนี้เด็กที่มีอายุน้อยจะมีปัญหาพฤติกรรม แบบแสดงออกมากกว่าแบบเก็บกด

บัตัน และอันเดอร์วูด (Bouton and Underwood 1992: 73-87) ทำการศึกษาปัญหาพฤติกรรมการรังแกเพื่อนในเด็กอายุ 8-9 ปี และ 11-12 ปี ช่วงอายุละ 6 ห้องเรียน โดยให้เด็กตอบแบบรายงานตัวเอง (Self-Report Bully Inventory) พบว่าเด็ก 21% รายงานว่าถูกเพื่อนรังแก และ 17% รายงานว่ารังแกเพื่อนเป็นบางครั้ง ทั้งพฤติกรรมถูกรังแกและการรังแกเพื่อน จะเกิดในเด็กนักเรียนชายมากกว่า เด็กนักเรียนหญิง และเกิดในเด็กที่มีอายุน้อยมากกว่าเด็กที่มีอายุมาก

เอกสารและงานวิจัยในประเทศไทย

พัฒนา สุนทรสันธิ์ (2526: 31-38) ได้ทำการศึกษาปัญหาพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำผิดวินัยของนักเรียนชั้นประถม ปีที่ 5 โดยให้นักเรียน ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการทำผิดวินัย ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมที่เด็กทำผิดวินัยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีดังนี้ การพูดจาหยาบคาย การแสดงกิริยามารยาทไม่สุภาพกับเพื่อน การทำงานไม่เสร็จทันเวลา ขอบล้อเลียนหรือแกล้งเพื่อน คุยหรือเล่นเสียงดังในห้องเรียน

วรัญญา ชีรธรรมากร (2528: 45-46) ทำการศึกษาปัญหาพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำผิดวินัยของนักเรียนชั้นประถม ปีที่ 6 โดยใช้การสัมภาษณ์จากครูประจำชั้น พบว่า ปัญหาพฤติกรรมมีดังนี้ การแต่งกายไม่เรียบร้อย คุยกันขณะครูสอน เข้าแถวไม่เป็นระเบียบ ไม่ดูแลความสะอาดของร่างกาย เหม่อมองที่อื่นขณะครูสอน หยุดเรียนโดยไม่ส่งใบลา ไม่ทำการบ้าน เล่นกันนานเวลาเรียน ทะเลาะวิวาท ทำงานอื่นขณะครูสอน หันหน้าหันหลังขณะครูสอน รบกววนเพื่อนขณะทำงานหรือครูสอน มาวิ่งเรียนสาย ไม่ทำเวร ลุกจากที่และนอนหลับในห้องเรียน

ดวงแข ฅ สงขลา (2535: 5-7) ทำการศึกษาปัญหาพฤติกรรมเด็กในชั้นเรียนประถมศึกษา ปีที่ 6 โดยทำการสังเกตเด็กในช่วงเวลาเรียนเสริมประสบการณ์ ใช้เวลาสังเกต 2 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 50 นาที ผลการศึกษา พบว่า พฤติกรรมที่เป็นปัญหาคือการเข้ามหย่ เพื่อนขณะที่ครูสอน การขว้างปาสิ่งของ การส่งเสียงดัง การลุกเดินจากที่ไป-มา การนำสิ่งของ มาเล่นขณะเรียน และการไม่ทำงานตามคำสั่งครู

สมทรง สุวรรณเลิศ และวันชัย ไชยสิทธิ์ (2531: 4-55) ศึกษาปัญหาพฤติกรรมเด็กใน ทศนะผู้ใหญโดยเป็นโครงการที่เข้าร่วมกับ จอห์น อาร์ ไวซ์ (John R. Weisz) ในลักษณะการ ศึกษาเปรียบเทียบกัน ในที่นี้จะขอกล่าวเฉพาะการวิจัยในเด็กไทย ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การศึกษาปัญหามาในเด็กและวัยรุ่นที่มารับบริการจากหน่วยงานจิตเวช และสุขภาพจิต กลุ่มตัวอย่างเป็นพ่อแม่ผู้ปกครองเด็ก (6-11 ปี) และวัยรุ่น (12-17 ปี) จำนวน 376 ราย ใช้วิธีการศึกษาอาการมาจากพิมพ์ประวัติ ตามคำบอกเล่าของพ่อแม่ ผู้ปกครองในครั้งแรกที่พา เด็กและวัยรุ่นมาขอรับบริการจากหน่วยงานจิตเวช พบว่า

วัยรุ่นมีจำนวนปัญหามากกว่าเด็ก และเด็กกับวัยรุ่นในชนบทมีจำนวนปัญหามาก กว่าเด็กและวัยรุ่นในกรุงเทพฯ

พ่อแม่ผู้ปกครอง พาเด็กและวัยรุ่น มารับบริการจากหน่วยงานจิตเวช ด้วยปัญหา นแบบแสดงออก (Undercontrolled Problems) มากกว่าแบบเก็บกด (Overcontrolled Problems)

เด็กมีปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออก (Undercontrolled Problems) มากกว่า วัยรุ่น และเพศชายมีปัญหาพฤติกรรมดังกล่าวมากกว่าเพศหญิง

วัยรุ่นมีปัญหาพฤติกรรมแบบเก็บกด (Overcontrolled Problems) มากกว่าเด็ก และวัยรุ่นเพศหญิง มีปัญหาพฤติกรรมดังกล่าว มากกว่าเด็กและวัยรุ่นเพศชาย

ปัญหามาในเด็กส่วนใหญ่ เป็นปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออก (Undercontrolled Problems) เช่น ปัญหาการเรียน อารมณ์ร้อน ใจร้ายชอบรังแกผู้อื่น ส่วนปัญหามาในวัยรุ่น ส่วนใหญ่ เป็นปัญหาพฤติกรรมแบบเก็บกด (Overcontrolled Problems) เช่น การเจ็บป่วย โดยไม่มีสาเหตุผิดปกติทางร่างกาย ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับระบบหายใจ บวดยศรีษะ กลัววิตกกังวล เป็นต้น

ส่วนที่ 2 การศึกษาปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์ในเด็กปกติ อายุ 6-11 ปี ตามทัศนะของพ่อแม่ กลุ่มตัวอย่างเป็นพ่อแม่ผู้ปกครองเด็ก (6-11 ปี) ซึ่งไม่เคยมีประวัติไปรับบริการจากหน่วยงานจิตเวชและสุขภาพจิต ไม่เป็นปัญญาอ่อน หรือมีโรคทางสมอง จำนวน 360 คน ใช้วิธีการให้พ่อแม่ผู้ปกครอง ตอบแบบสำรวจพฤติกรรมเด็กสำหรับผู้ปกครอง (Thai Youth Checklist) ตามที่สังเกตเห็นพฤติกรรมเด็กในระยะ 12 เดือน ที่ผ่านมา ผลการศึกษาพบว่า

ปัญหาส่วนใหญ่ในเด็กเป็นปัญหาแบบเก็บกด (Overcontrolled Problems) และเกี่ยวข้องกับอาการทางกาย เช่น กินอาหารได้น้อย ท้องผูก รู้สึกวิงเวียนศีรษะ ไม่ว่องไว เคลื่อนไหวช้า หรือขาดความกระปรี้กระเปร่า

ปัญหาที่พ่อแม่ผู้ปกครองให้ความเห็นว่าเพิ่มขึ้นตามอายุ ได้แก่ รู้สึกวิงเวียนศีรษะ เรียนไม่ดี กินมากเกินไป ปัญหาที่ลดลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น ได้แก่ ทาลายสิ่งของของตนเอง กินอาหารได้น้อย กลัวสัตว์บางชนิด สถานการณ์บางอย่างหรือสถานที่อื่น นอกเหนือจากโรงเรียน พันธรัย และจุก แกะเกาผิวหนังหรือส่วนอื่น ๆ ของร่างกาย ขอบอวดตัวหรือท้อตก ใจอาย บัสสาวะรดเวลากลางวัน และอดอ้อนด้วยความน้อยเนื้อต่ำใจ สงสารตัวเอง

ส่วนที่ 3 การศึกษาปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์ในเด็กปกติ อายุ 6-11 ปี ตามทัศนะของครู กลุ่มตัวอย่างเป็นครูระดับ ประถมศึกษาซึ่งเป็นผู้สอนเด็ก (6-11 ปี) และเป็นกลุ่มที่ได้รับการสุ่มเลือกกลุ่มเดียวกับที่ใช้ในการศึกษาส่วนที่ 2 จำนวน 359 คน ใช้วิธีการให้ครูตอบแบบสำรวจพฤติกรรมเด็กสำหรับครู (Thai Youth Checklist, Teacher's Report Form) ตามที่สังเกตเห็นพฤติกรรมเด็กในระยะเวลา 2 เดือนที่ผ่านมา ผลการศึกษาพบว่า

ปัญหาส่วนใหญ่ในเด็กเป็นปัญหาพฤติกรรมแบบเก็บกด (Overcontrolled Problems) มากกว่าแบบแสดงออก (Undercontrolled Problems)

ปัญหาที่ครูให้ความเห็นว่าเพิ่มขึ้นตามอายุ ได้แก่ การโต้เถียง ท้าฤทธิ์ ลงมือลงเท้า หรืออารมณ์ร้อน เจยไม่พูดจาเวลาโกรธ หรือไม่สบายใจ สบหรือใช้คำหยาบ ปัญหาที่ลดลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น ได้แก่ ร้องไห้ฟูมฟายมาก กลัวสัตว์บางชนิด สถานการณ์บางอย่าง หรือ สถานที่อื่น นอกเหนือจากโรงเรียน และไม่ว่องไว เคลื่อนไหวช้า หรือขาดความกระปรี้กระเปร่า

ส่วนที่ 4 การศึกษาทัศนะของพ่อแม่ ครูและนักจิตวิทยาคลินิก ต่อปัญหาพฤติกรรมเด็กแบบเก็บกด และแบบแสดงออก กลุ่มตัวอย่างเป็นพ่อแม่ผู้ปกครอง 75 คน ครู 73 คน และนักจิตวิทยาคลินิก

80 คน ใช้วิธีการศึกษารดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม ตามทัศนะของผู้ใหญ่ต่อปัญหาพฤติกรรม ทั้งสองแบบ ดังกล่าว ผลการศึกษาพบว่า

ในด้านปัญหาพฤติกรรมทั่วไป พ่อแม่และครู ไม่เห็นว่าพฤติกรรมเด็กผิดปกติมากนัก อาจคลี่คลายไปได้เอง แต่นักจิตวิทยาคลินิกมีความเห็นว่า เป็นความผิดปกติสมควรได้รับการแก้ไข

ในด้านปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออกและแบบเก็บกด ทั้งพ่อแม่และครู มีความห่วงใยกังวล กับพฤติกรรมแบบแสดงออก มากกว่าแบบเก็บกด แต่นักจิตวิทยาคลินิก มีความห่วงใยกับปัญหาทั้งสองแบบเท่ากัน

จะเห็นได้ว่าการศึกษาปัญหาพฤติกรรมหลากหลายทั้งในเรื่อง ลักษณะพฤติกรรมและวิธีการศึกษา วิธีการศึกษาที่ใช้ อาทิ การประเมินพฤติกรรมโดยผู้ใหญ่ การสอบถามปัญหาพฤติกรรม การศึกษาจากเพื่อนประวัติ การให้เด็กกรายงานตัวเองเกี่ยวกับพฤติกรรม การทาบแบบทดสอบทางจิตวิทยา และการสังเกตจากพฤติกรรมเด็ก สำหรับการสังเกตพฤติกรรมเท่าที่มีรายงานวิจัยยังไม่ได้มีการพัฒนาวิธีการสังเกต ที่เป็นระบบนัก การศึกษาครั้งนี้ได้มีการพัฒนาวิธีการสังเกตที่เป็นมาตรฐานมากขึ้น ซึ่งจะ เป็นประโยชน์สามารถนำไปใช้ในการศึกษาปัญหาพฤติกรรมได้อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยมีขั้นตอนดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การดำเนินการศึกษาวิจัย
4. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เด็กนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 6 - 11 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนคาทอลิกรวมทั้งสิ้น 54 คน จำนวนเป็นนักเรียนชาย 27 คน และนักเรียนหญิง 27 คน

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง กระทำดังนี้

1. ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ในการเลือกเขตตัวแทนที่ตั้งของโรงเรียน โดยเป็นเขตที่มีเส้นทางการเดินทางสะดวกในการเก็บข้อมูล ซึ่งเลือกได้เขตบางขุนเทียน
2. สุ่มตัวอย่าง แบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ในการเลือกโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนคาทอลิก ประเภทละ 4 โรงเรียน ทั้งนี้เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีการกระจาย เป็นไปตามสภาพความเป็นจริงของการจัดระบบการศึกษาระดับประถมศึกษา เลือกได้โรงเรียนต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ โรงเรียนวัดเลา โรงเรียนวัดนางรม
โรงเรียนวัดสะแกงาม โรงเรียนวัดโพธิ์แก้ว
- 2.2 โรงเรียนเอกชนได้โรงเรียนพ้องอาพาพิศศึกษา โรงเรียนจินตามณี โรงเรียน
ธนบุรีศึกษา โรงเรียนบุญเสริมวิทยาธนบุรี
- 2.3 โรงเรียนคาทอลิก ได้แก่โรงเรียนแม่พระประจักษ์ ซึ่งมีเพียง 1 โรงเรียน
ในเขตบางขุนเทียน
3. สุ่มตัวอย่างโรงเรียนในแต่ละประเภท ๆ ละ 1 โรงเรียน โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบ
ง่าย (Simple Random Sampling) ได้โรงเรียนดังนี้
 - 3.1 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สุ่มได้ โรงเรียนวัดเลา
 - 3.2 โรงเรียนเอกชน สุ่มได้ โรงเรียนธนบุรีศึกษา
 - 3.3 โรงเรียนคาทอลิก ในเขตบางขุนเทียน มี 1 โรงเรียน จึงใช้โรงเรียน
แม่พระประจักษ์เป็นตัวอย่างในการศึกษา
4. ในแต่ละโรงเรียนสุ่มตัวอย่างระดับชั้นเรียนละ 2 ห้องเรียน (ป.1 - ป.6)
โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ได้จำนวน 12 ห้องเรียน
5. สุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มแบบง่ายจากห้องเรียน ให้ได้จำนวนระดับอายุละ 3 คน
ห้องเรียนหนึ่ง ๆ ไม่เกิน 2 คู่ ได้จำนวนทั้งหมด 18 คน เป็น นักเรียนชาย 9 คน นักเรียนหญิง
9 คน

ดังตารางแสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวนตามประเภทของโรงเรียน

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

โรงเรียนวัดเลา

อายุ	6	7	8	9	10	11	รวม
เพศ							
ชาย	1	2	1	2	1	2	9
หญิง	2	1	2	1	2	1	9
รวม	3	3	3	3	3	3	18

โรงเรียนเทพวิศิษฐา

อายุ	6	7	8	9	10	11	รวม
เพศ							
ชาย	2	1	2	1	2	1	9
หญิง	1	2	1	2	1	2	9
รวม	3	3	3	3	3	3	18

โรงเรียนแม่พระประจักษ์

เพศ	อายุ 6	7	8	9	10	11	รวม
ชาย	1	2	1	2	1	2	9
หญิง	2	1	2	1	2	1	9
รวม	3	3	3	3	3	3	18

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมเด็กโดยตรง ซึ่งแปลเรียบเรียง และดัดแปลงจาก Child Behavior Checklist, Direct Observation Form, 1981 ของ Thomas M. Achenbach and Craig Edelbrock (Unauthorized revision by John Weisz, 1989) โดย สมทรง สุวรรณเลิศ วันชัย ไชยสิทธิ์: ศูนย์สุขภาพจิต สถาบันสุขภาพจิต และ มงคล หลีกคำ อาไพ ทองเงิน นักศึกษามัคคิตรีวิทยาลัยสาขาจิตวิทยาคลินิก คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

แบบสังเกตพฤติกรรมเด็กโดยตรงนี้มีลักษณะเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) จำนวนทั้งสิ้น 111 ข้อ แบ่งออกได้เป็น 6 ส่วน คือ (ดูภาคผนวก ประกอบ)

ส่วนที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ข้อมูลเรื่องโรงเรียน ชั้น เลขประจำตัว อายุ เพศ ครูผู้สอน วิชาที่เรียน วันเวลาที่สังเกต การสังเกตครั้งที่ และลักษณะการจัดชั้นเรียน

ส่วนที่ 2 แบบบันทึกผลการมีสมาธิ/ไม่มีสมาธิในงานที่ได้รับมอบหมาย ในระยะเวลา 10 นาที ที่ทำการสังเกต (On Task/Off Task)

ส่วนที่ 3 แบบบันทึกกลุ่มพฤติกรรมการสังคมกับผู้อื่น (Prosocial behavior)
จำนวน 4 ข้อ

ส่วนที่ 4 แบบบันทึกกลุ่มปัญหาพฤติกรรมที่สามารถอธิบายและ/หรือสังเกตเห็นได้อย่าง
ชัดเจน (Item involving explicitly defined and/or clearly
observed behavior) จำนวน 76 ข้อ

ส่วนที่ 5 แบบบันทึกกลุ่มปัญหาพฤติกรรมที่อาศัย การพิจารณาตัดสินด้วยความเห็นโดย
รวมทั่ว ๆ ไปของผู้สังเกต (Item involving global judgments
and general impression) จำนวน 35 ข้อ

ในส่วนที่ 4 และส่วนที่ 5 สามารถแบ่งรูปแบบของปัญหาพฤติกรรม ได้เป็น 4 ลักษณะคือ

ก. ปัญหาพฤติกรรมที่มีลักษณะแบบเก็บกด (Overcontrolled or
Internalizing problem behavior) ใช้สัญลักษณ์ (I) เป็นปัญหาพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับ
การควบคุมตัวเองมากเกินไป วิตกกังวล เก็บกด และมีผลโดยตรงต่อสุขภาพเด็ก มีจำนวน 21 ข้อ

ข. ปัญหาพฤติกรรมที่มีลักษณะแบบแสดงออก (Undercontrolled or Ex-
ternalizing problem behavior) ใช้สัญลักษณ์ (E) เป็นปัญหาพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับ
การไม่สามารถควบคุมตัวเองได้ และส่งผลกระทบต่อผู้อื่น มีจำนวน 23 ข้อ

ค. ปัญหาพฤติกรรมที่จัดเป็นได้ทั้งแบบเก็บกด และแบบแสดงออกใช้สัญลักษณ์
(I,E) มีจำนวน 6 ข้อ

ง. ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่จัดเป็นทั้งแบบเก็บกดและแบบแสดงออก มีจำนวน 61
ข้อ

ส่วนที่ 6 แบบบันทึกการประเมินปัญหาเด็กโดยรวม (Overall problem rating)
เป็นการประเมินผลการสังเกตปัญหาเด็กโดยรวมภายหลังที่การสังเกต เสร็จสิ้น มีจำนวน 3 ข้อ

หลักเกณฑ์การให้คะแนน

แบบสังเกตพฤติกรรมโดยตรงซึ่งมีลักษณะแบบประเมินค่า (Rating Scale) ใต้กำหนดค่าคะแนนไว้ดังนี้

- คะแนน 0 หมายถึง ไม่มีพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้
- คะแนน 1 หมายถึง มีพฤติกรรมเกิดขึ้นน้อยมาก หรือสังเกตได้ไม่ชัดเจน
- คะแนน 2 หมายถึง มีพฤติกรรมเกิดขึ้นเห็นได้ชัดเจน มีความรุนแรงปานกลาง และ เกิดขึ้นเป็นเวลาน้อยกว่า 3 นาที
- คะแนน 3 หมายถึง มีพฤติกรรมเกิดขึ้นเห็นได้ชัดเจนและมีความรุนแรงมาก หรือ เกิดขึ้นเป็นเวลานานมากกว่า 3 นาที

หลังจากนั้นจะนำค่าคะแนนที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรม มาหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในแต่ละรายชื่อ และแต่ละกลุ่มพฤติกรรม เพื่อประเมินระดับความรุนแรง (Severity) ของพฤติกรรมเด็ก โดยจะแปลความหมายค่าเฉลี่ย (Mean) ดังนี้

ระดับความรุนแรง (ค่าเฉลี่ย)

0	(0 - 0.50)	หมายถึง	ไม่มีพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้
1	(0.51 - 1.50)	หมายถึง	มีพฤติกรรมเกิดขึ้นน้อยมาก หรือสังเกตได้ไม่ชัดเจน
2	(1.51 - 2.50)	หมายถึง	มีพฤติกรรมเกิดขึ้นเห็นได้ชัดเจน มีความรุนแรงปานกลาง <u>และ</u> เกิดขึ้นเป็นเวลานานน้อยกว่า 3 นาที
3	(2.51 - 3.00)	หมายถึง	มีพฤติกรรมเกิดขึ้นเห็นได้ชัดเจน มีความรุนแรงมาก <u>หรือ</u> เกิดขึ้นเป็นเวลานานกว่า 3 นาที

วิธีการสังเกต

1. การสังเกตประกอบด้วยผู้สังเกตที่ผ่านการฝึกอบรมและมีประสบการณ์ ในการสังเกตเป็นอย่างดี จำนวน 2 คน คือ ผู้วิจัย และ มงคล หลักคำ (ผู้ร่วมเก็บข้อมูลและเป็นผู้วิจัยเรื่องเดียวกันในเขตชุมชนชั้นกลาง กรุงเทพมหานคร) การที่ต้องใช้ผู้สังเกต 2 คนในการเก็บข้อมูลก็เพื่อ

ให้ผลการสังเกตมีความน่าเชื่อถือได้ ซึ่งผู้สังเกตต้องมีความเป็นกลางด้วย (Blind Observer)

2. การสังเกตกระทำเฉพาะเวลาเรียน หรือขณะที่มีการเรียนการสอนภายในห้องเรียนเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อที่ผู้สังเกตจะสามารถสังเกตเด็กได้อย่างใกล้ชิด ติดตามเด็กได้ตลอดเวลา โดยผู้สังเกตจะอยู่ที่มุมใดมุมหนึ่งของห้องเรียน ซึ่งสามารถเห็นเด็กที่ถูกเลือกสังเกตได้อย่างชัดเจน และเด็กที่ถูกเลือกไม่รู้ตัวว่าถูกสังเกตอยู่ในขณะนั้น นอกจากนี้บรรยากาศการเรียนการสอน ขณะที่ทำการสังเกตจะเป็นแบบครูเป็นผู้สั่ง (Teacher Centered) นักเรียนเป็นผู้ทำตามคำสั่งและอยู่ในกฎระเบียบ

3. การสังเกตจะกระทำในเด็กเป็นรายบุคคล บุคคลละ 6 ครั้ง ๆ ละ 10 นาที และในวินาทีสุดท้ายของแต่ละนาทีที่สังเกต ผู้สังเกตต้องบันทึกว่าเด็กมีสมาธิ หรือไม่มีสมาธิในการทำงานโดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้ (ถือตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในคู่มือแบบสังเกตพฤติกรรมเด็กโดยตรง)

การมีสมาธิ คือการที่เด็กมองครูขณะที่สอน มองงานบนโต๊ะ หรือทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จสมบูรณ์ โดยไม่ได้รับกวนเพื่อนคนอื่น ๆ (นอกจากเด็กแสดงพฤติกรรมให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า ไม่มีสมาธิ เช่น การเขียนข้อความส่งให้เพื่อน เป็นต้น)

การไม่มีสมาธิ คือ การที่เด็กไม่มองครูขณะที่สอน หรืองานบนโต๊ะของตัวเอง

สำหรับการเปลี่ยนแปลงการบันทึกผลการมีสมาธิหรือไม่มีสมาธิ กระทำได้โดยให้ย้อนหลังกลับไปได้ไม่เกิน 1 ช่วงนาที ถ้าผู้สังเกต ไม่สามารถมองเห็นเด็กช่วงที่จะบันทึก (มีสมาธิ/ไม่มีสมาธิ) ให้ทำเครื่องหมาย / สำหรับช่วงนาทีนั้น ๆ และกรณีที่เกิดความไม่แน่ใจให้บันทึกว่า "มีสมาธิ" (ถือหลักยกผลประโยชน์ให้เด็ก)

4. ในการจดหรือบันทึกผลการสังเกตพฤติกรรม ผู้สังเกตจะมีผ่านบันทึกพฤติกรรมซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มพฤติกรรมต่าง ๆ หากผู้สังเกต พบว่าเด็กมีพฤติกรรมในลักษณะใด ระดับความรุนแรงเท่าใด ให้บันทึกพฤติกรรมนั้น ๆ ตามค่าคะแนนที่กำหนดไว้

5. การสังเกตแต่ละครั้ง จำนวน 6 ครั้ง ของเด็กแต่ละคน จะกระทำต่างวัน ต่างเวลาและต่างวิชาที่เด็กเรียน โดยจัดให้การสังเกตกระจายอยู่ภายในระยะเวลาไม่เกิน 2 เดือน

การดำเนินการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการศึกษาวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. การหาความเที่ยง(Reliability) และความตรง(Validity) ของการสังเกตพฤติกรรม

1.1 การแปลและเรียบเรียงแบบสังเกตพฤติกรรมเด็ก

ผู้วิจัยและผู้ร่วมเก็บข้อมูล ได้ดำเนินการแปลแบบสังเกตพฤติกรรมเด็ก แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณา เพื่อความเหมาะสมในการใช้สังเกตพฤติกรรมเด็ก และความถูกต้องทางด้านภาษา จากนั้นนำมาปรับปรุงเรียบเรียงใหม่อีกหลายครั้ง จนได้ฉบับที่สมบูรณ์พร้อมนำไปทดลองใช้

1.2 การฝึกการสังเกต และการทดลองใช้เครื่องมือ

ผู้วิจัยและผู้ร่วมเก็บข้อมูล ได้ศึกษา และทำความเข้าใจ เกี่ยวกับข้อความในแต่ละข้อของแบบสังเกตพฤติกรรม จนเข้าใจ แจ่มแจ้ง ตีความหมายของข้อความแต่ละข้อจนแน่ใจว่า เข้าใจถูกต้องตรงกับความเป็นจริง จากนั้นผู้วิจัยได้ทดลองฝึกการสังเกต โดยมีวันชัย ชาญสิทธิ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสังเกตพฤติกรรมเด็ก เป็นผู้ให้การฝึกสอนแนะนำและวันชัย ชาญสิทธิ์ ได้ร่วมเป็นผู้สังเกตด้วยในฐานะ เป็นตัวแบบตรวจสอบความถูกต้องการสังเกตของผู้วิจัยและผู้ร่วมเก็บข้อมูล ส่วนการทดลองใช้เครื่องมือ มีดังนี้

1.2.1 การทดลองครั้งที่ 1 ทดลองที่โรงเรียนราชสีมาซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างจำนวน 21 ราย เลือกโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายจากเด็กที่มีอายุ 6-11 ปี ทำการสังเกตรายละ 1 ครั้ง ๆ ละ 10 นาที และนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตปัญหาพฤติกรรมทั้งหมด (Total Problems) มาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตามแบบของ เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = .72

1.2.2 การทดลองครั้งที่ 2 ทดลองที่โรงเรียนสมาคมสตรีไทย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 47 ราย เลือกโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย จากเด็กที่มีอายุ 6 - 11 ปี ทำการสังเกตรายละ 1 ครั้ง ๆ ละ 10 นาที และนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตปัญหาพฤติกรรมทั้งหมด (Total

problems) มาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตามแบบของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = .87

1.3 การหาค่าความเที่ยงของการสังเกต

ผู้วิจัยและผู้ร่วมเก็บข้อมูล หาค่าความเที่ยงของการสังเกตพฤติกรรมด้วยการทำการสังเกตกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน ของโรงเรียนกึ่งเพชร ซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร เลือกรุ่นตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบง่ายจากเด็กที่มีอายุ 6 - 11 ปี ทำการสังเกตรายละเอียด 6 ครั้ง ๆ ละ 10 นาที และนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธี Intra, Inter และ Cross Observer Reliability สูตร Pearson Product Moment Correlation Coefficient (r) ได้ผลการทดสอบดังนี้

การมีสมาธิ (On Task) ได้ค่าความเชื่อมั่นตามลำดับดังนี้

Intra - Observer มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = .64

Inter - Observer มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = .93

Cross - Observer มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = .70

ปัญหาพฤติกรรมทั้งหมด (Total Problems) ได้ค่าความเชื่อมั่นตามลำดับ

ดังนี้

Intra - Observer มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = .83

Inter - Observer มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = .85

Cross - Observer มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = .71

(ดูภาคผนวกประกอบ)

1.4 ความตรงของแบบสังเกต

พิจารณาความถูกต้องของเนื้อหา และสาระสำคัญของแบบสังเกตเป็นรายข้อโดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านปัญหาพฤติกรรมเป็นผู้ตรวจสอบ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 นำหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัยไปติดต่อกับโรงเรียนทั้ง 3 แห่ง ดังได้กล่าวมาแล้ว เพื่อขอเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

2.2 ติดต่อประสานงานกับอาจารย์ฝ่ายทะเบียน และอาจารย์ประจำชั้นเพื่อขอข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับเด็กนักเรียนในการดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง และจัดตารางเวลาสังเกตกลุ่มตัวอย่าง ตามหลักการที่กำหนดไว้

2.3 พบกลุ่มตัวอย่างเพื่อแนะนำตัว สร้างสัมพันธภาพที่ดี และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลโดยบอกวัตถุประสงค์ของการมาเก็บข้อมูลว่า เพื่อมาศึกษาดูว่าเด็กเรียนวิชาใดบ้างในแต่ละวัน ทั้งนี้เพื่อไม่ให้นักกลุ่มตัวอย่างรู้ตัวว่าถูกสังเกตพฤติกรรม

2.4 ทำการสังเกตกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคล บุคคลละ 6 ครั้ง ๆ ละ 10 นาที ในระยะเวลา 2 เดือน

2.5 ในขณะที่ดำเนินการสังเกตแต่ละครั้ง ผู้สังเกตพยายามสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเด็กในห้องเรียน ด้วยการทักทายพูดคุย สร้างความคุ้นเคยเป็นกันเอง เสมือนว่าผู้สังเกตเป็นสมาชิกคนหนึ่งในห้องเรียน โดยที่ผู้สังเกตยังคงปฏิบัติตามหลักการสังเกตอย่างเคร่งครัด

การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS PC⁺) ดังต่อไปนี้

1. หาค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ช่วงเวลาที่ทำการสังเกต ลักษณะการจัดชั้นเรียน
2. หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของจำนวนนาฬิกาของการมีสมาธิ ปัญหาพฤติกรรมเป็นรายข้อ และกลุ่มปัญหาพฤติกรรมด้านต่าง ๆ
3. ใช้ t - test ทดสอบความแตกต่างของคะแนนปัญหาพฤติกรรมเด็กเป็นรายข้อ ในแต่ละกลุ่มพฤติกรรม ระหว่างเพศชายและเพศหญิง โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. ใช้ F - test (One - Way ANOVA) วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนปัญหาพฤติกรรมเด็กเป็นรายข้อ ในแต่ละกลุ่มพฤติกรรม ระหว่างเด็กทั้ง 3 ช่วงอายุ กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลด้วย F - test แล้วถ้าพบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้ทำการทดสอบความแตกต่างของ ค่าเฉลี่ยของคะแนนปัญหาพฤติกรรมรายข้อ ด้วยวิธีการทดสอบของ Student - Newman - Keul's Test (SNK)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัญหาพฤติกรรมเด็กในเขตชุมชนชั้นนอกกรุงเทพมหานครด้วยวิธีการสังเกตโดยตรง กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นเด็กชายและเด็กหญิงที่มีอายุ 6 - 11 ปี จากโรงเรียนวัดเลา โรงเรียนธรรมาวุธศึกษาและโรงเรียนแม่พระประจักษ์ จำนวนทั้งสิ้น 54 คน โดยศึกษาลักษณะปัญหาพฤติกรรมในด้านความซุก ความรุนแรง และลักษณะรูปแบบของปัญหา เปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะปัญหาพฤติกรรม ตามตัวแปร เพศ อายุ

ผลการวิจัยได้จำแนกเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายรวม 3 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 - ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง
 - สรุปสภาพการสังเกตโดยทั่วไป
- ตอนที่ 2 - การวิเคราะห์ปัญหาพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
- ตอนที่ 3 - การวิเคราะห์ปัญหาพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามตัวแปร เพศ ระบุตามอายุ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ เพศ ระดับอายุ

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม เพศ ระดับอายุ และโรงเรียน

โรงเรียน	เพศ	ระดับอายุ						รวม
		6	7	8	9	10	11	
วัดเลา	ชาย	1	2	1	2	1	2	9
	หญิง	2	1	2	1	2	1	9
ชนบุรีศึกษา	ชาย	2	1	2	1	2	1	9
	หญิง	1	2	1	2	1	2	9
แม่พระประจักษ์	ชาย	1	2	1	2	1	2	9
	หญิง	2	1	2	1	2	1	9
รวม		9	9	9	9	9	9	54

สรุปสภาพการสังเกตโดยทั่ว ๆ ไป

ตารางที่ 3 แสดงช่วงเวลาการสังเกตพฤติกรรมเด็ก

ช่วงเวลา	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เช้า	29	53.7
บ่าย	25	46.3
รวม	54	100.0

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าการสังเกตพฤติกรรมเด็ก ได้กระทำในช่วงเวลาเช้าและบ่ายพอ ๆ กันโดยกระทำในช่วงเช้า ร้อยละ 53.7 และในช่วงบ่าย ร้อยละ 46.3

ตารางที่ 4 แสดงลักษณะการจัดชั้นเรียน

ลักษณะการจัดชั้นเรียน	จำนวน(คน)	ร้อยละ
จัดโต๊ะเป็นแถว	—	—
จัดโต๊ะเป็นกลุ่ม	18	33.3
นั่งเป็นคู่	22	40.6
อื่น ๆ	14	26.1
รวม	54	100.0

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่าขณะทำการสังเกตพฤติกรรม เด็กส่วนใหญ่นั่งเป็นคู่ โดยคิดเป็นร้อยละ 40.6 ส่วนการจัดชั้นเรียนแบบอื่น ๆ ได้แก่ การจัดโต๊ะเรียนเป็นแถวาวติด ๆ กัน มีนั่งเป็นคู่ นั่งติดกัน 3 คน นั่งติดกัน 4 คน คละกันไป นั่งเป็นวงกลม นั่งนอนกับพื้นตามอัธยาศัย

ตารางที่ 5 แสดงระดับการมีสมาธิในงานที่ได้รับมอบหมาย

จำนวนนาที	จำนวน(คน)	ร้อยละ
5	3	5.5
6	2	3.6
7	2	3.7
8	9	16.7
9	34	63.1
10	4	7.4
รวม	54	100.0
$\bar{X} = 8.969$, $SD = 1.20$		

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่าเด็กส่วนใหญ่มีสมาธิในการเรียนในระยะเวลา 9 นาที จากการสังเกตพฤติกรรม 10 นาที คิดเป็นร้อยละ 63.1 และเมื่อพิจารณาโดยเฉลี่ยพบว่า เด็กมีระดับการมีสมาธิโดยเฉลี่ย 8.969 นาที และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.20 นาที

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ปัญหาพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ย ระดับความรุนแรงและอัตราความชุกของกลุ่มปัญหาพฤติกรรมที่สามารถอธิบายและ/หรือสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนเป็นรายชื่อ (n = 54)
(เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย)

ข้อ	ลักษณะปัญหาพฤติกรรม	\bar{X}	ระดับความรุนแรง	อัตราความชุกร้อยละ
10	หยุดหยิก หรือขยุกขยิก (การเคลื่อนไหวของแขน มือ ขา หรือเท้า รวมทั้งการเล่นหม หรือของเล่นที่อยู่บนมือ)	1.157	1	64.8
6	ถูกดึงความสนใจได้ง่าย (ความสนใจของเด็กถูกหันเหไปด้วยสิ่งเร้า ที่ เฉพาะเจาะจงเช่น เสียง รูปภาพข้างฝา ตัวผู้สังเกต หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในขณะนั้น)	.769	1	38.9
8	ไม่อยู่นิ่ง ลูกลี ลุกถน หรืออยู่ไม่สุข (เป็นการเคลื่อนไหวทั้งร่างกาย)	.463	0	63.0
42	แคะ แคะ หรือดึงจุมก ผิวหนังหรือส่วนอื่น ๆ ของร่างกาย	.441	0	72.2
24	กิน ดื่ม เคี้ยว อม หรือดูดสิ่งที่ไม่ใช่อาหาร (ยกเว้น ยาเส้น หรือของกินเล่น (โปรดอธิบายหรือยกตัวอย่าง)	.417	0	70.4
25	ดูด อม หรือกัดนิ้วหัวแม่มือ นิ้วมือ มือ หรือ แขนตัวเอง	.272	0	83.3
75	หวา	.269	0	81.5

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ข้อ	ลักษณะปัญหาพฤติกรรม	\bar{X}	ระดับความรุนแรง	อัตราความชุกร้อยละ
74	พูดหรือคุยในเวลาที่ไม่สมควรในขณะที่เพื่อนส่วนใหญ่ไม่พูดคุยกัน	.170	0	92.6
2	โต้เถียง	.127	0	88.9
5	ขาดสมาธิหรือสนใจสิ่งใดไม่ได้นาน (ไม่มองครูขณะที่สอน หรืองานบนโต๊ะของตัวเองแต่มองไปที่อื่นโดยไม่เจาะจง)	.093	0	96.3
40	กัดเล็บ	.071	0	96.3
44	เฉื่อยชา ขาดแรงจูงใจ หรือขาดความพยายาม (หรือรวมทั้งการแสดงท่าทางเบื่อหน่าย)	.071	0	98.1
50	อวดตัวหรือทำตลก (เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยจงใจ หรือตั้งใจทำที่คนอื่นดู)	.062	0	96.3
14	ล้อเลียน (เช่นแสดงคำพูด หรือท่าทางล้อเลียน หรือหัวเราะเยาะ โดยจงใจทำที่ผู้อื่นไม่สบายใจ)	.056	0	100
4	คุยโวโอ้อวด	.049	0	98.1
32	ถูกเด็กอื่นแกล้ง (ถูกข่มขู่ด้วยคำพูดหรือการกระทำหรือถูกบังคับให้ทำบางสิ่งบางอย่าง)	.043	0	96.3
53	จ้องมองโดยไร้ความสนใจ (มองครูหรืองานที่ทำด้วยสีหน้าที่เฉยเมยหรือไม่สนใจ)	.034	0	100

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ข้อ	ลักษณะปัญหาพฤติกรรม	\bar{X}	ระดับความรุนแรง	อัตราความชุกร้อยละ
39	พูดบดหรือขี้โกง	.022	0	100
47	ทำอะไร หลบ ๆ ซ่อน ๆ บิดบังไม่ให้ผู้อื่น รู้เห็น	.022	0	100
66	การกระทำที่ขาดความรับผิดชอบ (โปรด อธิบายหรือยกตัวอย่าง)	.019	0	100
12	มีเรื่องต่อสู้กับผู้อื่น (โดยที่เด็กไม่ได้เป็นผู้ เริ่มต้นก่อน)	.019	0	100
63	ช่างฟ้องครูหรือเพื่อน	.019	0	100
1	ทำเสียงแปลก ๆ เช่นทำเสียงในลาคอ	.019	0	100
11	ใจร้ายรังแกผู้อื่น (ทางด้านร่างกายเพียง เล็กน้อยแต่ไม่ถึงขั้นรุนแรง ที่เป็นการทำร้าย ร่างกายผู้อื่น)	.019	0	100
69	ใจแคบ ไม่ชอบแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้อื่น	.019	0	100
73	พูดหรือร้องเพลงคนเดียวอย่างไม่เหมาะสม	.015	0	100
16	ไม่สุภาพหรือพูดจาหยาบคายต่อเพื่อนคนอื่น (ไม่ใช่เป็นการแสดงท่าทางล้อเลียน หรือ หัวเราะเยาะ)	.015	0	100
22	รบกวนนักเรียนคนอื่น (จำนวน 1 - 3 คน และนักเรียนคนนั้นต้องรู้สึกว่าคุณรบกวนด้วย)	.012	0	100
68	จับบนหรือช่างร้องทุกข์	.012	0	100
3	โด้เถียงครู	.009	0	100

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ข้อ	ลักษณะปัญหาพฤติกรรม	\bar{X}	ระดับความรุนแรง	อัตราความชุกร้อยละ
43	หลับในชั้นเรียน	.009	0	100
15	พูดจาข่มขู่ หรือขู่ขวัญผู้อื่น	.009	0	100
38	ไม่ค่อยยุ่งกับใครในกลุ่ม หรือกิจกรรมกลุ่ม	.009	0	100
13	ทำร้ายร่างกายผู้อื่น (โดยที่เด็กเป็นผู้เริ่มต้นก่อน)	.006	0	100
31	ถูกล้อเลียน (โดยแสดงคําพูดหรือท่าทางล้อเลียนหรือหัวเราะเยาะ)	.006	0	100
34	ทำอะไรโดยไม่ยั้งคิดรวมทั้งการทะเลาะวิวาทในห้องเรียน (เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกทันทีทันใดโดยไม่มีการวางแผนล่วงหน้ามาก่อน)	.006	0	100
45	ไม่ยอมพูดโต้ตอบ	.006	0	100
35	มีพฤติกรรมรุนแรง หรือเป็นพฤติกรรมที่ทํานายไม่ได้ (เป็นพฤติกรรมก้าวร้าว แต่ไม่ใช่เพราะอารมณ์เสีย)	.006	0	100
36	ทำฤทธิ์ลงมือลงเท้าหรืออารมณ์ร้อน	.006	0	100
37	ชอบอยู่ตามลำพังหรือแยกตนเอง	.003	0	100
51	ต้องการอะไรต้องได้ทันที (ยืนยันความต้องการการด้วยคําพูด)	.003	0	100
52	ไม่มีความอดทน (การกระทำที่แสดงออกถึงการไม่มีความอดทน เช่นหงุดหงิด)	.003	0	100

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ข้อ	ลักษณะปัญหาพฤติกรรม	\bar{X}	ระดับความรุนแรง	อัตราความชุก ร้อยละ
70	เล่นซุกซนหรือเสียงอันตราย (โปรคอธิบาย หรือยกตัวอย่าง)	.003	0	100
72	แสดงสีหน้าแปลก ๆ	.003	0	100

จากตารางที่ 6 เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การกำหนดระดับความรุนแรงของพฤติกรรมพบว่า ปัญหาพฤติกรรม ข้อ 10 และ ข้อ 6 มีระดับความรุนแรงของปัญหาโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์มีพฤติกรรม เกิดขึ้นน้อยมาก หรือสังเกตได้ไม่ชัดเจน(1) โดยมีอัตราความชุกคิดเป็นร้อยละ 64.8 และ 38.9 ตามลำดับ ส่วนข้ออื่น ๆ ระดับความรุนแรงของปัญหาโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ ไม่มีพฤติกรรมที่สังเกต เห็นได้(0) โดยมีอัตราความชุกสูงกว่าร้อยละ 60 ขึ้นไป นอกจากนี้ปัญหาพฤติกรรมอื่น ๆ ที่พบได้แก่ ขี้ตา ถูจมูก เม้มปาก เป่าลม-อมลมในปาก เลียริมฝีปาก ดึงริมฝีปาก ใช้สันหนังสือถูริมฝีปากไปมา

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ย ระดับความรุนแรงและอัตราความชุกของกลุ่มปัญหาพฤติกรรมที่อาศัยการพิจารณาตัดสินด้วยความเห็นโดยรวมทั่ว ๆ ไปของผู้สังเกตเป็นรายข้อ (n = 54) (เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย)

ข้อ	ลักษณะปัญหาพฤติกรรม	\bar{X}	ระดับความรุนแรง	อัตราความชุกร้อยละ
94	พูดมากเกินไป	.056	0	98.1
87	ระมัดระวังตัวมากเกินไปหรือเงินอายุ	.046	0	98.1
96	ไม่ว่องไว เคลื่อนไหวเชื่องช้า ขาดความกระปรี้กระเปร่า หรือดูเหนื่อยหน่าย	.043	0	98.1
91	ดีด บึ้งตึง หรือฉุนเฉียว	.031	0	100
101	กังวลใจ	.022	0	100
82	ไม่รู้สึกรู้สึกล หลังจากได้กระทำสิ่งที่ไม่สมควรไปแล้ว	.015	0	100
105	ทำตัวเป็นนายคนอื่น (เช่นชอบออกคำสั่ง เป็นต้น)	.012	0	100
97	ไม่มีความสุข เสียใจ หรือซึมเศร้า	.009	0	100
100	พูดจาออกอวดอวดรั้น	.009	0	100
106	กลัวว่าจะทำอะไรผิดพลาด	.009	0	100
98	พูดเสียงดังเกินควร	.009	0	100
81	ฝันกลางวัน หรือหมกมุ่นอยู่กับความคิดตนเอง	.006	0	100
89	ประหม่าง่าย (ขาดความมั่นใจในตัวเอง)	.006	0	100
90	รู้สึกไม่สบายใจเมื่อถูกวิพากษ์วิจารณ์	.006	0	100
77	ประหลาดใจเด็กกว่าวัย	.003	0	100
86	กลัวหรือวิตกกังวลเกินไป	.003	0	100

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ข้อ	ลักษณะปัญหาพฤติกรรม	\bar{X}	ระดับความรุนแรง	อัตราความชุกร้อยละ
88	ขี้อาย (ลังเลใจที่จะเป็นผู้เริ่มต้นหรือแสดง ออกทางสังคม)	.003	0	100
92	อารมณ์หรือความรู้สึกเปลี่ยนแปลงอย่าง กะทันหัน	.003	0	100
95	พะวงกับความ เป็นระเบียบหรือความสะอาด มากเกินไป	.003	0	100
109	เอาเปรียบเพื่อนคนอื่น ๆ (เช่น แข่งคิว)	.003	0	100
110	ขอมแห่ง่าย หรือไม่มีใครสู้ปัญหา	.003	0	100

จากตารางที่ 7 เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การกำหนดระดับความรุนแรงของพฤติกรรมพบว่า ในกลุ่มปัญหาพฤติกรรมที่ต้องอาศัยการตัดสินใจโดยรวมทั่ว ๆ ไปของผู้สังเกตมีระดับความรุนแรงของปัญหาโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ไม่มีพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้(0) และมีอัตราความชุกสูงกว่าร้อยละ 90 ทุกข้อ

ตารางที่ 8 แสดงค่าเฉลี่ย ระดับความรุนแรงและอัตราความชุก ของปัญหาพฤติกรรมแบบเก็บกด (Overcontrolled Problem) เป็นรายชื่อ (n=54) (เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย)

ข้อ	ลักษณะปัญหาพฤติกรรม	\bar{X}	ระดับความรุนแรง	อัตราความชุกร้อยละ
5	ขาดสมาธิหรือสนใจสิ่งใดไม่ได้นาน (ไม่มองครูขณะที่สอน)	.093	0	96.3
44	เฉื่อยชา ขาดแรงจูงใจ หรือขาดความพยายาม (หรือรวมทั้งการแสดงท่าทางเบื่อหน่าย)	.071	0	98.1
87	ระมัดระวังตัวมากเกินไป หรือ เินอาย	.046	0	98.1
96	ไม่ไว้วางใจ เคลื่อนไหวเชื่องช้า ขาดความกระปรี้กระเปร่า หรือดูเหนื่อยหน่าย	.043	0	98.1
53	จ้องมองโดยไร้ความสนใจ (มองครูหรืองานที่ทำด้วยสีหน้าที่เฉยเมย หรือไม่สนใจ)	.034	0	100
91	ดื้อ ไปถึง หรือจุนเจียว	.031	0	100
66	การกระทำที่ขาดความรับผิดชอบ (โปรดอธิบายหรือยกตัวอย่าง)	.019	0	100
63	ช่างฟ้องครูหรือเพื่อน	.019	0	100
1	ทำเสียงแปลก ๆ เช่นทำเสียงในลำคอ	.019	0	100
97	ไม่มีความสุข เสียใจ หรือซึมเศร้า	.009	0	100
38	ไม่ค่อยอยู่กับใครในกลุ่ม หรือกิจกรรมกลุ่ม	.009	0	100
106	กลัวว่าจะทำอะไรผิดพลาด	.009	0	100
31	ถูกล้อเลียน (โดยแสดงคาพูดหรือท่าทางล้อเลียนหรือหัวเราะเยาะ)	.006	0	100

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ข้อ	ลักษณะปัญหาพฤติกรรม	\bar{X}	ระดับความรุนแรง	อัตราความชุกร้อยละ
34	ทำอะไรโดยไม่มีแรงจูงใจรวมทั้งการตะโกนเอะอะในห้องเรียน (เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกทันทีทันใดโดยไม่มีการวางแผนล่วงหน้ามาก่อน)	.006	0	100
81	ฝันกลางวัน หรือหมกมุ่นอยู่กับความคิดของตนเอง	.006	0	100
89	ประหม่าง่าย (ขาดความมั่นใจในตนเอง)	.006	0	100
77	ประพฤติดนเด็กร่าวกว๊ว	.003	0	100
86	กลัว หรือวิตกกังวลเกินไป	.003	0	100
88	ขี้อาย (ลังเลใจที่จะเป็นผู้เริ่มต้น หรือแสดงออกทางสังคม)	.003	0	100

จากตารางที่ 8 เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การกำหนดระดับความรุนแรงของพฤติกรรมพบว่าในด้านปัญหาพฤติกรรมแบบเก็บกตมีระดับความรุนแรงของปัญหาโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ไม่มีพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้(0) และมีอัตราความชุกสูงกว่าร้อยละ 90 ทุกข้อ

ตารางที่ 9 แสดงค่าเฉลี่ย ระดับความรุนแรงและอัตราความชุกของปัญหาพฤติกรรม แบบแสดงออก (Undercontrolled Problem) เป็นรายชื่อ (n = 54) (เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย)

ข้อ	ลักษณะปัญหาพฤติกรรม	\bar{X}	ระดับความรุนแรง	อัตราความชุกร้อยละ
2	โด้เถียง	.127	0	88.9
50	อวดตัวหรือท้อตก (เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยจงใจหรือตั้งใจทำห้คนอื่นดู)	.060	0	96.3
14	ล้อเลียน (เช่น แสดงคำพูด หรือท่าทางล้อเลียน หรือหัวเราะเยาะโดยจงใจห้ผู้อื่นไม่สบายใจ)	.056	0	100
4	คุยโวโอ้อวด	.049	0	98.1
91	ดื้อ บึ้งตึง หรือจูนเฉียว	.031	0	100
39	พูดบด หรือจี้โกง	.022	0	100
63	ช่างฟ้องครู หรือเพื่อน	.019	0	100
11	ใจร้าย รังแกผู้อื่น (ทางด้านร่างกายเพียงเล็กน้อยแต่ไม่ถึงขั้นรุนแรงที่เป็นการทำร้ายร่างกายผู้อื่น)	.019	0	100
82	ไม่รู้สึกลึกคิด หลังจากได้กระทำสิ่งที่ไม่สมควรไปแล้ว	.015	0	100
22	รบกวนนักเรียนคนอื่น (จำนวน 1 - 3 คน และนักเรียนคนนั้นต้องรู้ว่าถูกรบกวนด้วย)	.012	0	100
105	ทำตัวเป็นนายคนอื่น (เช่น ชอบออกคำสั่ง เป็นต้น)	.012	0	100
68	จู้ป่น หรือช่างร้องทุกข์	.012	0	100

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ข้อ	ลักษณะปัญหาพฤติกรรม	\bar{X}	ระดับความรุนแรง	อัตราความชุกร้อยละ
3	โด้เตียงครุ	.009	0	100
100	พูดจาออกอื้อนราพัน	.009	0	100
15	พูดจาข่มขู่ หรือขู่ขวัญคนอื่น	.009	0	100
98	พูดเสียงดังเกินควร	.008	0	100
13	ทำร้ายร่างกายผู้อื่น (โดยที่เด็กเป็นผู้เริ่มต้นก่อน)	.006	0	100
31	ถูกล้อเลียน (โดยแสดงคาพูดหรือท่าทางล้อเลียนหรือหัวเราะเยาะ)	.006	0	100
35	มีพฤติกรรมรุนแรงหรือเป็นพฤติกรรมที่ทนายไม่ได้ (เป็นพฤติกรรมก้าวร้าวแต่ไม่ใช้เพราะอารมณ์เสีย)	.006	0	100
51	ต้องการอะไรต้องได้ทันที (ยืนยันความต้องการด้วยคาพูด)	.003	0	100
52	ไม่มีความอดทน (การกระทำที่แสดงออกถึงการไม่มีความอดทน เช่น หงุดหงิด)	.003	0	100

จากตารางที่ 9 เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การกำหนดระดับความรุนแรงของพฤติกรรมพบว่า ในด้านปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออก มีระดับความรุนแรงของปัญหาโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ไม่มีพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้(0) และมีอัตราความชุกสูงกว่าร้อยละ 80 ทุกข้อ

สรุปสภาพปัญหาพฤติกรรมโดยรวม

ตารางที่ 10 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาพฤติกรรม แต่ละด้านโดยรวม

ลักษณะปัญหาพฤติกรรม	\bar{X}	SD
ปัญหาพฤติกรรมทั้งหมด (Total Problems)	.047	.15
กลุ่มปัญหาพฤติกรรมที่สามารถอธิบาย และ/หรือ สังเกตเห็นได้ อย่างชัดเจน	.064	.18
กลุ่มปัญหาพฤติกรรมที่อาศัยการพิจารณาตัดสินด้วยความเห็นโดย รวมทั่ว ๆ ไปของผู้สังเกต	.008	.01
ปัญหาแบบเก็บกด	.016	.02
ปัญหาแบบแสดงออก	.017	.03

จากตารางที่ 10 แสดงให้เห็นว่าสภาพปัญหาพฤติกรรมโดยรวมในทุกด้าน โดยเฉลี่ยจัดอยู่ในเกณฑ์ไม่มีพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้(0)

ตารางที่ 11 แสดงค่าเฉลี่ย อัตราร้อยละของพฤติกรรมการสังคมกับผู้อื่น เป็นรายชื่อ (n=54)
(เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย)

ชื่อ	ลักษณะพฤติกรรมการสังคมกับผู้อื่น	\bar{X}	อัตราความชุก ร้อยละ
1	ช่วยเหลือผู้อื่น	.052	98.1
2	ไว้ใจหรือมอบเงินสิ่งของแก่ผู้อื่น	.037	100
3	ชมเชยและไว้ใจกำลังผู้อื่น	.019	100
4	ความพยายามที่จะหาประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น	.012	100

จากตารางที่ 11 เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การกำหนดระดับความรุนแรงของพฤติกรรม พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการสังคมกับผู้อื่นโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ ไม่มีพฤติกรรมสังเกตเห็นได้(0) และมีอัตราความชุกสูงกว่าร้อยละ 90 ขึ้นไป

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ปัญหาพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม เพศ รัศมีอายุ

ตัวแปรเพศ

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่าง ในกลุ่มปัญหาพฤติกรรมที่สามารถอธิบายและ/หรือสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนระหว่างกลุ่มนักเรียนชาย และกลุ่มนักเรียนหญิงพบว่า มีเพียงปัญหาพฤติกรรมข้อ 8 ไม่อยู่นิ่ง ลุกถี่ ลุกกลน หรืออยู่ไม่สุข (เป็นการเคลื่อนไหวทั้งร่างกาย) เท่านั้น ที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่าง ค่าเฉลี่ยของกลุ่มนักเรียนชาย และกลุ่มนักเรียนหญิง ในกลุ่มปัญหาพฤติกรรมที่สามารถอธิบาย และ/หรือ สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน เฉพาะปัญหาพฤติกรรมข้อ 8

ข้อ	ลักษณะปัญหาพฤติกรรม	ชาย (n=27)		หญิง (n=27)		t
		\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	
8	ไม่อยู่นิ่ง ลุกถี่ลุกกลน หรืออยู่ไม่สุข (เป็นการเคลื่อนไหวทั้งร่างกาย)	.617	.56	.309	.41	2.32 *

* $p < .05$

จากตารางที่ 12 แสดงให้เห็นว่า ปัญหาพฤติกรรมข้อ 8 กลุ่มนักเรียนชายมีมากกว่ากลุ่มนักเรียนหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การกำหนดระดับความรุนแรงของพฤติกรรมพบว่า ปัญหาพฤติกรรมข้อ 8 ของกลุ่มนักเรียนชายโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ที่มีพฤติกรรมเกิดขึ้นน้อยมาก หรือสังเกตได้ไม่ชัดเจน(1) ส่วนกลุ่มนักเรียนหญิงโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ไม่มีพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้(0)

นอกจากนี้ ได้ทำการวิเคราะห์ความแตกต่างในกลุ่มปัญหาพฤติกรรมที่อาศัยการพิจารณา

ตัดสินด้วยความเห็นโดยรวมทั่ว ๆ ไปของผู้สังเกต ด้านปัญหาพฤติกรรมแบบเก็บกดและด้านปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออก ระหว่างกลุ่มนักเรียนชายและกลุ่มนักเรียนหญิง แล้วไม่พบความแตกต่างในข้อปัญหาพฤติกรรมต่าง ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกข้อ

ตารางที่ 13 แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มนักเรียนชายและกลุ่มนักเรียนหญิง ในด้านการประเมินปัญหาเด็กโดยรวม

ชื่อ	การประเมินปัญหาเด็กโดยรวม	ชาย (n=27)		หญิง (n=27)		t
		\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	
1	ปัญหาพฤติกรรมแบบเก็บกด (Overcontrolled Problems)	.481	.29	.531	.28	-.64
2	ปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออก (Undercontrolled Problems)	1.130	.46	.938	.43	1.75
3	ระดับความรุนแรงของปัญหา พฤติกรรมโดยรวมทั่ว ๆ ไป	.870	.48	.605	.38	2.24 *

$p < .05$

จากตารางที่ 13 แสดงให้เห็นว่า ในด้านการประเมินปัญหาเด็กโดยรวม ปัญหาพฤติกรรมแบบเก็บกด และแบบแสดงออก ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นการประเมินระดับความรุนแรงของปัญหาพฤติกรรมโดยรวมพบว่า เพศชายมีมากกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีระดับความรุนแรงของพฤติกรรมโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์มีพฤติกรรมเกิดขึ้นน้อยมาก หรือสังเกตได้ไม่ชัดเจน(1)

ตารางที่ 14 แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่าง ค่าเฉลี่ยของกลุ่มนักเรียนชายและกลุ่มนักเรียนหญิง ในด้านพฤติกรรมการสังคมกับผู้อื่น

ข้อ	ลักษณะพฤติกรรม	ชาย (n=27)		หญิง (n=27)		t
		\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	
1	ช่วยเหลือผู้อื่น	.025	.09	.080	.17	-1.51
2	ไว้หรือแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้อื่น	.000	.00	.074	.14	-2.74 *
3	ชมเชยและให้กำลังใจผู้อื่น	.018	.10	.018	.05	.00
4	ความพยายามที่จะทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น	.012	.06	.012	.06	.00

* $p < .05$

จากตารางที่ 14 แสดงให้เห็นว่า ในด้านพฤติกรรมการสังคมกับผู้อื่น พฤติกรรมข้อ 2 นักเรียนหญิงมีมากกว่า นักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ไม่มีพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้(0)

ตัวแปรระดับอายุ

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างในกลุ่มปัญหาพฤติกรรม ที่สามารถอธิบายและ/หรือสังเกต
เห็นได้อย่างชัดเจน ระหว่างระดับอายุด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way
Classification Analysis of Variance) พบว่ามีเพียงปัญหาพฤติกรรมข้อ 8 ไม้ยู่นิ่ง
ลูกลี้ ลูกกลน หรืออยู่ไม่สุข (เป็นการเคลื่อนไหวทั้งร่างกาย) เท่านั้นที่มีความแตกต่างอย่างมีนัย
สำคัญทางสถิติ ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 15 และ 16

ตารางที่ 15 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของปัญหาพฤติกรรม ข้อ 8 ไม้ยู่นิ่ง ลูกลี้ ลูกกลน
หรืออยู่ไม่สุข (เป็นการเคลื่อนไหวทั้งร่างกาย) ระหว่างระดับอายุ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	2.0401	1.0201	4.439 *
ภายในกลุ่ม	51	11.7191	.2298	
รวม	53	13.7592		

* $p < .05$

จากตารางที่ 15 แสดงให้เห็นว่า เด็กนักเรียนที่มีระดับอายุแตกต่างกันมีปัญหาพฤติกรรมข้อ
8 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยการ
เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่า \bar{X} ของคะแนนปัญหาพฤติกรรมข้อ 8 ด้วยวิธีการของ Student-
Newman-Keul's Test (SNK) ดังแสดงผลในตารางที่ 16

ตารางที่ 16 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปัญหาพฤติกรรม ข้อ 8 1 ไม่อยู่นิ่ง ลูกลิ่ ลูกกลน หรืออยู่ไม่สุข (เป็นการเคลื่อนไหวทั้งร่างกาย) ระหว่างระดับอายุ

		ความแตกต่างวิกฤต		
ระดับอายุ	คะแนนเฉลี่ย	ระดับอายุ 3(10-11ปี)	ระดับอายุ 2(8-9ปี)	ระดับอายุ 1(6-7ปี)
3	.278	-		
2	.380	.102	-	
1	.732	.454 *	.351 *	-

* D.05 = .386 , = .321

จากตารางที่ 16 แสดงให้เห็นว่าเด็กนักเรียนอายุ 6-7 ปี มีปัญหาพฤติกรรมข้อ 8 มากกว่าเด็กนักเรียนอายุ 8-9 ปี และ 10-11 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เด็กนักเรียนอายุ 8-9 ปี และ 10-11 ปี มีปัญหาพฤติกรรมข้อ 8 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การกำหนดระดับความรุนแรงของพฤติกรรม พบว่าเด็กนักเรียนอายุ 6-7 ปี มีปัญหาพฤติกรรมข้อ 8 โดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์มีพฤติกรรมเกิดขึ้นน้อยมาก หรือสังเกตเห็นได้ไม่ชัดเจน(1) ส่วนเด็กนักเรียนอายุ 8-9 ปี และ 10-11 ปี มีพฤติกรรมโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ไม่มีพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้(0)

นอกจากนี้ได้ทำการวิเคราะห์ความแตกต่าง ในกลุ่มปัญหาพฤติกรรมที่อาศัยการพิจารณาตัดสินด้วยความเห็นโดยรวมทั่ว ๆ ไปของผู้สังเกต ด้านปัญหาพฤติกรรมแบบเก็บกอด และด้านปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออก ระหว่างระดับอายุแล้ว ไม่พบความแตกต่างในข้อปัญหาพฤติกรรมต่าง ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกข้อ

ตารางที่ 17 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับอายุเด็กในด้านการประเมินปัญหา
เด็กโดยรวม

ข้อ	การประเมินปัญหาเด็กโดยรวม	กลุ่มอายุ					
		6-7 ปี		8-9 ปี		10-11 ปี	
		\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
1	ปัญหาพฤติกรรมแบบเก็บกด (Overcontrolled Problems)	.426	.28	.528	.23	.565	.33
2	ปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออก (Undercontrolled Problems)	1.232	.47	1.028	.35	.843	.47
3	ระดับความรุนแรงของปัญหา พฤติกรรมโดยรวมทั่ว ๆ ไป	.870	.53	.704	.36	.639	.45

จากค่า \bar{X} , SD ของการประเมินปัญหาเด็กโดยรวม ของระดับอายุต่าง ๆ ในตาราง
ที่ 17 เมื่อนำมาเปรียบเทียบโดยการ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - Way
Classification Analysis Of Variance) พบว่าปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออก มีความ
แตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังแสดงผลการวิเคราะห์ ในตารางที่ 18

ตารางที่ 18 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของการประเมินปัญหาเด็กโดยรวม ในข้อ 2
ปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออก ระหว่างระดับอายุ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	1.3621	.6811	3.617 *
ภายในกลุ่ม	51	9.6034	.1883	
รวม	53	10.9655		

* $p < .05$

จากตารางที่ 18 แสดงให้เห็นว่าเด็กนักเรียนที่มีระดับอายุแตกต่างกัน มีปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่า \bar{X} ของคะแนนปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออก ด้วยวิธีการของ Student - Newman - Keul's Test (SNK) ดังแสดงผลในตารางที่ 19

**ตารางที่ 19 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการประเมินปัญหาพฤติกรรมโดยรวมในข้อ 2 ปัญหา
พฤติกรรมแบบแสดงออก ระหว่างระดับอายุ**

ระดับ อายุ	คะแนนเฉลี่ย	ความแตกต่างวิกฤต	
		ระดับอายุ 3(10-11ปี)	ระดับอายุ 2(8-9ปี) ระดับอายุ 1(6-7ปี)
3	.843	-	
2	1.028	.185	-
1	1.231	.388 *	.103

* D .05 = .348 , .289

จากตารางที่ 19 แสดงให้เห็นว่าเด็กนักเรียนอายุ 6 - 7 ปี มีปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออก มากกว่าเด็กนักเรียนอายุ 10 - 11 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เด็กนักเรียนอายุ 6 - 7 ปี และเด็กนักเรียนอายุ 8 - 9 ปี มีปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออกไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เด็กนักเรียนอายุ 8 - 9 ปี และเด็กนักเรียนอายุ 10 - 11 ปี มีปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออกไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การกำหนดระดับความรุนแรงของพฤติกรรม พบว่าทั้ง 3 ระดับอายุ มีปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออก โดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์มีพฤติกรรมเกิดขึ้นน้อยมาก หรือสังเกตได้ไม่ชัดเจน(1)

ตารางที่ 20 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับอายุเด็กในด้านพฤติกรรมการ
สังคมกับผู้อื่น

ชื่อ	ลักษณะพฤติกรรม	ระดับอายุ					
		6-7 ปี		8-9 ปี		10-11 ปี	
		\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
1	ช่วยเหลือผู้อื่น	.130	.20	.028	.09	.000	.00
2	ไว้หรือแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้อื่น	.056	.13	.037	.11	.019	.08
3	ชมเชยและไว้กำลังใจผู้อื่น	.009	.04	.000	.00	.046	.13
4	ความพยายามที่จะทำประโยชน์ ไว้แก่ผู้อื่น	.019	.08	.000	.00	.019	.08

จากค่า \bar{X} , SD ของพฤติกรรมการสังคมกับผู้อื่น ระหว่างระดับอายุ ต่าง ๆ ในตาราง
ที่ 20 เมื่อนำมาเปรียบเทียบโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - Way
Classification Analysis Of Variance) พบว่าพฤติกรรมข้อ 1 มีความแตกต่างอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติ ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 21

ตารางที่ 21 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของพฤติกรรมการสังคมกับผู้อื่น ในข้อ 1
ระหว่างระดับอายุ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	.1677	.0838	5.198 *
ภายในกลุ่ม	51	.8225	.0161	
รวม	53	.9902		

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 21 แสดงให้เห็นว่า เด็กนักเรียนที่มีระดับอายุแตกต่างกัน มีพฤติกรรมข้อ 1 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่า \bar{X} ของคะแนนพฤติกรรมข้อ 1 ด้วยวิธีการของ Student - Newman - Keul's Test (SNK) ดังแสดงผลในตารางที่ 22

ตารางที่ 22 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการสังคมกับผู้อื่น ในข้อ 1 ระหว่างระดับ
อายุ

ระดับ อายุ	คะแนนเฉลี่ย	ความแตกต่างวิกฤต	
		ระดับอายุ 3(10-11ปี)	ระดับอายุ 2(9-8ปี) ระดับอายุ 1(6-7ปี)
3	.000	-	
2	.028	.028	-
1	.130	.130 *	.102 *

* D .05 = .103 , .085

จากตารางที่ 22 แสดงให้เห็นว่าเด็กนักเรียนอายุ 6 - 7 ปี มีพฤติกรรมข้อ 1 มากกว่าเด็กนักเรียนอายุ 8 - 9 ปี และ 10 - 11 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เด็กนักเรียนอายุ 8 - 9 ปี และ 10 - 11 ปี มีพฤติกรรมข้อ 1 ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การกำหนดระดับความรุนแรงของพฤติกรรม พบว่าทั้ง 3 ระดับอายุมีพฤติกรรม ข้อ.1 ช่วยเหลือผู้อื่นโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ไม่มีพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาปัญหาพฤติกรรมเด็กในเขตชุมชนชั้นนอกกรุงเทพมหานครด้วยวิธีการสังเกตโดยตรง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร มีอายุระหว่าง 6-11 ปี เป็นชาย 27 คน หญิง 27 คน ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพการสังเกตโดยทั่วไป

การสังเกตพฤติกรรมเด็กในการศึกษาครั้งนี้ กระทำในช่วงเวลาเช้าและบ่าย พอ ๆ กัน เด็กส่วนใหญ่เป็นคู่ คิดเป็นร้อยละ 40.6 และมีสมาธิในการเรียน โดยเฉลี่ยประมาณ 9 นาที จากการสังเกตเป็นระยะเวลา 10 นาที

ตอนที่ 2 ปัญหาพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 54 คนได้แสดงถึงการมีปัญหาพฤติกรรม 66 ข้อ จากจำนวนปัญหาพฤติกรรมทั้งหมด 111 ข้อ ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่โดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ไม่มีพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ และมีอัตราความชุกสูงกว่าร้อยละ 60 ขึ้นไป ยกเว้นปัญหาพฤติกรรมหยุกหิวหรือขุกขยิก และปัญหาพฤติกรรมถูกดึงความสนใจได้ง่าย ที่โดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์มีพฤติกรรมเกิดขึ้นน้อยมาก หรือสังเกตได้ไม่ชัดเจน และมีอัตราความชุกร้อยละ 64.8 และ 38.9 ตามลำดับ

ส่วนพฤติกรรมการสังคมกับผู้อื่นทุกข้อโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ ไม่มีพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้และมีอัตราความชุกสูงกว่าร้อยละ 90 ขึ้นไป

ตอนที่ 3 ปัญหาพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศและระดับอายุ

เพศ

ด้านพฤติกรรมที่สามารถอธิบายและ/หรือ สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน พฤติกรรมไม่อยู่นิ่ง ลุกโล่ ลุกกลน หรืออยู่ไม่สุข (เป็นการเคลื่อนไหวทั้งร่างกาย) เด็กชายมีมากกว่าเด็กหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์มีพฤติกรรมเกิดขึ้นน้อยมาก หรือสังเกตได้ไม่ชัดเจน ส่วนเด็กหญิงโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ไม่มีพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้

สำหรับการประเมินปัญหาเด็กโดยรวม เด็กชายมีระดับความรุนแรงของปัญหาพฤติกรรมโดยรวมทั่ว ๆ ไปมากกว่าเด็กหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งโดยเฉลี่ยจัดอยู่ในเกณฑ์มีพฤติกรรมเกิดขึ้นน้อยมากหรือสังเกตได้ไม่ชัดเจน

ส่วนพฤติกรรมการสังคมกับผู้อื่น เด็กหญิงมีพฤติกรรมมาห้หรือแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้อื่น มากกว่าเด็กชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและ โดยเฉลี่ยจัดอยู่ในเกณฑ์ไม่มีพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้

ระดับอายุ

ด้านพฤติกรรมที่สามารถอธิบายและ/หรือ สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน พฤติกรรมไม่อยู่นิ่ง ลุกโล่ ลุกกลน หรืออยู่ไม่สุข (เป็นการเคลื่อนไหวทั้งร่างกาย) เด็กอายุ 6-7 ปี มีมากกว่าเด็กอายุ 8-9 และ 10-11 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยเด็กอายุ 6-7 ปี มีระดับความรุนแรงของพฤติกรรมโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ มีพฤติกรรมเกิดขึ้นน้อยมาก หรือสังเกตได้ไม่ชัดเจน ส่วนเด็กอายุ 8-9 และ 10-11 ปี โดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ ไม่มีพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้

สำหรับการประเมินปัญหาเด็กโดยรวม เด็กอายุ 6-7 ปี มีปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออกมากกว่าเด็กอายุ 10-11 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉลี่ยจัดอยู่ในเกณฑ์มีพฤติกรรมเกิดขึ้นน้อยมากหรือสังเกตได้ไม่ชัดเจน

ส่วนพฤติกรรมการสังคมกับผู้อื่น เด็กอายุ 6-7 ปี มีพฤติกรรมความช่วยเหลือผู้อื่นมากกว่าเด็กอายุ 8-9 และ 10-11 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉลี่ยจัดอยู่ในเกณฑ์ไม่มีพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้

อภิปรายผล

จากลักษณะปัญหาพฤติกรรม 111 ข้อ กลุ่มตัวอย่างได้แสดงให้เห็นถึงการมีปัญหาพฤติกรรมเพียง 66 ข้อ ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ที่กำหนดแล้ว โดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่มีพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้มีอัตราสูงกว่าร้อยละ 60 ขึ้นไป อันถือได้ว่าเป็นลักษณะพฤติกรรมปกติที่พบได้ในเด็กวัยนี้ ซึ่งมีทฤษฎีพัฒนาการหลายทฤษฎี ได้อธิบายไว้คือ

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ فروยด์ จัดว่าเด็กวัยนี้อยู่ในขั้นแฝง (Latency Stage) เป็นระยะที่เด็กเข้าสู่โรงเรียน เด็กจะสนใจตัวเองน้อยลง แต่จะให้ความสนใจสิ่งรอบ ๆ ตัวมากขึ้น โดยเฉพาะกับเพื่อน เด็กชอบรวมกลุ่มทำงานหรือเล่นด้วยกัน และเพื่อให้เกิดการยอมรับจากเพื่อน เด็กจึงเริ่มมีเหตุผลมากขึ้น มีพัฒนาการของ ซุปเปอร์อีโก้ (Superego) เข้มแข็งขึ้นซึ่งก็จะทำให้เด็กควบคุมตัวเองได้ดีขึ้นชอบปฏิบัติตน ตามกติกาสังคม (ดวงเดือน ศาสตราจารย์ 2535: 231, ระพีพรรณ คล้ายแดง 2534: 11) ฉะนั้นโอกาสที่เด็กจะเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือแสดงพฤติกรรมที่เป็นปัญหา จึงพบได้น้อยมาก

ในแง่ทฤษฎีพัฒนาการของอีริคสัน ก็จัดว่าเด็กวัยนี้เป็นขั้นพัฒนาความขยันหมั่นเพียรหรือการมีปมด้อย (Industry & Inferiority) เด็กกลุ่มตัวอย่างนี้อาจเป็นเด็กที่มีความขยันหมั่นเพียร ท้าการงานต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จ เกิดเป็นความภาคภูมิใจ ความมีคุณค่าและความเชื่อมั่นในตัวเอง (อุบลรัตน์ เฟิงสตีตย์ 2529: 16) การที่จะเกิดปมด้อย ซึ่งจะเป็นต้นเหตุให้เกิดปัญหาพฤติกรรมอย่างอื่น ๆ ตามมาจึงไม่มี

ด้านทฤษฎีพัฒนาการทางความคิดและความเข้าใจของเพียเจท์ ได้เห็นว่าเด็กวัยนี้จะอยู่ในขั้นการใช้ความคิดเชิงรูปธรรม (Concrete Operation) เด็กจะมีเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์ สามารถคิดย้อนกลับได้สำรวจความคิดตัวเองได้ เริ่มยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นตลอดจนคิดถึงเรื่องคุณธรรม และพยายามกระทำสิ่งที่ถูกต้อง (สงคราม เขาวินศิลป์ และนารา ชีเรนทร 2527: 115, Ginbury & Oppen 1969: 98-102) ดังนั้นเด็กวัยนี้จึงสามารถคิดไตร่ตรองและปรับพฤติกรรมตนเอง ให้สามารถแสดงออกได้เหมาะสมกับสถานการณ์

สำหรับทฤษฎีพัฒนาการทางพฤติกรรมสังคม ของสกินเนอร์ และแบนดูรา นั้นเห็นว่าพฤติกรรมเด็กเกิดจากการเรียนรู้ องค์ประกอบภายในตัวเด็กและสิ่งแวดล้อม จะมีอิทธิพลซึ่งกันและกันต่อการแสดงพฤติกรรมของเด็ก เด็กกลุ่มตัวอย่างอาจเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมตามทฤษฎีนี้

เช่น เรียนรู้จากผลกระทบ หรือผลการตอบสนอง โดยเด็กจะเลือกกระทําพฤติกรรมที่ทำให้ผลบวกมากกว่าการกระทําที่ให้ผลลบ เช่น ทําแล้วได้ขนมเชย ไม่ถูกลงโทษหรืออีกแง่หนึ่งเด็กอาจเกิดการเรียนรู้จากตัวแบบ เช่น เพื่อน ๆ ในห้องส่วนใหญ่อั้วใจเรียน ไม่คุยเสียงดัง มีกิริยามารยาทเรียบร้อย ไม่ก้าวร้าว อีกทั้งครูก็ชมเชยพฤติกรรมนั้น ๆ เด็กจึงเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมขึ้น (สิทธิโชค วรานสันติกุล 2531: 35-41)

ในด้านการพิจารณาปัญหาพฤติกรรมเป็นรายข้อ จะพบว่าปัญหาอันดับต้น ๆ เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวของร่างกาย (ดังตารางที่ 6) เช่นหยุดหยิก หรือขยุกขยิก ถูกดึงความสนใจได้ง่าย ไม่อยู่นิ่งลุกลุกกลน เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ มีลักษณะเป็นไปตามพัฒนาการของเด็กวัยนี้ ในด้านพัฒนาการทางร่างกาย เนื่องจากเด็กจะมีทักษะความคล่องตัวในการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ดีขึ้นกว่าวัยเด็กเล็ก ทั้งการเคลื่อนไหวส่วนตัว แขนขา การใช้มือ การใช้ตา และมีพลังงานมากด้วย เด็กจึงชอบทำกิจกรรมต่าง ๆ อยู่เสมอ พฤติกรรมการไม่อยู่นิ่ง ขุกขาน การเล่นที่ต้องใช้กำลังแขนขา จึงเป็นพฤติกรรมที่เด่นชัดที่สุดของเด็กวัยนี้ (มหาวิทยาลัยสุรราชวิทยาลัยราช, สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ 2524: 219-220) ซึ่งผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับ มงคล หลีกคำ (2536: 78) ที่พบว่าปัญหาพฤติกรรมอันดับต้น ๆ จะเป็นปัญหาพฤติกรรมไม่อยู่นิ่ง เปลี่ยนความสนใจง่าย และการไม่มีสมาธิของเด็ก นอกจากนี้ จากการวิจัยยังพบว่าเด็กส่วนใหญ่มีสมาธิในการทำงาน ซึ่งชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมที่เกิดขึ้นไม่มีผลกระทบต่อการทำงานของเด็ก หรือเป็นปัญหาพฤติกรรม ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ อเคนแบค และอีเดิลบร็อค (Achenbach & Edelbrock 1983: 160) ที่พบว่าเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรม จะมีค่าคะแนนปัญหาพฤติกรรมโดยรวมที่สูง และมีค่าคะแนนการมีสมาธิต่ำ

แม้จากการวิจัยครั้งนี้ จะพบว่าโดยภาพรวมจะมีปัญหาพฤติกรรมเกิดขึ้นในระดับที่น้อยมาก จนจัดได้ว่าอยู่ในระดับไม่มีพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ ผลการวิจัยยังพบว่าเด็กชายและเด็กหญิงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือเด็กชายมีปัญหาพฤติกรรมไม่อยู่นิ่ง ลุกลุกกลน หรืออยู่ไม่สุข มากกว่าเด็กหญิงและมีระดับความรุนแรงของปัญหาพฤติกรรมโดยรวม ทั้ง ๆ ไปมากกว่าเด็กหญิงเช่นกัน อธิบายได้ว่า ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของสังคมไทยระหว่างเด็กหญิงและเด็กชายมักแตกต่างกัน เด็กหญิงจะได้รับการเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่มากกว่าเด็กชาย ตลอดจนควบคุมอบรมมาให้มีความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน เรียบร้อยสงบเสงี่ยมมากกว่าเด็กชาย (วาสนา อัมโรษฐ์ 2518: 80) ขณะที่เด็กชายมักได้รับอิสระ ทําสิ่งต่าง ๆ ได้ตามใจชอบ ไม่ค่อยถูกตักเตือนเมื่อทํา

อะไรผิดพลาดหรือไม่เรียบร้อย (วารัณญา เวรจัน 2525: 22) ประกอบกับความแตกต่างของ พัฒนาการโครงสร้างทางร่างกายระหว่างเพศชายและหญิง ที่เอื้ออำนวยให้เด็กชายมีพฤติกรรม ที่ดูปราดเปรียวว่องไวกว่าเด็กหญิง (สุภัทรา ปิณฑะแพทย์ 2527: 144) ดังนั้นจึงทำให้เด็กชาย กล้าแสดงออกมากกว่าเด็กหญิง ชอบทำอะไรตามสบาย ทำตามความปรารถนาของตน ซึ่งสะท้อน ออกมาในลักษณะพฤติกรรมไม่อยู่นิ่ง ลูกลี้ลูกลนหรืออยู่ไม่สุข และโอกาสที่ความรุนแรงของปัญหา พฤติกรรมก็ย่อมมีมากกว่าเด็กหญิงด้วย ส่วนพฤติกรรมการสังคม เด็กหญิงจะมีพฤติกรรมการให้ หรือแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้อื่น มากกว่าเด็กชายอาจเป็นเพราะ อิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูของสังคม ไทย และความแตกต่างของโครงสร้างทางร่างกาย เช่นเดียวกับกับเหตุผลที่อธิบายพฤติกรรมการ ไม่อยู่นิ่ง ลูกลี้ลูกลนหรืออยู่ไม่สุข ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ พาปาเรียล และโอดส์ (Papalia & Olds 1993: 349) ที่ว่าพฤติกรรมการสังคมกับผู้อื่น เช่น การช่วย เหลือ การแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้อื่น มักพบในเพศหญิงมากกว่าเพศชาย อาจเนื่องจากธรรมชาติ กำหนดลักษณะนี้ให้กับเพศหญิง และเพศหญิงก็ถูกสอนเสมอ ๆ ว่าให้ช่วยเหลือผู้อื่น นอกจากนี้ รัชนิวรรณ วณิชย์ถนอม (2528: 73) และวรสฤษฎ์ ปิงเมือง (2524: ก) ยังพบว่าเพศหญิง เป็นเพศที่มีความอบอุ่น เป็นกันเองมากกว่าเพศชาย มีความไวทางอารมณ์ จิตใจอ่อนโยน ชอบ ช่วยเหลือผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สอดคล้องกับ อัจฉรา กัลยาณชาติ (2531: 11) ที่พบว่าเพศหญิงมีลักษณะสนใจในเรื่องการมีปฏิสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น ขณะที่เพศชายมีแนวโน้มสนใจใน เรื่องงาน หรือใส่ใจกับการทำงานให้สำเร็จ จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้เด็กหญิงมีพฤติกรรม การให้หรือแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้อื่น มากกว่าเด็กชาย

ด้านความแตกต่างระหว่างอายุ ผลการวิจัยพบว่าเด็กอายุ 6-7 ปี มีพฤติกรรมไม่อยู่นิ่ง ลูกลี้ลูกลนหรืออยู่ไม่สุข มากกว่าเด็กอายุ 8-9 และ 10-11 ปี และเด็กอายุ 6-7 ปี มีพฤติกรรม แบบแสดงออก มากกว่าเด็กอายุ 10-11 ปี อธิบายได้ว่า ช่วงอายุ 6-7 ปี เด็กจะสนใจศึกษา ค้นคว้าสิ่งรอบ ๆ ตัว อยากรู้ อยากเห็นทุกเรื่อง เริ่มรู้จักการแก้ปัญหาด้วยการสัมผัสจับต้อง และ ต้องการทาสั่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง พร้อมทั้งพยายามทำให้สำเร็จ เด็กจึงมีพฤติกรรมแบบไม่อยู่นิ่ง ลูกลี้ลูกลน และมีพฤติกรรมแบบแสดงออกค่อนข้างมาก เพื่อผลักดันให้ตนประสบความสำเร็จใน กิจกรรมนั้น ๆ ขณะที่เมื่อเด็กย่างเข้าสู่ ช่วงอายุ 9-12 ปี ความอยากรู้อยากเห็นจะมีไม่เท่าใน ช่วงอายุที่ผ่านมา เพราะได้รับประสบการณ์มากพอที่จะเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้ เด็กเริ่มมีการ เปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติและความสนใจ เริ่มที่จะควบคุมตนเองได้ดีขึ้น พังเหตุผลของผู้ใหญ่

และมีเหตุผลของตัวเอง (สุภัทรา พิเศษแพทย์ 2527: 134-145) ดังนั้นจึงพบพฤติกรรมดังกล่าวในช่วงอายุ น้อย ๆ ไปได้มากกว่าเมื่อเด็กมีอายุมากขึ้น และผลการศึกษาค้างนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ สมทรง สุวรรณเลิศ และ วันชัย ไชยสิทธิ์ (2531: 8) ที่พบว่า เด็กมีปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออกมากกว่าเด็กวัยรุ่น

ส่วนพฤติกรรมการสังคม พบว่าเด็กอายุ 6-7 ปี มีพฤติกรรมความช่วยเหลือผู้อื่น มากกว่าเด็กอายุ 8-9 และ 10-11 ปี อธิบายได้ว่าพฤติกรรมความช่วยเหลือผู้อื่น จัดเป็นพฤติกรรมจริยธรรมประเภทหนึ่ง ซึ่งตามหลักทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ เพียเจต์ และ โคลเบอร์ก กล่าวว่า เด็กช่วงอายุ 2-7 ปี จะแสดงพฤติกรรมใด ๆ เพราะปิดคำสั่งสอนของผู้ใหญ่เป็นหลัก เด็กจะทำพฤติกรรมตามผู้ใหญ่สั่งสอน เพราะกลัวว่าผู้ใหญ่จะไม่รัก ไม่ยอมรับตนหรือกลัวว่าจะถูกลงโทษทางร่างกาย หรือกลัวความเจ็บปวด ฉะนั้นเมื่อเด็กได้รับการอบรมสั่งสอนให้รู้จักแสดงพฤติกรรมความช่วยเหลือผู้อื่น เด็กวัยนี้จึงพร้อมที่จะทำตามคำสั่งได้โดยง่าย ประกอบกับ สุวิมล สุรงค์กัญจนชัย (2526: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยพบว่าพฤติกรรมความช่วยเหลือผู้อื่น เป็นพฤติกรรมอันดับแรกที่พ่อแม่ผู้ปกครองมีความเห็นว่าเด็กควรจะต้องมีเช่นกัน ขณะที่เด็กอายุ 8 ปี ขึ้นไปแล้ว จะเริ่มตัดสินใจเลือกกระทำสิ่งใดด้วยความคิดของตนเอง มีเหตุผลและเป็นตัวของตัวเอง เด็กจะเลือกทำเฉพาะสิ่งที่น่าประโยชน์มาให้ตนเองเท่านั้น เช่น แลกเปลี่ยนกัน ฉันทวย เธอเธอต้องช่วยฉัน ฉะนั้นโอกาสที่เด็กจะเลือกแสดงพฤติกรรมความช่วยเหลือผู้อื่น จึงมีแนวโน้มลดลงกว่าเด็กช่วงอายุ 2-7 ปี (ศรีธรรม ชาญภูมิ 2535: 41; Helms & Turner 1981: 283-284)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลไปใช้

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษานอกกลุ่มเด็กปกติ และพบว่ามีปัญหาพฤติกรรมน้อย เพราะฉะนั้นอาจมีเด็กนักเรียนคนอื่น ๆ ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้มีปัญหาพฤติกรรมเฉพาะตัวอยู่มาก หากได้มีการเตรียมครู ครูแนะแนว ให้มีความรู้ความเข้าใจในปัญหาพฤติกรรมเด็ก ตลอดจนแนวทางการให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ก็จะเป็นการช่วยลดและป้องกันการเกิดปัญหาพฤติกรรมได้ดียิ่งขึ้น

2. การวิจัยนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมการสังคมในเรื่องการเอื้อเฟื้อ ให้ความช่วยเหลือ หรือแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้อื่น มักพบในเพศหญิงมากกว่าเพศชาย และเกิดในเด็กที่มีอายุน้อยมากกว่าเด็กที่มีอายุมาก ดังนั้นถ้าบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็ก อาทิ ครู ครูแนะแนว ครอบครัว หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน จะร่วมมือกันในการรณรงค์ปลูกฝังค่านิยมในเรื่องนี้ให้เกิดขึ้นกับเด็กไม่เลือกเพศและวัย ก็จะทำให้สังคมไทยในปัจจุบันและอนาคต มีความน่าอยู่มากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการฟื้นฟูเอกลักษณ์ของชาติไทยด้วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยนี้พบว่า มีปัญหาพฤติกรรมเกิดขึ้นน้อย อาจเนื่องจากการสังเกตกระทำเฉพาะในห้องเรียน มีบรรยากาศการเรียนการสอนเป็นแบบครูสั่งการ นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติตามคำสั่ง (Teacher Centered) การจัดชั้นเรียนเป็นแบบนั่งคู่ และวิชาที่เด็กเรียนขณะที่ผู้วิจัยทำการสังเกตในแต่ละครั้งก็มีความหลากหลาย เช่น วิชาคณิตศาสตร์ ภาษาไทย สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สขช) การงานพื้นฐานอาชีพ (กพอ) การสร้างเสริมลักษณะนิสัย (สสน) ซึ่งตัวแปรเหล่านี้อาจมีผลต่อการเกิดปัญหาพฤติกรรมได้ควรที่ผู้สนใจจะศึกษาเจาะลึกประเด็นเหล่านี้ในแง่มุมที่ต่างออกไป เช่น ศึกษาในสถานการณ์นอกห้องเรียน ช่วงเวลาพัก บรรยากาศการเรียนการสอนที่ปล่อยให้เด็กมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น และการเคลื่อนไหว (Student Centered) หรือลักษณะการจัดชั้นเรียนรูปแบบอื่น ๆ ก็จะทำให้ได้ทราบว่า มีปัญหาพฤติกรรมเกิดขึ้นมากน้อยแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร นอกจากนี้ยังมีตัวแปรอื่นที่น่าจะทำการศึกษาเพิ่มเติม เช่น ช่วงอายุที่สูงขึ้นกว่านี้ ระดับสติปัญญา ฐานะทางเศรษฐกิจ ที่อาจมีผลต่อการเกิดปัญหาพฤติกรรมได้

2. ผลการวิจัยที่ได้ทำการวิเคราะห์เพิ่มเติม พบว่าปัญหาพฤติกรรมเด็กในแต่ละประเภทของโรงเรียน และศาสนา มีความแตกต่างกันอยู่บ้าง น่าที่จะได้มีการศึกษาในรายละเอียดต่อไปในประเด็นเหล่านี้ เพื่อที่จะได้ทราบปัจจัยที่มีผลเกี่ยวข้องกับการเกิดปัญหาพฤติกรรมเด็กเพิ่มขึ้น

3. ควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรมกับเด็กปกติ เพื่อจะได้ทราบความแตกต่างของลักษณะปัญหาพฤติกรรม และนำไปสู่การสร้างเกณฑ์มาตรฐานสำหรับประเมินพฤติกรรมเด็กด้วยวิธีสังเกตโดยตรงต่อไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวินิจฉัยได้ดียิ่งขึ้น และจะเป็นประโยชน์สำหรับครู บุคลากรทางสุขภาพจิตที่จะสามารถนำไปใช้ในการสืบค้นปัญหาพฤติกรรมในเด็กได้

4. ผลการวิจัยนี้เป็นผลการวิจัยในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ เท่านั้น ข้อเสนอที่ได้ อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ ฉะนั้นถ้ามีการศึกษาด้วยวิธีการนี้ต่อไปอีก ก็อาจได้ผลสรุปในแง่มุมที่แตกต่างไปจากที่ได้ในครั้งนี้

5. สำหรับผู้ที่สนใจจะศึกษาวิจัยปัญหาพฤติกรรมเด็ก ด้วยวิธีการสังเกตโดยตรงนั้น ควรศึกษาวิธีการ และรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้ ให้เข้าใจเป็นอย่างดี มีความละเอียดรอบคอบในการสังเกต สามารถปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้อย่างถูกต้อง จึงจะสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

- กาญจนา วัฒนธรมณีย์. คำตอบรอส์ชาคาในเด็กอายุ 7-11 ปี ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาคลินิก. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล,
2531.
- ดวงแข ณ สงขลา. การเปรียบเทียบผลของการใช้แรงเสริมทางสังคม และการใช้สัญญาเงื่อนไข
ที่มีต่อระเบียบวินัยในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลสงขลา
จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา.
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535.
- โรมัส, อาร์ เมอเร. การเปรียบเทียบทฤษฎีพัฒนาการเด็ก. แปลและเรียบเรียงโดย ดวงเดือน
ศาสตรภัก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535.
- ประเวช ตันติพิวัฒนสกุล และคนอื่น ๆ. การศึกษากลไกการเผชิญปัญหาของนักเรียนมัธยมต้น
อำเภอ เมือง จังหวัดสมุทรปราการ. ม.ท.ป,2535.
- พจนีย์ สุระสรพงศ์. การรอกหกของเด็กในชวงอายุ 5-11 ปี. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2535.
- พรรณทิพย์ คิริวรรณมุขย์. ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2530.
- พัฒนา สุนดูสันธิ์. การทำผิดวินัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาประถมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- มงคล หลักคำ. การศึกษาปัญหาพฤติกรรมเด็กในเขตชุมชนชั้นกลางกรุงเทพมหานคร ด้วยวิธีการ
สังเกตโดยตรง. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาคลินิก.
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2536.
- ระพีวรรณ คล้ายแดง. การศึกษาพฤติกรรมทางอารมณ์และสังคมของนักเรียนชั้นเด็กเล็กที่บ้านและ
ที่โรงเรียนในหมู่บ้านจังหวัดนครราชสีมา: ศึกษาเฉพาะกรณี. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาประถมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

- รัชนีวรรณ วณิชย์ถนอม. การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะองค์ประกอบทางบุคลิกภาพของนักโทษคดีฆ่าคนตายเพศชายและเพศหญิง. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาคลินิก. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2528.
- วรสฤษฎ์ ปิงเมือง. บุคลิกภาพนักศึกษาเอกพลศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ที่วัดด้วยแบบทดสอบบุคลิกภาพแคลิฟอร์เนีย. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพลศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- วรัญญา ชีรธรรมากร. ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มควบคุมคุณภาพในการแก้ปัญหาระเบียบวินัยในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประถมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- วรัญญา เวรจรณ์. ปฏิกริยาจริยธรรมของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง ต่อพฤติกรรมต่อตนเองของผู้อื่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- วันเพ็ญ บุญประกอบ. "อุบัติเหตุการเจ็บป่วยจิตเวชเด็ก." วารสารสมาคมจิตแพทย์ไทย. (กรกฎาคม-กันยายน 2519): 305.
- _____. ภาวะเร่งด่วนในจิตเวชเด็กและวัยรุ่น. กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์, 2534.
- วัลลภ ปิยะมโนธรรม. "ครอบครัว" นิตยสารผู้หญิง. 7(มกราคม 2533): 196.
- วารุณี อมรทัต. "จิตพัฒนาการในเด็กวัยเรียน." ใน จิตเวชเด็กสำหรับกุมารแพทย์. หน้า 39-47. วันเพ็ญ บุญประกอบ; อภาพล สุอัทธน์, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์, 2530.
- วาสนา อิ่มโรยรัฐ. ความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งกับพ่อแม่และบุคลิกภาพเก็บตัว-แสดงตัวของเด็กวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518.
- ศรีธรรม ธนภูมิ. พัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพ. กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์, 2535.
- สงคราม เขาวินศิลป์ และนารา ชีรเนตร. "พัฒนาการของพฤติกรรมมนุษย์." ใน จิตวิทยาทั่วไป. หน้า 120-122. เชียงใหม่: โรงพิมพ์ข้างเฟือก, 2527.

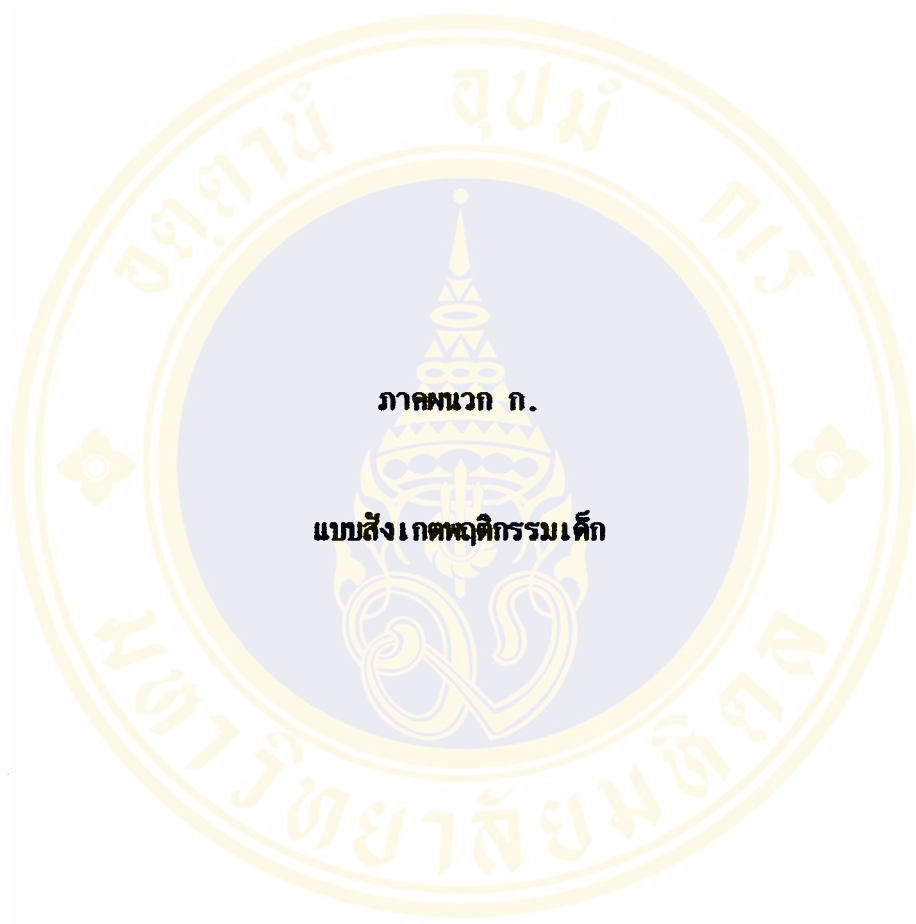
- สมทรง สุวรรณเลิศ และวันชัย ไชยสิทธิ์. "ปัญหาพฤติกรรมเด็กในทัศนะผู้ใหญ่." ม.ป.ท., 2531. (อัสสาเนา).
- _____. คู่มือแบบสำรวจพฤติกรรมเด็ก. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สุขภาพจิต สถาบันสุขภาพจิต, 2535.
- _____. และคนอื่น ๆ. การศึกษาเรื่องเด็กที่มีปัญหาการเรียนต่ำกว่าความสามารถ. ม.ป.ท., 2512.
- สิทธิโชค วรรณสันติกุล. จิตวิทยาการจัดการพฤติกรรมมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: อักษรบัณฑิต, 2531.
- สุรัชชัยธรรมมาราช, มหาวิทยาลัย. เอกสารการสอนวิชาการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก หน่วยที่ 1-5 (เล่ม 1). กรุงเทพมหานคร: วิศตอริการพิมพ์, 2524.
- สุมน อมรวิวัฒน์ และคณะอื่น ๆ. รายงานการวิจัยเรื่องการอบรม เลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- สุภัททา บิดตะแพทย์. จิตวิทยาพัฒนาการ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: หอรัตนชัยการพิมพ์, 2527.
- สุภา มาลากุล ณ อยุธยา และคนอื่น ๆ. "การศึกษาเรื่องเด็กที่มีพฤติกรรมแปรปรวน." วารสารจิตวิทยาคลินิก. 4(สิงหาคม 2516): 1-29.
- สุรางค์ ไร่วัตรระกุล. "ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาและความคิดของพือาเจท์." วารสารครุศาสตร์. 1(ธันวาคม 2523): 11.
- สุรีย์ รอกากุล และคนอื่น ๆ. การศึกษาสุขภาพจิตของนักเรียนประถมศึกษาในเขตจังหวัดสมุทรปราการ. ม.ป.ท., 2529.
- สุวิมล สุรงค์กาญจนจัย. พฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมตามคำรายงานของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- อัจฉรา กัลยาณาชาติ. พฤติกรรมการคล้อยตามของเด็กไทยตามระดับอายุ และเพศ. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

- อารี พันธุ์มี. จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: เลิฟแอนด์ลิฟเพรส, 2534.
- อารี รังสินนท์. การสังเกตและการฝึกงานพฤติกรรมเด็ก. กรุงเทพมหานคร: หน่วยงานพิเศษที่
กรมการฝึกหัดครู, 2524.
- อุบลรัตน์ เฟิงสฤติย์. จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพมหานคร: กิ่งจันทร์การพิมพ์, 2529.
- เอกสารประกอบการตรวจเยี่ยมโรงพยาบาลยุวประสาทไวทโยปถัมภ์, 2536. (อัดสำเนา).
- อำพล สู่อำพัน. "ความประพฤตินแปรปรวน." ใน จิตเวชเด็กสำหรับกุมารแพทย์. หน้า 269-270
วิมลเพ็ญ บุญประกอบ; อำพล สู่อำพัน, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร: ขวณพิมพ์,
2530.
- Achenbach, Thomas M. "Child Behavior Checklist-Direct Observation Form
(Rev. Ed.)" n.p., 1986. (Mimeographed).
- Achenbach, and Edelbrock, Craig. Manual for the Child Behavior Checklist
and Revised Child Behavior Profile. Burlington, V.T.: University
of Vermont Department of Psychiatry, 1988.
- Baldwin, Alfred L. Theories of Child Development. New York: John Willy
& Son, Inc, 1967.
- Bouton, Michel J. and Underwood, Kerry. "Bully/Victim Problems Among
Middle School Children." British Journal of Educational
Psychology. 62(Febury 1992): 73-78.
- Eagly, A. H. "Sex Differences in Influenceability." Psychological
Bullitin. 85 (1978): 86-116.
- Ekblad, Solvig. "The Children's Behavior Questionnair for Completion by
Parent and Teacher in a Chinese Sample." Journal of child
Psychology & Psvchiatry & Allied Disciplines. 31(July 1990):
775-791.
- Gau, Jeanine S. et al. "Childhood Behavior Problems: A comparison of
twin and non-twin samples." Acta Geneticae Medicae et Gemellogyiae:
Twin Research. 41(1992): 53-63.

- Ginbury, Herbert and Oppen, Sylvia. Piaget's Theory of Intellectual Development: An Introduction. New Jersey: Prentice-Hall, Inc., 1969.
- Graybill, Daniel et al. "Relationship of the Children's Form of the Rosenzweig Picture-Frustration Study to Children's Behavior." Psychological Reports. 68(June 1991): 747-753.
- Gulati, J.K. and Singh, M.B. "Effect of Father's Absence on Personality Development of School Age Children." Indian Psychological Review. 35(1987): 20-27.
- Helms, Donald B. and Turner, Jeffrey S. Exploring Child Behavior. 2nded. Japan: Holt-Saunders, 1981.
- Hurlock, Elizabeth B. Child Development. 6th Ed. Tokyo: McGraw-Hill Kogakusha, Ltd., 1978.
- Jarungkul Chudatemiya. The Elephant's Hind Legs: Women and Sex Role in Thailand. Master's Thesis. Department of Psychology, Waikato University, 1980.
- Lambert, Michael C, et al. "Teacher and Parent Rating of Behavior Problems in Jamaican Children and Adolescents: Convergence and Divergence of Views." International Journal of Intercultural Relations. 14 (1990): 177-191.
- Maier, Henry W. Three Theories of Child Development. New York: Harper & Raw, Publishers, 1969.
- Maccoby, E. E. and Jacklin, C. N. "Sex Difference in Aggressive: A Rejoinder and Reprise." Child Development. 51(June 1980): 964-980.
- McConaughy, Stephanie H. and Achenbach, Thomas M. Practical Guide for the Child Behavior Checklist and Related Materials. Burlington, VT: University of Vermont Department of Psychiatry, 1988.

- Papalia, Diane E. and Olds, Salley Wendkos. A Child World: Infancy Through Adolescence. 6th Ed. U.S.A.: Mc Graw-Hill, Inc., 1993
- Porteous, Murray A. "A Study of Behavioral and Emotional Problems in Irish Primary Scholl Children." Irish Journal of Psychology. 12(1991): 304-315.
- Reed, Michael L. and Edelbrock, Craig. "Reliability and Validity of the Direct Observation Form of the Child Behavior Checklist." Journal of Abnormal Child Psychology. 11(March 1983): 521-530.
- Rozario, J. et al. "An Epidemiological Survey of Prevalence and Pattern of Psychological Disturbance of School-Going Early Adolescents." Journal of Personality & Clinical Studies. 6(September 1990): 165-169.
- Rubin, Kenneth H. and Mills, Rosemary. "The Many Faces of Social Isolation in Childhood." Journal of Consulting and Clinical Psychology. 56 (December 1988): 916-924.
- Sahler, Olle Jane Z. and McAnarney, Elizabeth R. The Child From Three to Eighteen. St.Louis: The C.V. Mosby Company, 1981.
- Seward, John P. and Seward, Georgene H. Sex Differences: Mental and Temperamental. Lexington: D.C. Health and Company, 1980.
- Specht, Riva. and Craig, Grace J. Human Development: A Social Work Perspective. New Jersey: Prentice-Hall, Inc., 1982.
- Verhulst, Frank C. and Akkerhuis, Grand W. "Agreement between parents and Teachers' Rating of Behavioral/Emotional Problems of Children Aged 4-12." Journal Child Psychology & Psychiatry & Allied Disciplines. 23(January 1989): 123-136.
- Walpole, R.E. Introduction to Statistics. 2nded. New York: Macmilan Publishing Co., 1974.

แบบสังเกตพฤติกรรมเด็ก

โรงเรียน _____ ชั้น _____ เลขประจำตัว _____
 อายุ _____ เชื้อชาติ _____ เพศ _____ ครูผู้สอน _____ วิชา _____
 วันที่ _____ เวลา _____ การสังเกตครั้งที่ _____ ผู้สังเกต _____

ลักษณะการจัดห้องเรียน 1. จัดโต๊ะเป็นแถว 2. จัดโต๊ะเป็นกลุ่ม 3. นั่งเป็นคู่
 4. อื่น ๆ (ระบุ) _____

การบันทึกผลการมีสมาธิ/ไม่มีสมาธิในงานที่ได้รับมอบหมาย

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
มี	มี	มี	มี	มี	มี	มี	มี	มี	มี
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี

กลุ่มพฤติกรรมการสังคมกับผู้อื่น

0	1	2	3	1. ช่วยเหลือผู้อื่น.....
0	1	2	3	2. ให้อภัยหรือแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้อื่น.....
0	1	2	3	3. ชมเชยและให้กำลังใจผู้อื่น.....
0	1	2	3	4. ความพยายามที่จะทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น.....
			

บันทึก

หลักเกณฑ์ การมีสมาธิ หมายถึง การที่เด็กมองครูขณะที่สอน มองงานบนโต๊ะ หรือทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จสมบูรณ์โดยไม่ได้รบกวนเพื่อนคนอื่น ๆ (นอกจากเด็กแสดงพฤติกรรมให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าไม่มีสมาธิ เช่น การเขียนข้อความส่งให้เพื่อน เป็นต้น)

การไม่มีสมาธิ หมายถึง การที่เด็กไม่มองครูขณะที่สอน หรืองานบนโต๊ะของตัวเอง

การเปลี่ยนแปลงการบันทึกผล ทำได้โดยย้ายหลังกลับไปได้ไม่เกิน 1 ช่วงนาฬิกา ถ้าหากไม่สามารถมองเห็นเด็กในช่วงที่จะบันทึก (มีสมาธิ/ไม่มีสมาธิ) ให้ทำเครื่องหมาย / สำหรับช่วงนาฬิกา นั้น ๆ

ในกรณีที่เกิดความไม่แน่ใจ ให้บันทึกว่า "มีสมาธิ" (ถือหลักยกผลประโยชน์ให้เด็ก)

คำแนะนำในการใช้คะแนน

ในแต่ละข้อจะเป็นการอธิบายถึงพฤติกรรมเด็กที่เกิดขึ้นในช่วงเวลา 10 นาที โดยให้คะแนนตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- 0 ไม่มีพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้
- 1 มีพฤติกรรมเกิดขึ้นน้อยมาก หรือสังเกตเห็นได้ไม่ชัดเจน
- 2 มีพฤติกรรมเกิดขึ้นเห็นได้ชัด มีความรุนแรงปานกลาง และ เกิดขึ้นเป็นเวลานานน้อยกว่า 3 นาที
- 3 มีพฤติกรรมเกิดขึ้นเห็นได้ชัดเจน และ มีความรุนแรงมาก หรือ เกิดขึ้นเป็นเวลานานมากกว่า 3 นาที

ในแต่ละกลุ่มพฤติกรรมที่มีคำว่า "หรือ" ให้คะแนนได้เพียง ข้อใดข้อหนึ่งที่อธิบาย พฤติกรรมได้ตรงที่สุด (กรณีที่พฤติกรรมที่แสดงออกครอบคลุมพฤติกรรมมากกว่า 1 ข้อ ก็ให้ คะแนนข้อนั้น ๆ ด้วย)

กลุ่มพฤติกรรมที่สามารถอธิบายและ/หรือสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน

I	0	1	2	3	1. (2) ทำเสียงแปลก ๆ เช่น ทำเสียงในลำคอ
E	0	1	2	3	2. (3) โต้เถียง
E	0	1	2	3	3. (5) โต้เถียงครู
E	0	1	2	3	4. (6) ขูยั้วขี้หวอด
I	0	1	2	3	5. (7) ขาดสมาธิหรือสนใจสิ่งใดไม่ได้นาน (ไม่มองครูขณะที่สอน หรืองานบนโต๊ะของตัวเอง แต่มองไปที่อื่นโดยไม่เจาะจง
0	1	2	3	6. (56) ถูกดึงความสนใจได้ง่าย (ความสนใจของเด็ก ถูกหันเห ไปด้วยสิ่งเร้าที่เฉพาะเจาะจง เช่น เสียง รูปภาพข้างฝา ตัวผู้สังเกต หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในขณะนั้น)	
I,E	0	1	2	3	7. (8) หมกมุ่นอยู่กับความคิดอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือคิดซ้ำอยู่ เรื่องเดียว (แสดงออกทางการพูด) (โปรดอธิบายหรือ ยกตัวอย่าง).....
.....
0	1	2	3	8. (9) ไม่อยู่นิ่ง ลูกลี้ลูกกลน หรืออยู่ไม่สุข (เป็นการเคลื่อนไหว ทั้งร่างกาย)	
0	1	2	3	9. (12) ร้องไห้หุนพวย	
0	1	2	3	10. (13) หยุกหยิกหรือขยุกขยิก (การเคลื่อนไหวของแขน มือ ขา หรือ เท้า รวมทั้งการเล่นหมหรือเล่นของเล่นที่อยู่นิ่ง)	

- E 0 1 2 3 11. (14) ใจร้าย รังแกผู้อื่น (ทางด้านร่างกายเพียงเล็กน้อย
หรือ
แต่ไม่ถึงขั้นรุนแรงที่เป็น การทำร้ายร่างกายผู้อื่น)
- 0 1 2 3 12. (30) มีเรื่องต่อสู้กับผู้อื่น (โดยที่เด็กไม่ได้เป็นผู้เริ่มต้นก่อน)
หรือ
- E 0 1 2 3 13. (41) ทำร้ายร่างกายผู้อื่น (โดยที่เด็กเป็นผู้เริ่มต้นก่อน)
- E 0 1 2 3 14. (70) ล้อเลียน (เช่น แสดงความทู่หรือทำทางล้อเลียน หรือหัว
หรือ
เราะเยาะ)
- E 0 1 2 3 15. (73) พุดจาบชู้หรือชู้ชู้ผู้อื่น
หรือ
- 0 1 2 3 16. (100) ไม่สุภาพหรือพุดจาบชู้ต่อเพื่อนคนอื่น (ไม่ใช่เป็น
การแสดงทำทางล้อเลียนหรือหัวเราะเยาะ)
- 0 1 2 3 17. (16) ใจจากร้ายตนเอง
- E 0 1 2 3 18. (17) พยายามเรียกร้องความสนใจจากครู (เป็นการแสดงออก
ที่มากเกินไป แต่ยกมือข้างเดียวและมีจะยกไว้นาน ๆ ก็ไม่
จัดเป็นพฤติกรรมานข้อนี้)
- 0 1 2 3 19. (18) ทำลายหรือพยายามที่จะทำลายสิ่งของของตนเอง
- 0 1 2 3 20. (19) ทำลายหรือพยายามที่จะทำลายสิ่งของของผู้อื่น
- E 0 1 2 3 21. (20) ไม่เชื่อฟัง (แสดงออกอย่างเปิดเผยกับผู้ใหญ่หรือครู)
- E 0 1 2 3 22. (21) รบกวนนักเรียนคนอื่น ๆ (จำนวน 1-3 คน และนักเรียน
หรือ
คนนั้นต้องรู้สึกว่าถูกรบกวนด้วย)
- E 0 1 2 3 23. (46) ขัดจังหวะหรือรบกวนกิจกรรมกลุ่ม (นักเรียนส่วนใหญ่ใน
กลุ่มถูกรบกวน)

- 0 1 2 3 24. (24)กิน ดื่ม เคี้ยว อมหรือดูดสิ่งที่ไม่ใช่อาหาร (ยกเว้นยาเส้น หรือ
หรือ
(โปรดอธิบายหรือยกตัวอย่าง).....
- 0 1 2 3 25. (82)ดูด อม หรือกัดนิ้วหัวแม่มือ นิ้วมือ มือหรือแขนตัวเอง
- 0 1 2 3 26. (25)กลัวบางสิ่งบางอย่างหรือสถานการณ์เฉพาะอย่าง
(โปรดอธิบายหรือยกตัวอย่าง).....
- 0 1 2 3 27. (26)พูดว่าไม่มีใครชอบ
- 0 1 2 3 28. (27)พูดว่าคนอื่นคอยปองร้าย
- I,E 0 1 2 3 29. (28)การพูดที่แสดงถึงความรู้สึกว่าตนไม่มีคุณค่าหรือมีปมด้อย
- 0 1 2 3 30. (29)เจ็บตัวโดยบังเอิญ หรือเป็นเรื่องอุบัติเหตุ
- I,E 0 1 2 3 31. (31)ถูกล้อเลียน (โดยแสดงคำพูดหรือท่าทางล้อเลียนหรือ
หรือ
หัวเราะเยาะ)
- 0 1 2 3 32. (97)ถูกเด็กอื่นแกล้ง (ถูกข่มขู่ด้วยคำพูดหรือการกระทำ หรือ
ถูกบังคับให้ทำบางสิ่งบางอย่าง)
- 0 1 2 3 33. (32)ได้ยินเสียงซึ่งไม่ได้มีอยู่จริง (เด็กพูดว่าได้ยินเสียงนั้น ๆ)
(โปรดอธิบายหรือยกตัวอย่าง).....
- I 0 1 2 3 34. (33)ทำอะไรโดยไม่ยั้งคิดรวมทั้งการตะโกนเอะอะในห้องเรียน
หรือ
(เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกทันทีทันใดโดยไม่มีการวางแผน
ล่วงหน้ามาก่อน หากเกิดขึ้นโดยจงใจหรือตั้งใจทำให้คนอื่น
ดู ให้คะแนนข้อ 50 อดตัวหรือท้อถอย) หมายเหตุ จะ
ต้องไม่ใช้พฤติกรรมก้าวร้าว

- E 0 1 2 3 35. (54) มีพฤติกรรมรุนแรงหรือเป็นพฤติกรรมที่ทํานายไม่ได้ (เป็น
หรือ
พฤติกรรมก้าวร้าว แต่ไม่ใช้เพราะอารมณ์เสีย)
- 0 1 2 3 36. (71) ทําพิธีลงมือลงเท้า หรืออารมณ์ร้อน
- 0 1 2 3 37. (34) ชอบอยู่ตามลำพังหรือแยกตนเอง
หรือ
- I 0 1 2 3 38. (60) ไม่ค่อยยุ่งกับใครในกลุ่มหรือกิจกรรมกลุ่ม (เด็กยังคงอยู่
ในกลุ่ม)
- E 0 1 2 3 39. (35) หูดหรือขี้โอง
- 0 1 2 3 40. (36) กัดเล็บ
- I 0 1 2 3 41. (38) มีอาการสั่นหรือกระตุกตามร่างกาย (เป็นการเคลื่อนไหว
ของกล้ามเนื้อ นอกเหนือจากอำนาจของจิตใจ)
- 0 1 2 3 42. (42) แคะ แคะ หรือดึงจมูกผิวหนังหรือส่วนอื่น ๆ ของร่างกาย
(โปรดอธิบายหรือยกตัวอย่าง).....
- 0 1 2 3 43. (43) หลับในชั้นเรียน
- 0 1 2 3 44. (44) เฉื่อยชา ขาดแรงจูงใจ หรือขาดความพยายาม (หรือรวม
ทั้งการแสดงท่าทางเบื่อหน่าย)
- 0 1 2 3 45. (45) ไม่ยอมพูดโต้ตอบ
- 0 1 2 3 46. (47) ส่งเสียงกรี๊ดร้อง
- 0 1 2 3 47. (48) ทําอะไรหลบ ๆ ซ่อน ๆ บิดบังไม่ให้ผู้อื่นรู้เห็น
- 0 1 2 3 48. (49) มองเห็นสิ่งที่ไม่ได้มีในความเป็นจริง (เด็กพูดว่าได้เห็น
สิ่งนั้น ๆ)
(โปรดอธิบายหรือยกตัวอย่าง).....
- 0 1 2 3 49. (51) มีการแสดงออกทางเพศ (โปรดอธิบายหรือยกตัวอย่าง)
- E 0 1 2 3 50. (52) อวดตัวหรือทําตลก (เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยจงใจหรือ
ตั้งใจทําให้คนอื่นดู)

- E 0 1 2 3 51. (55)ต้องการอะไรต้องได้ทันที(ยืนยันความต้องการด้วยคำพูด)
หรือ
- E 0 1 2 3 52. (84)ไม่มีความอดทน (การกระทำที่แสดงออกถึงการไม่มี
ความอดทน เช่น หงุดหงิด)
- I 0 1 2 3 53. (57)จ้องมองโดยไร้ความสนใจ (มองครู่ หรืองานที่ทำ ด้วย
สีหน้าที่เฉยเมย หรือไม่สนใจ)
- 0 1 2 3 54. (50)ลักษณะหรือพยายามที่จะลักษณะ
- 0 1 2 3 55. (60)สะสมสิ่งของของตนเองไม่ได้ต้องการใช้ ยกเว้นของที่เล่น
ได้ เช่น ลูกหิน (โปรดอธิบายหรือยกตัวอย่าง).....
- I 0 1 2 3 56. (61)พฤติกรรมแปลก ๆ (โปรดอธิบายหรือยกตัวอย่าง)....
หมายเหตุ : ถ้ากระทำโดยจงใจหรือตั้งใจทำให้คนอื่นดู
ให้คะแนนในข้อ 50-อวดตัว หรือ ทำตลก
- 0 1 2 3 57. (62)ความคิดแปลก ๆ (แสดงออกทางการพูด)
(โปรดอธิบายหรือยกตัวอย่าง).....
- 0 1 2 3 58. (65)เฉย ไม่พูด เวลาโกรธหรือไม่สบายใจ
- E 0 1 2 3 59. (67)สบถ หรือใช้คำหยาบ
- 0 1 2 3 60. (68)พูดถึงการทำลายชีวิตตนเอง
- 0 1 2 3 61. (72)การพูดที่แสดงถึงความหมกมุ่นเรื่องเพศ
- I 0 1 2 3 62. (83)ไม่สามารถสื่อความหมายได้อย่างชัดเจน รวมทั้งปัญหา
การพูด
- I,E 0 1 2 3 63. (85)ช่างฟ้องครู หรือ เพื่อน
- 0 1 2 3 64. (86)ขี้ขลาดหรือพฤติกรรมขี้ ๆ
(โปรดอธิบายหรือยกตัวอย่าง).....
- 0 1 2 3 65. (90)วิ่งออกจากห้องเรียน (หรือสถานการณ์คล้าย ๆ กัน)
โดยไม่ได้รับอนุญาต

- I 0 1 2 3 66. (91)การกระทำที่ขาดความรับผิดชอบ
(โปรดอธิบายหรือยกตัวอย่าง).....
- 0 1 2 3 67. (93)เล่นกับเด็กที่เล็กกว่า
- E 0 1 2 3 68. (94)ขี้บ่น หรือช่างร้องทุกข์
- 0 1 2 3 69. (98)ใจแคบไม่ชอบแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้อื่น
- 0 1 2 3 70. (102)เล่นซุกซน หรือเสี่ยงอันตราย
(โปรดอธิบายหรือยกตัวอย่าง).....
- 0 1 2 3 71. (104)บ่นว่าไม่สบายใจ (รวมอาการถอนใจด้วย)
(โปรดอธิบายหรือยกตัวอย่าง).....
- 0 1 2 3 72. (106)แสดงสีหน้าแปลก ๆ
- 0 1 2 3 73. (107)พูดหรือร้องเพลงคนเดียวอย่างไม่เหมาะสม
- 0 1 2 3 74. (108)พูดหรือคุยานเวลาที่สมควรในกรณีเพื่อนส่วนใหญ่ไม่
พูดคุยกัน
- 0 1 2 3 75. (109)หาว
- 0 1 2 3 76. (110)ปัญหาอื่น ๆ (โปรดอธิบายหรือยกตัวอย่าง).....
- ก.....
- ข.....
- ค.....

กลุ่มพฤติกรรมที่อาศัยการพิจารณาตัดสินด้วยความเห็นโดยรวมทั่ว ๆ ไปของผู้สังเกต

- I 0 1 2 3 77. (1) ประพฤติตนเด็กกว่าวัย
- 0 1 2 3 78. (4) ประพฤติตนเหมือนเพศตรงข้าม
- E 0 1 2 3 79. (10) ฟังหาผู้ใหญ่มากเกินไป
- I 0 1 2 3 80. (11) มีอาการสับสน
- I 0 1 2 3 81. (15) ผ่านกลางวันหรือหมกมุ่นอยู่กับความคิดตนเอง
- E 0 1 2 3 82. (22) ไม่รู้สึกผิด หลังจากได้กระทำสิ่งที่ไม่สมควรไปแล้ว

- 0 1 2 3 83. (23)แสดงความอิจฉา
- I 0 1 2 3 84. (37)ประหม่าหรือเครียด
- 0 1 2 3 85. (30)ทำตามกฎเกณฑ์มากเกินไป
- I 0 1 2 3 86. (40)กลัวหรือวิตกกังวลเกินไป
- I 0 1 2 3 87. (50)ระมัดระวังตัวมากเกินไป หรือ เงินอายง่าย
- I 0 1 2 3 88. (53 ก.) ซื่อาย (สิ่งเลวที่จะเป็นผู้เริ่มต้น หรือแสดงออกทางสังคม)
- I 0 1 2 3 89. (53 ข.) ประหม่าง่าย (ขาดความมั่นใจในตัวเอง)
- 0 1 2 3 90. (58) รู้สึกไม่สบายใจเมื่อถูกวิพากษ์วิจารณ์
- I,E 0 1 2 3 91. (63) ตื้อ บ้างตึง หรือจนเฉียว
- 0 1 2 3 92. (64) อารมณ์ หรือ ความรู้สึกเปลี่ยนแปลงอย่างกะทันหัน
- 0 1 2 3 93. (66) ข้างสงสัย
- 0 1 2 3 94. (69) พุดมากเกินไป
- 0 1 2 3 95. (74) พะวงกับความเป็นระเบียบ หรือความสะอาดมากเกินไป
- I 0 1 2 3 96. (75) ไม่ว่องไว เคลื่อนไหวเชื่องช้า ขาดความกระปรี้กระเปร่า หรือดูเหนื่อยหน่าย
- I 0 1 2 3 97. (76) ไม่มีความสุข เสียใจ หรือซึมเศร้า
- E 0 1 2 3 98. (77) พุดเสียงดังเกินควร
- 0 1 2 3 99. (78) คอยเอาใจผู้อื่นมากเกินไป
- E 0 1 2 3 100. (79) พุดจาออกอื้ออานรั้น
- 0 1 2 3 101. (81) กังวลใจ
- 0 1 2 3 102. (87) ถูกเด็กอื่นชักจูงง่าย
- 0 1 2 3 103. (88) งุ่มง่ามหรือการเคลื่อนไหวไม่คล่องแคล่ว
- I,E 0 1 2 3 104. (89) เข้ากับเด็กคนอื่นได้ยาก
- E 0 1 2 3 105. (92) ทำตัวเป็นนายคนอื่น (เช่นชอบออกคำสั่ง เป็นต้น)
- I 0 1 2 3 106. (95) กลัวว่าจะทำอะไรผิดพลาด
- 0 1 2 3 107. (96) ทำตัวเป็นคนน่าสงสาร

- 0 1 2 3 108. (99)ติดเพื่อนหรือพึ่งพาเพื่อนมากเกินไป
- 0 1 2 3 109. (101)เอาเปรียบเพื่อนคนอื่น ๆ (เช่น แครงคิว)
- 0 1 2 3 110. (103)ยอมแพ้ง่าย หรือไม่มีใครสู้ปัญหา
- 0 1 2 3 111. (105)ท้าวทักเกินวัย (แก่แดด)

การประเมินปัญหาเด็กโดยรวม

- 0 1 2 3 1. ปัญหาพฤติกรรมแบบเก็บกด (Overcontrolled หรือ Internalizing) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตัวเองมากเกินไป วิตกกังวล เก็บกด ซึ่งมีผลโดยตรงต่อสุขภาพของเด็ก
- 0 1 2 3 2. ปัญหาพฤติกรรมแบบแสดงออก (Undercontrolled หรือ Externalizing) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการไม่สามารถควบคุมตัวเองได้ดี และส่งผลกระทบต่อผู้อื่น
- 0 1 2 3 3. ระดับความรุนแรงของปัญหาพฤติกรรมโดยรวมทั่ว ๆ ไป (ทุกรูปแบบของปัญหาจากการสังเกตทั้งหมด)

* แปลเรียบเรียงและดัดแปลงจาก Child Behavior Checklist---Direct Observation Form.1981 Thomas M. Achenbach and Craig Edelbrock (Unauthorized revision by John Weisz. 1989) โดย สมทรง สุวรรณเลิศ, วันชัย ไชยสิทธิ์ : ศูนย์สุขภาพจิต กองสุขภาพจิต และ มงคล หล้าคำ อาพาไท ทองเงิน: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล ธันวาคม 2532 ใช้สำหรับการศึกษาวิจัยเท่านั้น

สถิติที่ใช้ในการหาค่าความเที่ยงตรงของการสังเกต

Inter-Observer เป็นการประเมินค่าความเที่ยงของการสังเกต ระหว่างผู้สังเกตสองคนที่สังเกตเด็กคนเดียวกันในเวลาเดียวกัน ด้วยการสุ่มครั้งสังเกตที่แน่นอนอันเดียวกัน แล้วนำค่าคะแนนมาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ตามแบบของเพียร์สัน

Intra-Observer เป็นการประเมินค่าความเที่ยงของการสังเกตภายในผู้สังเกตแต่ละคนที่สังเกตเด็กคนเดียวกัน ด้วยการสุ่มครั้งสังเกตที่ต่างกันสองครั้งในเด็กคนเดียวกัน แล้วนำค่าคะแนนมาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตามแบบของเพียร์สัน

Cross-Observer เป็นการประเมินค่าความเที่ยงของการสังเกตระหว่าง ผู้สังเกตสองคนที่สังเกตเด็กคนเดียวกัน ด้วยการสุ่มครั้งสังเกตที่ต่างกันในเวลาเดียวกัน แล้วนำค่าคะแนนมาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตามแบบของเพียร์สัน

การคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน [Pearson Product Moment Correlation Coefficient (r)] ใช้สูตรดังนี้ (Walpole: 1974)

$$N\sum xy - (\sum x)(\sum Y)$$

สูตร $r = \frac{\quad}{\quad}$

$$[N\sum x^2 - (\sum x^2)][N\sum y^2 - (\sum y^2)]$$

เมื่อ r เป็นสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร x กับตัวแปร y

$\sum x$ เป็นผลรวมของผลการวัดจากตัวแปร x

$\sum y$ เป็นผลรวมของผลการวัดจากตัวแปร y

$\sum xy$ เป็นผลรวมของผลคูณระหว่าง x กับ y

$\sum x^2$ คือผลรวมของกำลังสองของ x

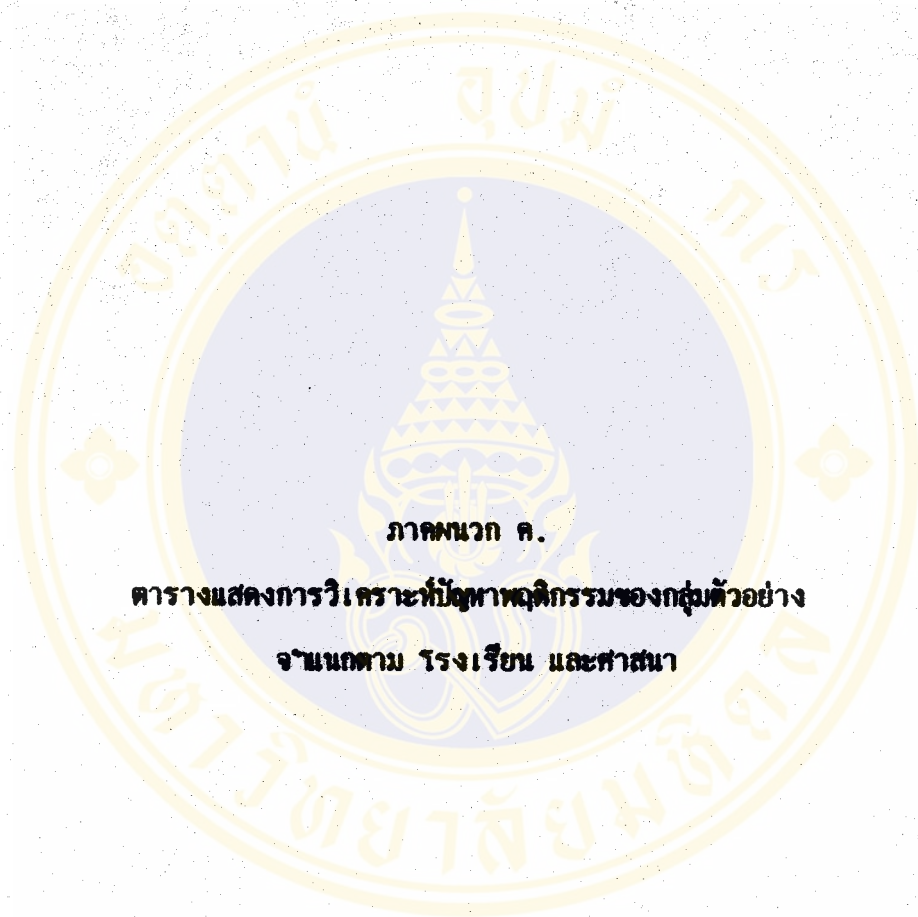
$\sum y^2$ คือผลรวมของกำลังสองของ y

N คือจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

หมายเหตุ

ผู้เชี่ยวชาญด้านปัญหาพฤติกรรมเด็กซึ่งตรวจพิจารณาการแปลและเรียบเรียงแบบสังเกตพฤติกรรม
เด็ก ฝึกการสังเกตและให้คำแนะนำทดลองใช้เครื่องมือ ได้แก่ อาจารย์สมทรง สุวรรณเลิศ และ
อาจารย์วันชัย ไชยสิทธิ์

ภาคผนวก ค.

ตารางแสดงการวิเคราะห์ปัญหาพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง
จำแนกตาม โรงเรียน และศาสนา

ตารางแสดงการวิเคราะห์ปัญหาพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างจากตามโรงเรียน และศาสนา

ตัวแปรโรงเรียน

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่าง ด้านปัญหาพฤติกรรมที่สามารถอธิบาย และสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนระหว่างโรงเรียน ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Classification Analysis of Variance) พบว่าปัญหาพฤติกรรม ข้อ 5. ขาดสมาธิหรือสนใจสิ่งใดไม่ได้นาน (ไม่มองครูขณะที่สอนหรืองานบนโต๊ะของตัวเอง แต่มองไปที่อื่นโดยไม่เจาะจง) ข้อ 42. แคะ แกะ หรือดึงจุก คิวหนัง หรือส่วนอื่น ๆ ของร่างกาย และ ข้อ 63. ช่างฟ้องครู หรือเพื่อน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 23, 24, 25, 26, 27, 28

ตารางที่ 23 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ของปัญหาพฤติกรรม ข้อ 5. ขาดสมาธิหรือสนใจ สิ่งใดไม่ได้นาน (ไม่มองครูขณะที่สอน หรืองานบนโต๊ะของตัวเอง แต่มองไปที่อื่นโดยไม่เจาะจง) ระหว่างโรงเรียน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	.3364	.1682	5.045*
ภายในกลุ่ม	51	1.7006	.0333	
รวม	53	2.0370		

* $p < .05$

จากตารางที่ 23 แสดงให้เห็นว่า เด็กนักเรียนที่เรียนนโรงเรียนที่แตกต่างกันมี ปัญหาพฤติกรรม ข้อ 5. แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 จึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ โดยการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่า \bar{X} ของคะแนนปัญหาพฤติกรรม ข้อ 5. ด้วยวิธีการของ Student-Newman-Keul's Test (SNK) ดังแสดงผลนตารางที่ 24

ตารางที่ 24 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ปัญหาพฤติกรรม ข้อ 5. ขาดสมาธิหรือสนใจสิ่งใด
ไม่ได้นาน (ไม่มองครูขณะที่สอน หรืองานบนโต๊ะของตัวเอง แต่มองไปที่อื่นโดยไม่
เจาะจง) ระหว่างโรงเรียน

โรงเรียน	คะแนนเฉลี่ย	ความแตกต่างวิกฤต		
		ร.ร. เอกชน(2)	ร.ร. รัฐบาล(1)	ร.ร. คาทอลิก(3)
2	.028	-		
1	.046	.018	-	
3	.024	.176*	.158*	-

* D.05 = .147, .122

จากตารางที่ 24 แสดงให้เห็นว่าเด็กนักเรียนโรงเรียนคาทอลิกมีปัญหาพฤติกรรม
ข้อ 5. มากกว่าเด็กนักเรียนโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนรัฐบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .05

เด็กนักเรียนโรงเรียนเอกชนและรัฐบาลมีปัญหาพฤติกรรม ข้อ 5. ไม่แตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การกำหนดระดับความรุนแรงของพฤติกรรมพบว่าทั้ง 3 โรงเรียน
มีปัญหาพฤติกรรม ข้อ 5. โดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ไม่มีพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้(0)

ตารางที่ 25 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ของปัญหาพฤติกรรม ข้อ 42. และ แกะ หรือ ดึงจุมก ผิวหนัง หรือส่วนอื่น ๆ ของร่างกาย ระหว่างโรงเรียน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	1.9516	.9753	7.925*
ภายในกลุ่ม	51	6.2793	.1231	
รวม	53	8.2310		

* $p < .05$

จากตารางที่ 25 แสดงให้เห็นว่า เด็กนักเรียนที่อยู่โรงเรียนที่แตกต่างกันมีปัญหาพฤติกรรม ข้อ 42. แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 จึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ โดยการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่า \bar{X} ของคะแนนปัญหาพฤติกรรม ข้อ 42. ด้วยวิธีการของ Student-Newman Keul's Test (SNK) ดังแสดงผลในตารางที่ 26

ตารางที่ 26 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ปัญหาพฤติกรรม ข้อ 42. และ แกะ หรือ ดึงจุมก ผิวหนัง หรือส่วนอื่น ๆ ของร่างกาย ระหว่างโรงเรียน

โรงเรียน	คะแนนเฉลี่ย	ความแตกต่างวิกฤต		
		ร.ร.เอกชน(2)	ร.ร.รัฐบาล(1)	ร.ร.คาทอลิก(3)
2	.259	-		
1	.361	.102	-	
3	.704	.445*	.343*	-

*D.05 = .282, .235

จากตารางที่ 26 แสดงให้เห็นว่าเด็กนักเรียนโรงเรียนคาทอลิก มีปัญหาพฤติกรรม ข้อ 42. มากกว่าเด็กนักเรียนโรงเรียนเอกชนและรัฐบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เด็กนักเรียนโรงเรียนเอกชนและรัฐบาล มีปัญหาพฤติกรรม ข้อ 42. ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การกำหนดระดับความรุนแรง ของพฤติกรรมพบว่า เด็กนักเรียนโรงเรียนคาทอลิกมีปัญหาพฤติกรรม ข้อ 42. โดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ มีพฤติกรรมเกิดขึ้นน้อยมาก หรือสังเกตได้ไม่ชัดเจน(1) ส่วนเด็กนักเรียนโรงเรียนเอกชนและรัฐบาลมีปัญหาพฤติกรรม ข้อ 42. โดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ ไม่มีพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้(0)

ตารางที่ 27 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ของปัญหาพฤติกรรม ข้อ 63. ช่วงห้องครู หรือเพื่อน ระหว่างโรงเรียน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	.0370	.0185	3.400*
ภายในกลุ่ม	51	.2778	.0054	
รวม	53	.3148		

* $p < .05$

จากตารางที่ 27 แสดงให้เห็นว่า เด็กนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่แตกต่างกัน มีปัญหาพฤติกรรมข้อ 63. แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 จึงได้ทำการทดสอบรายคู่ โดยการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่า \bar{X} ของคะแนน ปัญหาพฤติกรรม ข้อ 63. ด้วยวิธีการของ Student Newman Keul's Test (SNK) ดังแสดงผลในตารางที่ 28

ตารางที่ 28 แสดงการเปรียบเทียบเฉลี่ยปัญหาพฤติกรรม ในข้อ 63. ช่างฟองครู่ หรือเพื่อน
ระหว่างโรงเรียน

โรงเรียน	คะแนนเฉลี่ย	ความแตกต่างวิกฤต		
		ร.ร. เอกชน(2)	ร.ร. รัฐบาล(1)	ร.ร. คาทอลิก(3)
2	.000	-		
1	.000	.000	-	
3	.056	.056*	.056*	-

*D.05 = .058, .048

จากตารางที่ 28 แสดงให้เห็นว่าเด็กนักเรียนโรงเรียนคาทอลิก มีปัญหาพฤติกรรม
ข้อ 63. มากกว่า เด็กนักเรียนโรงเรียนรัฐบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

เด็กนักเรียนโรงเรียนคาทอลิกและเด็กนักเรียนโรงเรียนเอกชนมีปัญหาพฤติกรรม ข้อ
63 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เด็กนักเรียนโรงเรียนเอกชนและเด็กนักเรียนโรงเรียนรัฐบาล มีปัญหาพฤติกรรม ข้อ
63 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ การกำหนดระดับความรุนแรงของ พฤติกรรม พบว่าทั้ง 3
โรงเรียนมีปัญหาพฤติกรรม ข้อ 63. โดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ ไม่มีพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้(0)

นอกจากนี้ได้ทำการวิเคราะห์ ความแตกต่างในด้าน ปัญหาพฤติกรรม ที่อาศัยการพิจารณา ตัดสินความเห็นโดยรวมทั่วไปของผู้สังเกต ด้านปัญหาพฤติกรรมแบบเก็บกอด ด้านปัญหาพฤติกรรม แบบแสดงออก ด้านการประเมินปัญหาเด็กโดยรวม และด้านพฤติกรรมการสังคมกับผู้อื่นแล้ว ไม่พบ ความแตกต่างใน ข้อปัญหา พฤติกรรมต่าง ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตัวแปรศาสนา

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่าง ในด้านปัญหาพฤติกรรมที่สามารถอธิบายและ/หรือ สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน ระหว่างกลุ่มเด็กนักเรียนพุทธ และเด็กนักเรียนคาทอลิก พบว่าปัญหา พฤติกรรม ข้อ 5. ขาดสมาธิ หรือสนใจสิ่งใดไม่ได้นาน (ไม่มองครูขณะที่สอนหรืองานบนโต๊ะ ของตนเองแต่มองไปที่อื่น โดยไม่เจาะจง) ข้อ 10. หยุกหยิกหรือขยุกขยิก (การเคลื่อนไหว ของแขน มือ ขา หรือเท้า รวมทั้งการเล่นหมหรือ เล่นของเล่นที่อยู่บนมือ) และ ข้อ 42. แคะ แกะ หรือดึงจุก ผิวหนัง หรือส่วนอื่น ๆ ของร่างกาย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 29

ตารางที่ 29 แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย ของกลุ่มเด็กนักเรียนพุทธและ เด็กนักเรียนคาทอลิก เฉพาะปัญหาพฤติกรรม ข้อ 5. ข้อ 10. และข้อ 42

ข้อ	ลักษณะปัญหาพฤติกรรม	พุทธ (n=36)		คาทอลิก (n=18)		t
		\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	
5.	ขาดสมาธิหรือสนใจสิ่งใดไม่ได้นาน (ไม่มองครูขณะที่สอน หรืองานบนโต๊ะ ของตัวเอง แต่มองไปที่อื่นโดยไม่ เจาะจง)	.037	.098	.204	.283	2.42*

ชื่อ	ลักษณะปัญหาพฤติกรรม	พุทธ (n=36)		คาทอลิก (n=18)		t
		\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	
10.	หยุดหยิบหรือขยุกขยิก(การเคลื่อนไหวของแขน มือ ขา หรือเท้ารวมทั้งการเล่นหมหรือ เล่นของเล่นที่มืออยู่ในมือ)	1.032	.607	1.408	.670	2.07*
42.	แคะ แคะ หรือดึงจุมก ผิวหนังหรือส่วนอื่น ๆ ของร่างกาย	.310	.279	.709	.463	3.32*

* $p < .05$

จากตารางที่ 29 แสดงให้เห็นว่า ปัญหาพฤติกรรมชื่อ ชื่อ 5 ชื่อ 10 และชื่อ 42. กลุ่มเด็กนักเรียนคาทอลิก มีมากกว่า กลุ่มเด็กนักเรียนพุทธ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การกำหนด ระดับความรุนแรงของพฤติกรรมพบว่า

ปัญหาพฤติกรรม ชื่อ 5. ทั้งกลุ่มเด็กนักเรียนพุทธ และคาทอลิก มีระดับความรุนแรงอยู่ในเกณฑ์ไม่มีพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้(0)

ปัญหาพฤติกรรม ชื่อ 10. ทั้ง 2 กลุ่ม โดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์มีพฤติกรรมเกิดขึ้น น้อยมากหรือสังเกตเห็นไม่ชัดเจน(1)

ปัญหาพฤติกรรม ชื่อ 42. กลุ่มนักเรียนพุทธโดยเฉลี่ย อยู่ในเกณฑ์ไม่มีพฤติกรรม ที่สังเกตเห็นได้(0) ส่วนกลุ่มนักเรียนคาทอลิก โดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์มีพฤติกรรมเกิดขึ้นน้อยมาก หรือสังเกตเห็นไม่ชัดเจน(1)

นอกจากนี้ ได้ทำการวิเคราะห์ความ แตกต่างในด้านปัญหาพฤติกรรมที่อาศัยการพิจารณา
ตัดสินด้วยความเห็นโดยรวม ทั้ง ๆ ไปของผู้สังเกต ด้านปัญหาพฤติกรรมแบบเก็บกค ด้านพฤติกรรม
แบบแสดงออก ด้านการประเมินปัญหาเด็กโดยรวม และด้านพฤติกรรมการสังคมกับผู้อื่น แล้วนำพบ
ความแตกต่างในข้อปัญหาพฤติกรรมต่าง ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกข้อ

